

9

ZÁŘÍ 2010

open Magazin

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

openMagazin je jedinečný elektronický časopis, který vám každý měsíc přináší to nejlepší, co vyšlo na portálech zaměřených na volně šiřitelný software. Můžete se těšit na návody, recenze, novinky, tipy a triky, které si můžete přečíst na svém netbooku nebo jiném přenosném zařízení. Doufáme, že vás obsah zaujme a také vás prosíme, abyste PDF soubor šířili, kam to jen jde. Kopírujte nás, posílejte, sdílejte. A napište nám, jak se vám magazin líbí. Neodmítáme ani dary či možnou obchodní spolupráci. Děkujeme za přízeň.

redakce openMagazinu
redakce@openmagazin.cz

**ACTA: Útok na piráty nebo
na osobní svobody?**

30

OBSAH

- 2 Podílejí se
- 3 Co se děje ve světě Linuxu a open source
- 8 Mozilla Firefox 4 – Máme se na co těšit
- 11 Google Chrome 6 přichází dva roky po první verzi
- 13 iDiet a ti druzí – Nabíráme a shazujeme kilogramy
- 15 Vodafone 845 – Jednoho Androida, prosím
- 20 Linuxové a open-source prohlížeče v září 2010
- 23 LaTeX nie je farba na maľovanie
- 30 ACTA: Útok na piráty nebo na osobní svobody?
- 32 Telefonování přes internet: VoIP program Ekiga
- 34 Jabbim klient: Hromada služeb a funkcí v jednom
- 38 V Městské knihovně v Praze používá Linux denně přes osm set lidí
- 40 Spojená škola Novohradská: Linux a open source na Windows
- 43 Hromadná správa softwaru v Mandriva Linuxu pro počítače v síti
- 46 Novinky ze světa aplikací Mozilla
- 51 Tiskněte dopisy a pozvánky pomocí hromadné korespondence
- 57 Vytváříme jmenovku pomocí hromadné korespondence
- 61 Writer: Tvoříme jídelní lístky pro školu a restauraci
- 65 Skúste si vytvorit knihu v OpenOffice.org
- 70 Jak na jazyková nastavení ve Writeru
- 73 Co nového u FreeRunnerů?
- 75 AndLinux: Bezešvé Ubuntu pro Windows
- 78 Clonezilla: Klonování disků levou zadní
- 81 Google Chrome 6: Hodně novinek nad i pod kapotou
- 83 Rokycanský magazín EXIT62 je sázen ve Scribusu
- 85 Podpořte Liberix a jeho konkrétní aktivity

Konference LinuxAlt
6. a 7. listopadu 2010
Brno-Královo Pole, FIT VUT

Produkuje:

za podpory

Přispívají:

O MAGAZÍNU

Šéfredaktor: Vlastimil Ott – OpenOffice.org

Odpovědná redaktorka: Irena Šafářová –
– OpenOffice.org

Jazyková korekce: Dana Baierová – OpenOffice.org

Sazba: Michal Hlavatý – Scribus

Návrh loga: Martin Kopta – Inkscape

Licence: Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works 3.0 Unported, což znamená, že jej smíte šířit, ale nesmíte měnit ani komerčně využívat. Autorská práva náleží autorům článků.

Autoři: Roman Bořánek, Jan Hrach, David Kolibáč, Petr Šigut, Václav Stodůlka, Jiří Macich, ml., Rudolf Blaško, Lukáš Němeček, Michal Polák, Miroslav Hrončok, Adam Saleh, Petr Šafařík, Pavel Cvrček, Július Pastierik, Jiří Brožovský, Adam Štrauch, Petr Krčmář a Michal Hlavatý.

ISSN 1804-1426

Co se děje ve světě Linuxu a open source

Roman Bořánek

Otevřená sociální síť Diaspora odstartuje 15. září. Jailbreak pro PlayStation 3 byl vydán jako open source. Microsoft: Milujeme open source. HTC představila dva nové telefony s Androidem. Jabbim.cz se výrazně změní. Google: Současný Android se na tablety nehodí. Facebook možná připravuje vlastní mobilní systém. VMware má zájem o Novell. Google Chrome 6. Mozilla Firefox 4.0 opět nebude ve 64bitové verzi. Hra OilRush bude i pro Linux. Amnesia: The Dark Descent. WebOS 2.0. Mageia.

Otevřená sociální síť Diaspora odstartuje 15. září

Co si vlastně pod pojmem „otevřená sociální síť“ představit? Sociální sítě už asi všichni známe, otevřenost **Diaspory** spočívá hlavně v otevřeném kódu a decentralizaci. Na rozdíl od Facebooku a dalších ji nebude mít v rukou jediný poskytovatel, který by ji mohl kdykoliv utnout nebo změnit podmínky užívání. Decentralizovaná síť se skládá z mnoha serverů, které mezi sebou navzájem komunikují. Tento princip už známe například z Jabberu nebo všudypřítomného e-mailu, což už si možná ani neuvědomujeme. V praxi bude Diaspora fungovat tak, že si založíte účet u některého poskytovatele (v analogii s Jabberem by jím mohl být **Jabbim.cz**), nebo si Diasporu stáhnete a nainstalujete na svém serveru. Na vývoj se vybralo kolem 200 tisíc amerických dolarů a zvláštní je, že neznámou částku konkurenci přispěl i zakladatel Facebooku Mark Zuckerberg. Myšlenka Diaspory je pěkná, ale moc šancí na úspěch jí nedávám. Jiné by to bylo, kdyby se jí chytla některá významná společnost, jako když se Googlu zalíbil Jabber a založil na něm svou komunikační službu Talk.

Profil na sociální síti Diaspora

Jailbreak pro PlayStation 3 byl vydán jako open source

Minule jsme psali o tom, že se začal prodávat jailbreak pro PlayStation 3 (PS3), který umožňuje na zařízení provozovat některé výrobce zakázané činnosti. S pojmem jailbreak jste se už nejspíš setkali u telefonů iPhone. Pro nás je nejdůležitější, že jailbreak opět umožňuje instalaci linuxových systémů. Jako jednu z jeho hlavních výhod jsem uváděl přemrštěnou cenu 170 amerických dolarů. Tato nevýhoda už ale neplatí, protože tvůrci zveřejnili zdrojové kódy jailbreaku pod názvem **psgroove**. Kód stačí zkompilovat a nahrát do některého „stavebnicového“ čipu, který se připojuje přes USB. Například **Teensy++** pořídíte za mnohem přijatelnějších 24 dolarů. Poptávka po použitelných čipech se velmi zvedla a prodejci často hlásili „vyprodáno“. Zkušenosti s psgroove přináší **PS3-hack.com**.

A proč se vůbec tvůrci k takovému kroku rozhodli? Hlavně kvůli tomu, že Sony v Austrálii vyhrála soud nad prodejci jailbreaku. Ale protože byl kód uvolněn, Sony si vlastně skoro jen uškodila. Situaci dobře vystihli na **bbc.co.uk**, když napsali: „Sony vyhrála bitvu u soudu, ale prohrála na Internetu.“ Soudní spor se Sony **prohrál** také Michael Trebilcock. Argumentoval tím, že si PS3 koupil s určitými funkcemi, které později Sony zablokovala, a tak přístroji ubrala na hodnotě. Mark požadoval náhradu škody ve výši 850 dolarů. V Austrálii nejspíš půjde o precedent, ale zřejmě se připravují i další žaloby v dalších zemích a tam už to tak jasné být nemusí.

Microsoft: Milujeme open source

Zdá se, že časy nenávislosti mezi open-source komunitou a Microsoftem už jsou dávno pryč. Ke studené válce kdysi přispěl i výkonný ředitel Microsoftu Steve Ballmer, když **v roce 2001 prohlásil**, že Linux je „rakovina“, která ohrožuje intelektuální vlastnictví Microsoftu. Jeden z vysokých představitelů společnosti Jean Paoli **v rozhovoru pro NetworkWorld.com** teď ale řekl, že k otevřenému softwaru už máji mnohem lepší vztah a hlavní chybou bylo nerozlišování pojmů Linux a open source. Také prohlásil, že u Microsoftu s open source už dlouho pracují. Postoj

společnosti k open source bych označil za střídavě podporující, nechtějí se zbytečně postavit mimo hru. Microsoft má například vlastní open-source divizi, organizuje open-source soutěž **Ukaž se a vyhrať** nebo je partnerem konference **LinuxExpo**.

HTC představila dva nové telefony s Androidem

Očekávalo se, že na londýnské konferenci bude hrát prim Windows Phone 7, ale dostalo se jen na Android. Představeny byly dva nové telefony odvozené od HTC Desire. Jeho nástupce HTC Desire HD zaujme především rozlišením 480×800 pixelů na úhlopříčce 4,3", osmimegapixelovým fotoaparátem a procesorem Qualcomm Snapdragon o taktu 1 GHz. Desire HD můžeme zařadit do kategorie těch největších a výkonných telefonů s úhlopříčkou nad čtyři palce, kde byl prozatím osamocen HTC HD2. HTC Desire Z bude mít stejné rozlišení na úhlopříčce 3,7", pouze pětimegapixelový fotoaparát a úspornější procesor Qualcomm MSM7230 o taktu 800 MHz. Jeho výhoda ale spočívá hlavně ve výsuvné hardwarové klávesnici, bez které si stále ještě mnoho uživatelů nedokáže efektivní práci s telefonem představit. Na obou telefonech se samozřejmě objeví nejnovější Android 2.2 a společnost HTC přichystala i novou verzi grafické nadstavby Sense. Vodafone u nás začne tyto telefony prodávat na přelomu října a listopadu, a to za cenu 14 499 Kč (Desire HD) a 12 999 Kč (Desire Z). Vyčerpávající informace o telefonech přináší server **SmartMania.cz**.

HTC Desire HD

Jabbim.cz se výrazně změní

Největší český Jabber server **Jabbim.cz** v následujících měsících čekají velké změny. Jabber účet zdarma bude poskytovat pouze základní funkcionalitu a doplňky jako transporty již budou dostupné pouze ve VIP režimu. Roční předplatné VIP účtu zároveň zlevní ze současných 10 eur (kolem 250 Kč) na 190 Kč. Důvodem změny obchodní strategie je dlouhodobá prodělečnost projektu. Jabbim chce být profesionálnější. „V nejbližší době bude spuštěn outsourcingovaný e-shop s našimi reklamními předměty. Web bude vůbec oblast, které se budeme hodně věnovat, doděláme novou www prezentaci, nový webklient se sociálními funkcemi vypadá také zajímavě,“ píše v **prohlášení** Jan Pinkas, správce Jabbimu. Dále se bude vyvíjet i Jabbim klient pro osobní počítače a Android.

Google: Současný Android se na tablety nehodí

Hugo Barra z Googlu **prohlásil**, že Android 2.2 není vhodný pro tablety a že tablety s ním jsou spíše jako přerostlé telefony. Že by Google o trh s tablety neměl zájem? To určitě ne, ale chce na tablety prosazovat **Android ve verzi 3.0**, který by měl představit ve čtvrtém čtvrtletí tohoto roku. Android 3.0 bude přizpůsoben pro vyšší rozlišení, nabídne přepracované grafické rozhraní a některé náročnější funkce. Proto se bude hodit převážně právě pro tablety a většina telefonů i nadále pojede na verzi 2.2, případně ještě starší. Android je ale open-source, a tak je jasné, že se ho výrobci snaží využít a nasazovat na tablety. Ale možné (chcete-li) „iPad killy“ se pravděpodobně objeví až s třetí verzí Androidu.

Facebook možná připravuje vlastní mobilní systém

TechCrunch.com z údajně důvěryhodného zdroje zjistil, že Facebook připravuje mobilní systém, který by mohl být **založen na Androidu**. Nasazovat by ho měl na velmi levné telefony v ceně kolem padesáti amerických dolarů (cca tisíc korun českých). Hlavní vlastností by nebylo nic jiného než hluboká provázanost s Facebookem. Facebook zatím všechno popírá, ale to je standardní strategie. Pokud opravdu něco chystá, přijde s tím až sám bude chtít. Samotný telefon by pravděpodobně vyrobila jiná společnost, tak jako třeba HTC vyrábí Nexus One pro Google. O telefon zaměřený především na sociální sítě se pokoušel i Microsoft, ale projekt skončil naprostým fiaskem. Letos v dubnu představil sérii telefonů **Microsoft Kin**, napsalo se pár článků a už v červenci projekt potichu skončil.

VMware má zájem o Novell

VMware a Novell podle zákulisních informací o akvizici jednájí už několik měsíců a údajně padla i nabídka dvou miliard amerických dolarů (čtyřicet miliard ko-

run českých). **VMware** je nejsilnější společnost na poli virtualizace a tzv. cloud computingu. Vzhledem k tomu, že budoucnost má být v cloudových systémech, by jednou mohl být gigantem. Ale Microsoft také nezahálí a má ve svém portfoliu virtualizační systém Hyper-V. VMware by měl zájem především o linuxovou část Novellu vyvíjející SUSE Linux a nástroje pro správu virtualizovaných systémů. O zbytek by měla zájem společnost **Attachmate**. Cenným majetkem Novellu je i jeho sbírka nejrůznějších softwarových patentů. Že by se nad unixovými systémy stahovala mračna? Oracle de facto ukončil OpenSolaris, openSUSE pod VMware by byl velkou neznámou a situace u Mandrivy je také nejistá. Zdá se, že alespoň Ubuntu má jasný směr.

Novinky ze světa softwaru

Google Chrome 6

2. září oslavil prohlížeč Google Chrome své **druhé narozeniny** a u této příležitosti byla vydána jeho šestá verze. Za pouhé dva roky se Chrome dokázal velmi vypracovat a rychlost, kterou získává nové uživatele, mu ostatní prohlížeče mohou jen závidět. Přestože byl ze začátku podceňován a označován jen jako možná náhrada Internet Exploreru, dnes ho používá i mnoho počítačových nadšenců. Na technických serverech má dokonce ještě mnohem větší zastoupení než globálně.

Co šestá verze umí? Asi už jste si zvykli, že přitom, jak často nové verze vycházejí, jsou změny spíše kosmetické. Chrome už v adresním řádku nezobrazuje protokol http a upraveno bylo menu (ikona klíče), a to především položky Upravit a Velikost písma. Rozšířeny byly možnosti synchronizace, nově můžete synchronizovat uložené formuláře a rozšíření. Pokud se podíváte pod kapotu, najdete podporu formátu WebM, který můžete na YouTube používat jako alternativu Flashe, nebo vestavěnou PDF čtečku. Ta je zatím v základním nastavení vypnutá. Zřejmě proto, že ještě není stoprocentní a problémy se čtením PDF by dokázaly odradit uživatele. Stahujte z **oficiálních stránek**. Vývoj Chrome probíhá nepřetržitě, a tak už se dávno před vydáním finální šesté verze začalo pracovat na sedmičce. Hlavním tahákem bude vykreslování 3D CSS a WebGL objektů grafickou kartou.

Google Chrome 6

Mozilla Firefox 4.0 opět nebude ve 64bitové verzi

Pomalou, ale jistě se blíží i vydání nové verze konkurenčního prohlížeče Mozilla Firefox. Aktuálně je ve stádiu **testování betaverzí**. Mluví se o tom, že se tento oblíbený prohlížeč konečně dočká své 64bitové verze, ale nakonec se tak nestane. Firefox je open-source, takže se objeví různé verze zkompileované i pro 64bitové procesory, ale oficiální podpora je oficiální podpora. O potřebnosti 64bitových verzí aplikací si můžete myslet cokoli, ale je pravda, že to na Mozillu nevrhá moc dobrý stín. Stejně tak Mozilla popřela, že by Firefox v následující verzi podporoval kodek H.264. O něm se zase začalo mluvit, protože organizace vlastníci jeho patenty rozhodla, že za jeho použití ve videu poskytovaném zdarma **nikdy nebude vybírat poplatky**. Tím ho vrátila do hry o „krále webových kodeků“. Mike Shaver za Mozillu **uvedl**, že jim nelíbí jen částečné uvolnění pro nekomerční účely: „Připomíná mi to situaci, když Nikon oznámil, že nikdy nebude vybírat poplatky za fotky (pořízené jeho fotoaparáty) umístěné na Flickr.“

Hra OilRush bude i pro Linux

Že bychom se zase po delší době dočkali kvalitní „áčkové“ hry pro Linux? Hra se bude jmenovat OilRush a půjde o strategii s poněkud netradičním námětem. Budete vlastnit ropné plošiny a s pomocí svých leteckých a námořních jednotek dobývat další. Na první pohled se dá hra přirovnat například ke Command & Conquer 3: Tiberium Wars. Hru vyvíjí ruské studio Unigine. Možná už jste o něm slyšeli, Linux celkem podporují a už dříve **vydali ukázkou**, ve které ukazují, že i s OpenGL jdou provozovat graficky pěkné hry. OilRush by měla vyjít už ve čtvrtém čtvrtletí tohoto roku, bude obsahovat i multiplayer a kromě Linuxu poběží na Microsoft Windows a PlayStation 3. O ceně nebo hardwarových nárocích zatím nic nevíme, ale další informace se dozvíte na OilRush-Game.com.

Amnesia: The Dark Descent

Amnesia: The Dark Descent je hra od tvůrců trilogie **Penumbra**. Nabízí hororový zážitek z pohledu první osoby, ale protože se jedná také o adventuru, zlo nebudete kosit zbraněmi, ale svými mozkovými buňkami. Hra začíná tak, že se hlavní hrdina probudí, nic si nepamatuje a dopředu ho žene touha po poznání vlastní minulosti. **Amnesia** jako většina adventur nestaví na dokonalé grafice, takže si zahrajete i na ne úplně nových počítačích. Hra je ve verzích pro Linux, Microsoft Windows a Mac OS X. Můžete si vyzkoušet **demoverzi**, a pokud se vám zalíbí, plnou verzi získáte za příjemných dvacet amerických dolarů. Kvalitu hry oceňují i prestižní herní servery, kde Amnesia většinou získává hodnocení kolem 90 %.

Novinky ze světa distribucí

WebOS 2.0

WebOS je další operační systém pro chytré telefony postavený na Linuxu. Vyvíjet ho začala ještě stará známá společnost Palm, ale v dubnu 2010 ji koupil Hewlett-Packard. Koncem srpna byla **uvedena druhá verze** systému, která je prozatím ve fázi neveřejného beta testování, ale vývojáři o ni můžou požádat. Zatím se zdá, že nenabídne velké novinky. Vylepšení se dočkal multitasking a podpora HTML5 a JavaScriptu. Tyto technologie jsou ve webOS velmi důležité – vývojáři v nich mohou psát aplikace. Na webOS zatím běží pouze dva telefony z dílny Palmu, a to Palm Pre a Palm Pixi. První uvedený se dříve prodával i v České republice. Díky spojení Hewlett-Packard a Palmu se začátkem roku 2011 na trh dostane i tablet zvaný **HP PalmPad**.

Rozhraní systému webOS, zdroj precentral.net

Mageia

Většinou tu píšeme o nových verzích distribucí, dnes uděláme trochu výjimku. Nová distribuce **Mageia** má zatím jenom název, ale přesto si zaslouží pozornost. Bude totiž forkem (odnoží) francouzské distribuce Mandriva Linuxu a stát budou za ní významní lidé z Mandrivy S.A., kteří museli společnost opustit. Anne Nicolas a další „odpadlíci“ jsou nespokojeni se směrem, jakým se Mandriva ubírá a jak neinformuje komunitu. I proto už se nechtějí vázat k další společnosti a připravovaná Mageia bude čistě komunitním projektem. Nic moc dalšího zatím nevíme. Na webu distribuce si sice můžete přečíst cíle projektu, ale ty jsou stejné jako u většiny distribucí: systém a software volně dostupný pro všechny, rozvoj nových technologií atd. Pokud vás Mageia zajímá, nezapomeňte sledovat portál **Mandriva-Linux.cz**, který se samozřejmě bude věnovat i novému forku.

Návrh loga distribuce Mageia

Nová propagační tlačítka pro openMagazin

Připravili jsme pro vás nová propagační tlačítka, která slouží ke stažení PDF openMagazinu. Jak víte, tento elektronický časopis je zcela zdarma. Každý z našich čtenářů ho může umístit na svůj blog nebo web a nabízet ho svým čtenářům ke stažení.

Právě k těmto účelům poslouží nová tlačítka s texty „Stáhnout časopis“, „Stáhnout zdarma“ nebo „Stáhněte si PDF“. Mají oslovit různé typy čtenářů – těch, kteří openMagazin vůbec neznají, ale také těch, kteří o něm něco zaslechli, ale třeba nevědí, že je zdarma nebo kde ho mají hledat.

Pomozte prosím openMagazinu tím, že na něj budete odkazovat (www.openmagazin.cz) nebo ho přímo nabídněte na svých stránkách. Tlačítka si můžete stáhnout z webu www.openmagazin.cz/media/.

PLACENÁ INZERCE

Jak snadné je znát Linux

Sleva*
15%
na školení dle výběru

Potřebujete znát Linux rychle a do hloubky? Naše školicí středisko Vám může nabídnout bohaté zkušenosti a špičkové odborníky linuxových systémů.

Vybíráme z našich kurzů:

Linux – základy ovládání a administrace (LX1)

Kurz seznamuje s OS Linux, jeho instalací, ovládáním, konfigurací a možnostmi využití.

Linux Internet server (LX2)

Kurz seznamuje s OS Linux a jeho možnostmi využití jako serveru pro Internet/Intranet a poštovního serveru.

Linux v sítích TCP/IP (LX3)

Kurz seznámí účastníky s protokolem TCP/IP a jeho vlastnostmi, vysvětlí funkci síťové adresy a masky sítě.

Linux – rozšířená správa systému (LX4)

Kurz seznámí správce systému Linux s pokročilými funkcemi, konfigurací a zabezpečením tohoto systému.

Linux - Red Hat Cluster Suite (LXCS)

Kurz seznámí účastníky s řešením HA clusteru pomocí Red Hat Cluster Suite.

Pokročilé programování v systému Unix/Linux (UXAP)

Kurz seznámí s programováním IPC, vícevláknovým programováním a síťovou komunikací pomocí socketů.

Nabízíme školení různých distribucí, dle dohody se studenty. Používáme distribuce CentOS, Debian, Suse, Fedora, Ubuntu. Není-li distribuce domluvena, je použita aktuální verze CentOS (volný klon Redhat Enterprise Linuxu).

* po předložení tohoto kupónu získáte slevu 15% na školení dle Vašeho výběru. Slevy se nekumulují. Akce platí do 31. 12. 2010. Více informací na tel.: +420 608 700 834

Školicí středisko PC-DIR

TRADICE A ZKUŠENOSTI – KVALITNÍ LEKTORSKÝ TÝM – DŮRAZ NA SPOJENÍ S PRAXÍ – OCHRANA INVESTIC KLIENTŮ – AKREDITOVANÁ ŠKOLENÍ – PÉČE O ZÁKAZNÍKY – INDIVIDUÁLNÍ KURZY

www.pcdir.cz

PC-DIR Real, s.r.o., Mlýnská 70, 602 00 Brno, tel.: 543 533 610, fax: 543 533 304, e-mail: skoleni@pcdir.cz

Mozilla Firefox 4 – Máme se na co těšit

Jan Hrach

Čtvrtá verze populárního prohlížeče přináší lepší zabezpečení, vylepšenou práci s panely, jednodušší synchronizaci a mnoho dalšího.

64 bitů? Bohužel...

Mozilla Firefox 4 se zatím nachází před šestou betaverzí, proto ho velmi pravděpodobně ještě nenajdete v žádném distribučním repozitáři. Mozilla ale nabízí denní sestavení, a to ve formě archivů pro Windows, Linux a Mac OS X. Po otevření odkazované stránky mě zaujalo, že kromě 32bitových verzí pro procesory Intel x86 jsou ke stažení nově i 64bitové verze pro všechny tři zmiňované systémy, což někteří uživatelé AbcLinuxu.cz určitě velmi ocení. Bohužel radost netrvala příliš dlouho, Mozilla totiž **oznámila**, že oficiální verze budou opět jen 32bitové. Takže vlastníci 64bitových procesorů, kteří chtějí mít „čistý“ systém, budou muset opět sáhnout po neoficiální či distribuční verzi...

Testování

Pokud si tedy chcete nový Mozilla Firefox vyzkoušet, stáhněte si archiv s testovací verzí a rozbalte ho. Nyní by mělo stačit spustit soubor `firefox`, ovšem u vývojových verzí je lepší postupovat trochu opatrněji – může se totiž stát, že nová verze provede ve vašem profilu změny, které nebudou zpětně kompatibilní. Případně v důsledku nějaké chyby havaruje a profil se poškodí. Mozilla Firefox proto spustíte s parametrem `-P`, před samotným spuštěním se tak zobrazí okénko, ve kterém si vytvoříte nový profil, u kterého vám případné poškození nebude vadit. Ještě je možné přidat parametr `--no-remote`, který umožní mít spuštěno více různých verzí Mozilla Firefoxu současně.

Na první pohled? Změny hlavně ve Windows

V Linuxu vás na první pohled nic „netrkne“, výchozí vzhled vypadá téměř stejně jako v předchozích verzích. Za zmínku stojí snad jen kombinované tlačítko přejít-zastavit-obnovit, které se zobrazuje napravo v adresním řádku. Ještě lze nastavit, aby lišta s panely byla nad řádkem s adresou.

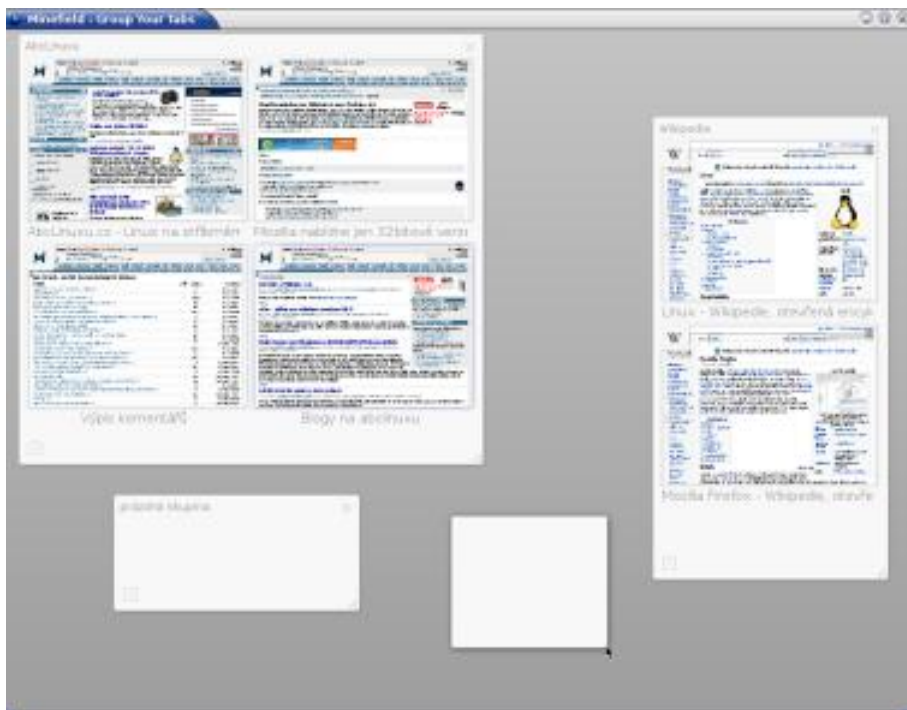

Ve Windows se vzhled mění o něco výrazněji – uživatel verzí Vista a 7 budou mít panely přímo pod dekorací okna, menu bylo zmenšeno do tlačítka „Firefox“, a to bylo integrováno do rámu okna. Na několik obrázků se můžete podívat [na webu Mozilly](#).

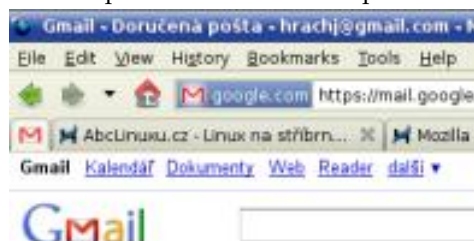
Hrajeme si s panely

V liště s panely přibýlo úplně vpravo tlačítko s popiskem „Group Your Tabs“. Po kliknutí se panely zmenší do náhledů a na zobrazené šedé ploše je možné tahem myši vytvářet různé „skupiny“ a panely do nich přetahovat. Vše je navíc animované, animace si ovšem na slabším počítači nevyčutnáte.

Další novinkou jsou aplikační panely (App Tabs). Libovolný panel je možné změnit na aplikační tak, že kliknete pravým tlačítkem a vyberete příslušné položky z menu. Panel se přesune zcela vlevo a zúží se jen na velikost ikonky stránky, takže nepřekáží. Pokud používáte nějakou webovou aplikaci, můžete ji tak mít trvale spuštěnou, vždy po ruce a přitom se vám nebude plést.

S panely souvisí ještě několik drobných vylepšení:

- Při načítání stránky se už netočí známé kolečko, ale zobrazují se „hodiny“, které ukazují, kolik procent stránky už je zhruba načteno.
- Nápopověď, která se zobrazuje při psaní adresy do adresního řádku, už nevyhledává jen v záložkách a historii, ale i v otevřených panelech – užitečné, pokud jich máte otevřeno **opravdu hodně**.

- Přesouvání panelů se animuje.
- Správce rozšíření, **vzhledů** a zásuvných modulů se už také zobrazuje v panelu, na speciální „adrese“ `about:addons`.

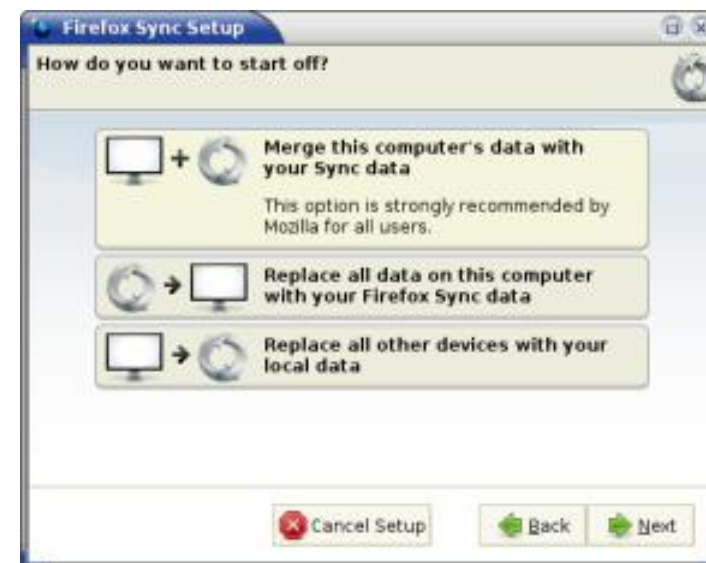
Synchronizace

Jak si udržet stejné záložky a stejnou historii na více počítačích? Synchronizace, která byla původně řešena pomocí **různých rozšíření**, je nyní standardní součástí Mozilla Firefoxu. Po kliknutí na ikonku ve stavovém řádku se spustí jednoduchý průvodce, kam stačí zadat několik údajů, a je to. Vývojáře musím pochválit, že validní (a opravdu funkční, tedy alespoň do následujícího DHCP požadavku...) e-mailovou adresu `jenda@[213.220.240.179]` skutečně schválí jako platnou, to se dnes **hned tak nevidí**. Na druhou stranu heslo `9xFEdbc` se jim zase zdá nedostatečné. Paranoia...

Navíc si můžete vybrat, zda chcete používat oficiální server poskytovaný Mozillou nebo nějaký svůj vlastní.

Obsah následujícího okna mě opravdu velmi příjemně překvapil. Báł jsem se, že data budou na serverech uchovávána nešifrovaná, ale vypadá to, že paranoiky skutečně můžeme potěšit – data se totiž šifrují na straně klienta. *Takhle* se dělají bezpečná řešení.

Na ostatních počítačích potom zadáte příslušné údaje, vyberete si, zda chcete data na serveru s těmi místními sloučit, nahradit, nebo zda chcete naopak místní data rozkopírovat na ostatní počítače, a za chvíli máte hotovo.

Při testování jsem narazil na malý problém způsobený – čím jiným – než nedostatečným přečtením zobrazovaných informací. Synchronizace se nespouští při každé změně synchronizovaných položek, ale musí se vynutit kliknutím na ikonu synchronizace ve stavovém řádku. Takže pokud se budete někdy stejně jako já divit, proč se vám nepřenese poslední změny, zkuste se nad tím zamyslet...

Multimédia

Mozilla Firefox 4 umí kromě Vorbisu a Theora i WebM s VP8. Drobnost, ale potěší.

CSS a bezpečnost

Se zařazením do jednoho odstavce jsem se nespolehl, CSS skutečně souvisí s bezpečností. Umožňuje totiž nastavit různé vlastnosti navštíveným a nenavštíveným odkazům – a to například i obrázek na pozadí. V praxi to vypadá tak, že pokud bych chtěl vědět, zda nějaký návštěvník mého webu chodí na AbcLinuxu.cz, podstrčím mu odkaz, který bude mít pro podtřídou :visited nastavený jako pozadí nějaký obrázek. Pokud si obrázek od serveru vyžádá, znamená to, že má AbcLinuxu.cz v historii. Vypadá to nevinně, ale vhodnou automatizací se dá takto ověřit značné množství stránek. Více informací o útoku najdete na [bezpečnostním blogu Mozilly](#).

V novém Mozilla Firefoxu jsou proto pro odkazy povoleny pouze některé CSS vlastnosti a zároveň při zjišťování vlastností odkazů JavaScriptem se budou všechny tvářit jako nenavštívené.

A ještě jedna drobnost ohledně CSS. Byla implementována [skupina nových vlastností](#) umožňujících plynulou změnu vlastností prvků (Příklad: Při přejetí myši se nebude barva tlačítka měnit z červené na zelenou skokově, ale plynule). Pokud se toho užije s mírou, lze docílit decentního efektu.

Pošlete feedback!

Pomocí položky Help → Submit Feedback můžete vývojářům Mozilla Firefoxu říct, co se vám líbilo, a co nelíbilo.

Srovnání

A nebyla by to pořádná recenze bez srovnání studeného a teplého startu a vykreslení oblíbené [diskuze u Krokodýlí řeky](#). Za obě tentokrát padl Intel Atom N270 na 1,6 GHz s 1 GiB RAM a pomalým notebookovým diskem, testovány byly verze 3.6.8 a 4.0b6pre.

A výsledky? Obě verze dopadly v rámci přesnosti měření stejně – studený start zabral 13 sekund, teplý 1,5 sekundy (je vidět, že se pomalost disku skutečně projevuje) a vykreslení diskuze zabralo 33 sekund. Těšil jsem se, jaké vytvořím krásné sloupcové a koláčové grafy, ale asi by byly poněkud nudné.

Nemohu se ale zbavit pocitu, že Mozilla Firefox 3.6 kreslil stránku postupně, takže se dalo číst, i když ještě nebyla hotová, kdežto u Mozilla Firefoxu 4 se delší dobu zobrazuje bílá obrazovka a pak se najednou objeví velký kus.

Závěr

Změny, kterými Mozilla Firefox od verze 3.6 prošel, jsou určitě významnější než mezi verzemi 3.5 a 3.6 a nejsou pouze „barvičkové“. Troufám si říct, že jsou to změny k lepšímu, tedy až na to vykreslování.

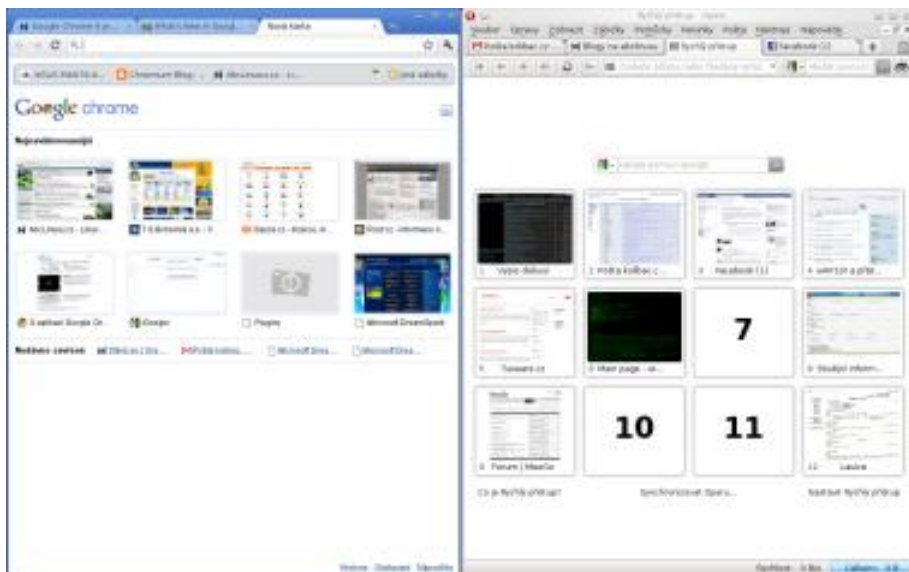
Google Chrome 6 přichází dva roky po první verzi

David Kolibáč

Webový prohlížeč Google Chrome oslavil šestou verzi své druhé narozeniny. Po těch dvou letech se trošku lépe integruje do systému, podporuje rozšíření a je až třikrát rychlejší – to je vše... Novinky, vysokému číslu aktuální verze navzdory, nikterak zásadní.

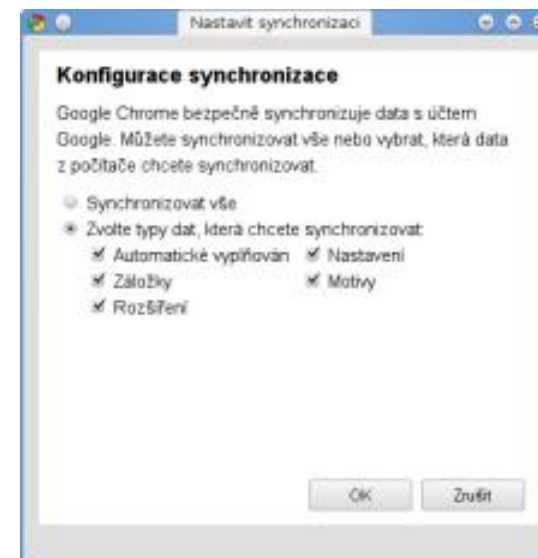
Ovládání

Uživatelské rozhraní Google Chrome 6 je nyní ještě minimalističtější. Nabídka se skryla pod jedno tlačítko; zmizelo tlačítko z adresního řádku a to pro přidání stránky do záložek se přesunulo na pravou stranu. Co zmizí příště?

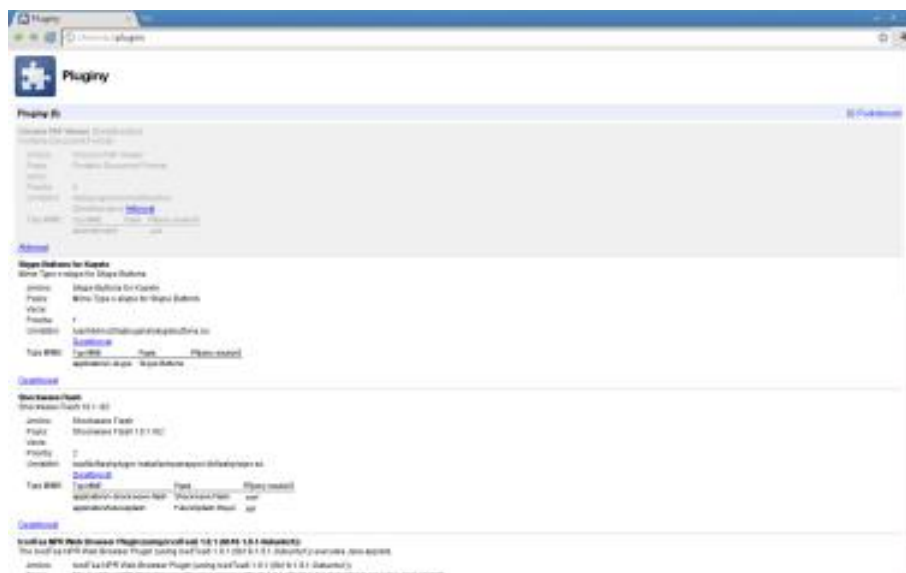
Vyplňování formulářů

Dále přibylo automatické doplňování formulářů. Je možné uložit si údaje o více-ro adresách a platebních kartách. Ty o adresách si můžete synchronizovat (přes účet u Googlu) společně s dalšími nastaveními a daty (nově včetně rozšíření) s ostatními instalacemi.

Prohlížení PDF jen on-line

Příjemnou novinkou je zásuvný modul umožňující otevírání dokumentů v PDF přímo v Chrome – bez nutnosti používat zásuvný modul třeba od Adobe. Mělo by se tím dosáhnout vyšší rychlosti a stability. Ovšem příslušný zásuvný modul je ve výchozím stavu deaktivován (změnit to můžete na stránce <chrome://plugins>) a některým ani jeho aktivace nepomůže... Také je třeba podotknout, že vyžaduje komunikaci s Googlem, který dokumenty zpracovává pro zobrazení tímto způsobem – v intranetu a bez připojení k Internetu to prostě nepůjde.

Opraveny bezpečnostní chyby

Bylo opraveno čtrnáct bezpečnostních chyb, jejich nálezcům Google vyplatil celkem 4337 dolarů. Ovšem pořád tu zbývá ještě jedna taková „drobnost“... Uložená hesla se ukládají zcela nezabezpečená v SQLite databázi v `~/ .config/google-chrome/Default/Login\ Data`. Integrace se systémovými úložišti hesel (jako [KWallet](#)) se chystá na Chrome 7.

Lepší podpora HTML5

Jinak je nová verze Google Chrome opět o něco rychlejší a o něco lépe podporuje HTML5. S tím souvisí integrace formátu [WebM](#), který používá kodeky VP8 (pro video) a Vorbis (pro audio), je založen na Matrosce a šířen pod BSD-like licencí. Vyzkoušet si ho můžete na HTML5 verzi YouTube (třeba [video o funkci AutoFill](#)). Zajímavá je možnost uložit video přes kontextové menu. Celoobrazový režim přehrávání zatím není podporován.

Drobné změny

Další změny jsou jen drobné. Např. po najetí kurzoru nad odkaz se vlevo dole objeví adresa cílené stránky, pokud je velmi dlouhá, její část se nahradí třemi tečkami – potud nic nového – ale když vydržíte tři sekundy, adresa se zobrazí celá bez výpustky. Jinou novinkou je klávesová zkratka `Ctrl+Shift+B` pro zobrazení či skrytí lišty záložek.

Další verze za šest týdnů

Není toho mnoho, co myslíte? Další vydání budou vycházet pravidelně po šesti týdnech, příští verze (číslo 7) přinese větší novinku, totiž [hardwarovou akceleraci některých prvků stránek pomocí grafické karty](#). Takovou funkci už má Safari a chystá se do Mozilla Firefoxu 4.0 a Microsoft Internet Exploreru 9.

iDiet a ti druzí – Nabíráme a shazujeme kilogramy

Petr Šigut

V článku si představíme dva programy na sledování denního příjmu kalorií a základních živin potravin: iDiet a Perfect Diet Tracker.

Vedení záznamu o snědených jídlech vám dává přehled a umožňuje zaběhnutý styl korigovat – potřebujete-li si hlídat váhu, je těžší sníst zrádnou čokoládovou tyčinku, když ji musíte zapsat do programu a vidět, kolik procent denního příjmu tvoří. Já zase po týdnu pečlivého zapisování zjistil, že potřebuji dvakrát tolik sacharidů, abych nabral nějakou svalovou hmotu. Ať už je váš cíl jakýkoli, představíme si programy, které vám k jeho dosažení pomohou.

iDiet

Mým osobním favoritem je iDiet – program je napsán v Javě a můžete ho díky WebStartu spustit přímo z webu (používám distribuční Sun Java 6). Konfigurační soubory se ukládají do .iDiet a .iDiet_profiles. Chcete-li program spouštět ze svého počítače, stáhněte aktuální verzi 1.0.5 a archiv rozbalte. V grafických správčích by mělo stačit pokliktat na iDiet.jar či na příkazové řádce spustit pomocí `java -jar iDiet.jar`.

Z názvu je patrné, že program porušuje intelektuální vlastnictví Applu :-)) a na stránkách se prezentuje ve vzhledu Mac OS X. U mě v GNOME přebírá GTK+ vzhled, v KDE má výchozí Java look, bohužel i přes experimentování s parametry pro změnu vzhledu jako `-Dswing.defaultlaf=com.sun.java.swing.plaf.gtk.GTKLookAndFeel` a editaci `swing.properties` se mi nepodařilo ho donutit vypadat v KDE nějak lidštěji.

První spuštění – Uživatel a dieta

Při prvním spuštění si vytvoříme uživatele a nastavíme své míry (naštěstí lze zvolit kilogramy a cen-

timetry namísto nějakých bizarních amerických jednotek), lze i určit míru naší aktivity, rychlost metabolismu. Heslo je zbytečně vyplňovat, v současné verzi nefunguje. Program na základě těchto údajů vypočítá doporučený příjem kalorií na jeden den.

The screenshot shows the 'iDiet - User Setup' dialog box. It is divided into two main sections: 'Account' and 'Information'.
 - **Account:** Fields for 'First Name', 'Last Name', 'Password', and 'Repeat Password'.
 - **Information:** Fields for 'Date of Birth' (Month, Day, Year), 'Height' (cm), 'Weight' (kg), 'Units' (Metric/American), 'You Are' (Male/Female), 'Blood Pressure' (normal), 'Blood Sugar' (normal), 'Metabolism Rate' (normal), and 'Activity Level' (normal).
 Buttons for 'Cancel' and 'Done' are at the bottom.

V následujícím okně si můžete zvolit některou z přednastavených diet – nevyznám se v nich, jsou zde názvy jako Atkins, Body for Life, The Zone apod. Každá z těchto diet vám rozdělí navržený počet kalorií mezi sacharidy (carbohydrates), bílkoviny (protein) a tuky (fat). Počet kalorií také ovlivní, jestli si zvolíte váhu nabrat, udržet či shodit.

Já jsem si v literatuře našel všechny tři druhy živin pro svůj cíl a chtěl jsem si je ručně zadat. Ač checkbox vedle procent zamkne každou živinu, tak se při ručním zadávání hodnot pořád (asi) berou v potaz původně vypočítané kalorie. Na fóru jsem zjistil, že se kalorie počítají podle rovnice $(9 \cdot \text{tuky} + 4 \cdot \text{bílkoviny} + 4 \cdot \text{sacharidy})$ – stačí tedy pak zadat součet vašich kalorií dle této rovnice a iDiet se nebude snažit poměr mezi živinami měnit.

Rozhraní iDiet

Po vyplnění diety (kterou můžeme kdykoliv upravit) se otevře hlavní okno programu, které je poměrně účelně uspořádáno.

Napravo vidíme databázi jídel, je členěna do kategorií a lze v ní pohodlně vyhledávat. Zvolil jsem nějaký sýr – dole pod databází jídel vidím jeho nutriční hodnoty. Jde si zvolit z různých porcí – hrnek, lžička či univerzálně v gramech. Po kliknutí na tlačítko Add se nás to zeptá ještě na název jídla (*meal* překládám jako jídlo, *food* jako potravinu) – tj. snídaně, večeře, svačina... po přidání se ihned na levé straně početně i graficky zobrazí, kolik z denního příjmu jsme naplnili.

Vedle záložky databáze potravin (Food Database) se nachází záložka, ve které si můžeme definovat vlastní potraviny (Custom food). Program používá americkou databázi od USDA, některé potraviny prodávané u nás tedy nenajdete – našel jsem například croissant s jablky a sýrem, ale ne s čokoládou. Určitě by bylo dobré naimportovat do programu české zdroje jako např. www.kaloricketabulky.cz/ nebo www.lucy.cz/energeticke-tabulky/, bohužel zatím se diskuze s autorem trochu pozastavila.

Vlastní jídla a potraviny

Ale zpět k definování vlastních potravin v programu. Vše je jednoduché, stačí kliknout na `Create custom food` a vyplnit hodnoty. Chvilí mi trvalo, než jsem pronikl do systému porcí – ale je to logické. Stačí vyplnit údaje jen pro nějaké množství – na obalech výrobků najdete většinou hodnoty pro 100 g a u dalších porcí se vám automaticky nastaví násobky či zlomky hodnot.

Třetí záložka `Custom Meal` slouží ke kopírování jídel. Když si každé ráno dáváte na snídani chleba, máslo, vejce, slaninu a zapijíte to mlékem, nemusíte to naklikávat stále znova, ale uložíte si to pod `Custom meals`. Přesto bych programu vytkl absenci `drag&drop` nebo něčeho podobného, protože databáze jídel je příliš obsáhlá, jsou tam desítky typů například rýže a je otravné pořád hledat tu vaši konkrétní. Nebo by možná pomohl nějaký systém oblíbených potravin z databáze. Na druhou stranu jsem to zatím nenahlásil a program je pod GPL, tak si nemám na co stěžovat...

Perfect Diet Tracker

`Perfect Diet Tracker` (PDT) je placený program (neomezená licence pro jednu osobu stojí cca 900 Kč), zdarma lze stáhnout trial verzi (neomezeně) funkční sedm dní.

Zaznamenávání sportovních aktivit

PDT funguje na podobném principu jako `iDiet`, ale přináší i něco navíc. Graficky není tak strohý a asi uživatelsky o něco přívětivější. Kromě jídel je schopen zaznamenávat i vaše sportovní aktivity – program jich má v databázi opravdu hodně, takže až si dáte na oběd smažák, můžete to vyspravit třeba pár hodinami baletu (teoreticky byste tuto funkci v `iDiet` mohli suplovat zadáváním potravin se zápornými kaloriemi, ale moc pohodlné by to nebylo).

Grafy a motivace

PDT vám pohodlněji spočítá, co dělat pro váš cíl – pomocí šipek si nastavíte, kolik chcete shodit/přibrat během kolika týdnů a je vám dáno datum, kdy byste toho měli dosáhnout. Nastavíte-li něco příliš přísného, budete upozorněni, že to není doporučeno.

Program umí zobrazovat údaje i do grafů, pro někoho může být motivující si to třeba vytisknout a přilepit na zeď. V programu funguje `drag&drop`, přetahování položek mezi dny je tedy pohodlnější než v `iDiet`. Na druhou stranu při vyhledávání potravin nebere ohled na kategorie jako `iDiet` a na dotaz např. „banana“ vám sloučí výsledky ze všech skupin (ovoce, sladkosti...) dohromady a není to moc přehledné. Využívá podle mne stejnou databázi jako `iDiet`, i když vás při zakládání uživatelského účtu nutí (prý pro přesnější informace) vybrat z milionu zemí. Na mém stroji byl program poměrně líný.

Nut – Pro pravověrné unixáky

Přijdou-li vám uvedené programy moc grafické, můžu doporučit `Nut` (v Ubuntu balík `nut-nutrition`), program běží v konzoli a ovládáte ho přes textová menu.

Vodafone 845 – Jednoho Androida, prosím

Václav Stodůlka

Vodafone 845 je jeden z nejlevnějších chytrých telefonů s linuxovým systémem Android, který lze u nás koupit. Vzhledem k nízké ceně neohromí výkonnostními parametry ani výbavou, ale v žádném případě také neurazí. Rozhodně není ošizený a nabízí i pokročilé funkce, včetně GPS, wifi a 3G.

Úvod

Začátek pobytu Androida u nás v domácnosti vyprovokovaly tři pohnutky – zaprvé manželka potřebovala nový telefon a chtěla synchronizaci s počítačem, zadruhé malá Vendá toužila po něčem, co by jí přehrálo „ovečky“ a zatřetí Vodafone uvedl i v našich končinách model 845 za přijatelných 3577 Kč, který oba tyto požadavky splňoval a navíc prošel i estetickým filtrem, což se firmě Samsung a LG v podobné cenové hladině dlouhodobě nedařilo. Že je telefon s Androidem a že je to vlastně Linux, je už jenom bonus, ale to neznamená, že se na něj nemůžeme blíže podívat.

Představení

Telefon vyrábí čínská firma Huawei, což je poměrně známá značka. Asi ne úplně v segmentu telefonů a u nás, ale Telefonica O2 v České republice má od Huawei většinu své mobilní sítě (BTS stanice i centrální prvky), takže to úplně zelenáči nejsou. „Značkovost“ telefonu se příjemně projevuje při hodnocení kvality hovoru – ten je čistý a hlasitý bez jakýchkoli přeslechů pro obě strany, dá se běžně bez problémů použít i hlasitý odposlech. Tímto telefon na jedničku splňuje zásadní požadavek nasazení, a to telefonování.

Jedná se o přístroj příjemně malý (110 × 56 × 14 mm, 110 g), konkurencí v tomto segmentu může být pouze Sony Ericson Xperia X10 mini, která má ale kromě prakticky dvojnásobné ceny ještě jednu zásadní nevýhodu – kapacitní display. Vodafone 845 má display rezistivní, který se sice normálně bere jako nevýhoda, ale který jediný má u tak malé úhlopříčky smysl. Psát se musí nehtem (ne bříš-

kem prstu), což manželce plně vyhovuje. Problémy to dělá zejména při různém posouvání nabídek, ale na druhou stranu to zase umožňuje mít i v landscape režimu plnou alfanumerickou (virtuální) použitelnou klávesnici, na které jde normálně psát s fail rate okolo 3–5 %. Bříškem prstu jde potvrzovat různé volby a výběry – tam nepřesnost nemá až tak zásadní význam.

Display samotný má rozlišení jenom 320×240 bodů, což se obecně u smartphonu hodnotí jako „málo“. Kdyby byla úhlopříčka větší, byl by to asi zásadní problém, ale na těch 2.8“ to vypadá snesitelně. No, umožnilo to výrobcům použít pomalejší procesor, baterie víc vydrží, cenu to sráží dolů a celkově s displayem problém není, dokud telefon nepoložíte vedle jiného smartphonu za trojnásobné peníze.

Dalšími ovládacími prvky jsou zejména čtyři standardní klávesy pro přijetí hovoru, menu, zpět a ukončení hovoru. Uprostřed mezi nimi je optický „touchpad“ s možností potvrzení zmáčknutím. Touchpad se při troše cviku dá naučit používat, více by mi však vyhovovaly standardní kurzorové klávesy, ale to je o zvyku.

Datové připojení

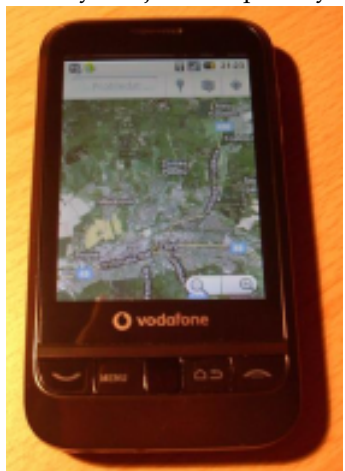
Datové připojení – Vodafone 845 má 3G, wifi a GPRS, nemá EDGE, což je – zejména u Vodafone – škoda. S wifi jsem měl a částečně pořád ještě mám trochu trable. Celkem jsem detailněji testoval na dvou AP a k prvnímu jsem se připojil až po restartu do základního nastavení (toho AP) a nastavení všeho od začátku, ke druhému AP jsem se sice připojil, ale spojení neustále padalo. Pomohlo trochu přeházet „advanced“ volby (ACK limit, fragmentation threshold apod.) do jiných poloh, než byly, a na telefon nainstalovat aplikaci wifi fixer – která (podle popisu) dělá to, že pokud je „spojeno“, ale neprochází pakety, tak resetuje wifi adaptér. Ale jsou hotspoty, ke kterým se dá připojit bez problémů, navíc na prvním testovaném AP měl úplně stejné problémy HTC Tooto a Hero, takže mám

buď smůlu, nebo bude prostě něco špatně s Androidem jako takovým. Citlivost wifi u tohoto telefonu uživatelé a recenzenti chválí, já nemám srovnání s jiným telefonem, ale notebook je citlivější.

GPS

Vodafone obsahuje GPS modul a digitální kompas. Citlivost GPS mi přijde velmi dobrá – při práci na mapách Google je odchylka typicky okolo maximálně tří metrů. Ve spojení s digitálním kompasem se Vodafone 845 jeví jako velmi použitelné nářadí pro geocaching. Telefon obsahuje ještě AGPS (asistovaná GPS), která umí počítat polohu podle vzdálenosti od wifi sítí a BTS stanic, ale tuto volbu jsem zatím nezkoušel – vyžaduje datové přenosy.

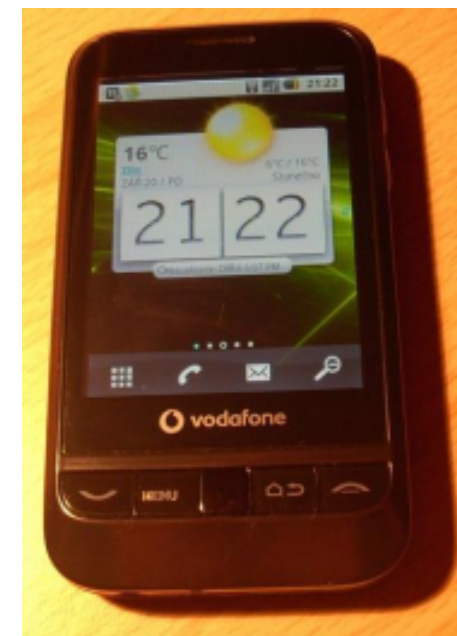

Fotoaparát

Telefon obsahuje i 3Mpx fotoaparát. Beru to jako nástroj k dokumentaci autonehody, který má člověk vždy u sebe, ale na focení čehokoli je to prostě bída. Problém je v tom, že pár aplikací pro Android umí číst čárové kódy, ale tímto telefonem prostě nejdu „vyfotit“ – fixed focus zaostří až od nějakého půl metru, a to už jsou kódy nerozeznatelné – škoda.

Android

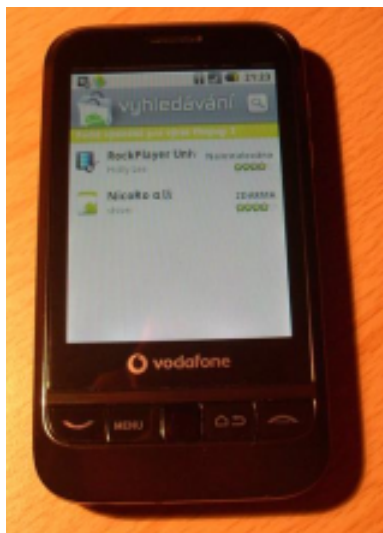
Teď k Androidu samotnému. Je nainstalován systém ve verzi 2.1 s drobnými úpravami oproti vanilla Androidu. Vodafone do něj nějak zásadně nezasahoval, pouze dodal logo při startu systému a přednastavil domácí stránku v prohlížeči na vodafone.cz. Huawei dodalo modifikace pro domácí obrazovku, kde zejména přidalo posouvání nejen doprava – doleva, ale i nahoru – dolů, takže lze mít desítky ploch. O nějaké praktičnosti nejsem úplně přesvědčen.

Market

Vzhledem k tomu, že se jedná o mé první vážnější setkání s Androidem, byl jsem celkem zklamán nabídkou na Marketu. Aplikací je tam opravdu hodně (oficiálně přes sto tisíc), ale na nějaké porty známého GPL softwaru člověk moc nenarazí. Chtěl jsem třeba provozit ssh server, samba server nebo aspoň FTP server a pro první dva jsem nenašel řešení, třetí vede k (pro mě) neznámým aplikacím se jmény „SwiFTP“ apod. (Nic proti autorovi SwiFTP :-)) No dobře, to jsou servery, pojďme na desktopové aplikace a zkusme třeba přehrávač médií. VLC – nic (teda pro přehrávání). Mplayer – nic. FFmpeg – RockPlayer universal, ArcMedia. No, možná je to jenom moje neznalost, ale nic mi to neříká. Takovéto výsledky člověk dostane při každém hledání. Kopec adwaru z čínských zdrojů. Zkusme najít terminál – „Android Shell Terminal“ – výrobce Loopbot.org, tak odsouhlasíme aplikaci přístup na Internet a jiné přístupy, nainstalujeme to a jdeme se podívat, kam se dostaneme.

Hardware

```
$ cat /proc/cpuinfo
Processor       : ARMv6-compatible
processor rev 2 (v6l)
BogoMIPS: 527.56
Features: swp half thumb fastmult edsp
java
CPU implementer : 0x41
CPU architecture: 6TEJ
CPU variant     : 0x1
CPU part        : 0xb36
CPU revision    : 2

Hardware: HUAWEI U8120 BOARD
Revision: 0000
Serial  : 0000000000000000
```

ARMv6 je poměrně zastaralá platforma, BogoMIPS by měly odpovídat MHz. Celkově žádné dělo, ale možná je právě na tomto místě dobré říct, jak to funguje v praxi. Telefon je relativně svižný, odezvy si ce nejsou nijak bleskové, ale nikde se nečeká. Já jsem na to háklivý (proto používám pořád klasický hloupý

mobil), ale tady jsem spokojen. Multimediální výkon – našel jsem video, které telefon jenom těsně přehraje pomocí RockPlayeru (ffmpeg), a to je xvid, 624×352 1 MBps, zvuk MP3 128 kbps. TV ripy Simpsonů, Futuramy nebo Jistě, pane ministře tedy přehraje přímo, větší bitrate/velikosti je potřeba před nahráním zmenšit. Možná jde dosáhnout lepšího výsledku s vestavěnými kodeky, které mohou využít nějaké hardwarové akcelerace (pokud tam je), ale ty jsou celkem nestabilní (přehrávač padá) a velmi často nepřehrávají vůbec pro neznámý formát. Při připojení sluchátek se objevuje bug: Musíte sluchátka připojit dvakrát po sobě, jinak je zvuk hrozný. Pak už je to lepší, ale hifi kvalitu nelze čekat. Plusem je určitě standardní 3.5 jack konektor.

Následují zajímavé řádky z meminfo:

```
$ cat /proc/meminfo
MemTotal:      183680 kB
MemFree:       11624 kB
Cached:        23204 kB
SwapTotal:     0 kB
```

Očividně tedy máme zařízení se 180 MB paměti, jak je u Androidu zvykem bez swapu. Některé zdroje uvádí 128 MB, ale myslím, že to je množství volné paměti v přístroji, když jej poprvé zapnete. Dále je vidět, že paměť jde bez problému zaplnit a než nastoupí OOM killer, je dobré použít nějaký správce procesů, který se nebude chovat jako Viktor čistič.

Dále už není moc co zkoumat, „permission denied“ je celkem častou odpovědí.

```
$ uptime
uptime: permission denied
$ uname -a
uname: permission denied
```

...atd.

Připojení přes USB

Pojďme zkusit připojit telefon k počítači přes USB. dmesg reaguje přibližně takto:

```
usb 2-1: new high speed USB device
using ehci_hcd and address 2
usb 2-1: New USB device found,
idVendor=12d1, idProduct=1031
usb 2-1: New USB device strings: Mfr=2,
Product=1, SerialNumber=0
usb 2-1: Product: Android Mobile
Adapter
usb 2-1: Manufacturer: Huawei
Incorporated
Initializing USB Mass Storage driver...
scsi6 : usb-storage 2-1:1.0
usbcore: registered new interface
driver usb-storage
USB Mass Storage support registered.
usb 2-1: USB disconnect, address 2
usb 2-1: new high speed USB device
using ehci_hcd and address 3
usb 2-1: New USB device found,
idVendor=12d1, idProduct=1035
usb 2-1: New USB device strings: Mfr=2,
Product=1, SerialNumber=0
usb 2-1: Product: Android Mobile
Adapter
usb 2-1: Manufacturer: Huawei Incorporated
scsi7 : usb-storage 2-1:1.2
scsi 7:0:0:0: CD-ROM                Android
Adapter                ffff PQ: 0 ANSI: 2
sr1: scsi3-mmc drive: 0x/0x caddy
sr 7:0:0:0: Attached scsi CD-ROM sr1
sr 7:0:0:0: Attached scsi generic sg2
type 5
cdrom: This disc doesn't have any
tracks Irecognize!
```

```
[root@stdntb ~]# mount /dev/sr1 mnt
mount: block device /dev/sr1 is
write-protected, mounting read-only
[root@stdntb ~]# ls mnt
autoruncfg.cfg
autorunlanguage.ini
dialupdll.dll
document
pcassitdll.ini
pc_suite
setup.exe
autorun.inf
dialup
dialupdll.ini
pcassitdll.dll
pcoptions.exe
res
usb_driver
```

...no, zajímavé řešení, ale pro naše účely nic podstatného. Pro další komunikaci je dobré otevřít na Androidu stavové menu a pomocí volby „Připojit USB“ se můžeme dostat na SD kartu jako klasické mass storage. Komunikace s kartou probíhá rychlostí přibližně 7,5 MB/s, což si myslím koresponduje s maximální rychlostí karty samotné. To jsou dvě dobré zprávy – zaprvé telefon jde připojit jako mass storage (jsou i podstatně dražší telefony, které takto připojit nelze!) a komunikace je celkem rychlá. Třetí dobrou zprávou je, že telefon se přes USB nabíjí.

Jak připojit telefon jako modem se mi (k linuxovému počítači) nepodařilo letmo zjistit, pro Windows budou zřejmě sloužit ovladače získané přímo z telefonu. Situaci by měla univerzálně řešit verze Androidu 2.2, jež bude obsahovat wifi tethering, který vytvoří z telefonu wifi hotspot, ale toho se na Vodafone 845 pravděpodobně nedočkáme.

Další téma, které bude asi zajímat okolní osazenstvo, je získání roota. Tady bohužel nemůžu posloužit, protože to vyžaduje kompletní vymazání paměti, a to manželka – ani v zájmu vědy – nedovolila.

Shrnutí

Co tedy za svých 3577 Kč získáte? Elegantní, malý telefon, který umí telefonovat, přehrávat video, brouzdat po webu, najít se přes GPS, který jednoduše připojíte k počítači přes mass storage a kde můžete doinstalovat pochybné aplikace, o kterých jste nikdy neslyšeli a jejichž výrobce neznáte. To je asi tak všechno, co běžný uživatel s telefonem dělá, plus ještě kopec věcí navíc, čistě pro jistotu. Vypíchnout můžeme v pozitivním smyslu cenu a jak to pěkně funguje bez nějakého závažnějšího chytáku, v negativním pak třeba absenci EDGE, pomalý procesor, málo paměti, co komu víc vadí...

Pro geeka je však dle mého skromného názoru mnohem přitažlivější platforma MeeGO, které obsahuje tisíce portů známého (!) softwaru, a získání roota je otázkou instalace jednoho balíčku z repozitáře, nebo Palmu (a na ten nezapomínat) se svým webOS, což je také Linux, který je podstatně otevřenější. Každopádně pokud má geek v kapse právě jenom 3577 Kč, pak určitě neprohloupí, když si telefon koupí, odemkne a může taky celkem spokojeně hackovat, nicméně bez otevřené základní distribuce to tak nějak není úplně ono...

Zveme vás na konferenci LinuxAlt

Jste srdečně zváni o víkendu **6. a 7. listopadu 2010** do Brna-Králova Pole, kde se koná konference LinuxAlt na půdě FIT VUT. Pořádá ji společnost Liberix, o. p. s., Red Hat, FIT VUT a má i další partnery. Jako pokaždé jsou tématem open source software a otevřené technologie.

LinuxAlt je už pátý ročník osvětové a vzdělávací přednáškové akce, kterou pro vás připravuje **Linux v Brně** - brněnské zastoupení **Liberix, o. p. s.** Přijďte se podívat, co vám nabízí open source software (OSS), free software a operační systém Linux. Můžete očekávat přednášky na téma svobodný software pro domácnosti, firmy nebo školy. Nevyhneme se ani tématu datových schránek v Linuxu. Naším cílem je zvýšit informovanost o Linuxu a otevřeném softwaru mezi lidmi a jeho možnostech.

»» Program najdete na www.linuxalt.cz

Organizátoři

FIT VUT v Brně

Red Hat Czech

Liberix, o. p. s.

OKsystem

FlexiBee
winstrom

WinStrom FlexiBee, účetní a ekonomický systém

Účetní a ekonomické systémy

CZ.NIC,
správce domény cz

vpsFree

Partneři

Linuxové a open-source prohlížeče v září 2010

Jiří Macich, ml.

Zářijovou zprávou číslo jedna bezpochyby bylo uvedení veřejné betaverze Internet Exploreru 9. Stranou ovšem nezůstaly ani open-source a multiplatformní browsery. Google Chrome oslavil své druhé narozeniny příchodem již šesté generace. Opera software pak bilancoval první rok provozu své akcelerační služby Opera Turbo. Objevilo se ale i několik špatných zpráv v čele s ukončením synchronizačního projektu Xmarks a odkladem 64bitového Mozilla Firefoxu pro Microsoft Windows.

Ostrý Google Chrome 6 přichází o druhé narozeniny prohlížeče Googlu

[4. září 2010] Vyšla ostrá verze Google Chrome 6. Se šestou generací prohlížeče Googlu přichází například podpora synchronizace používaných rozšíření mezi jednotlivými instalacemi Google Chrome na různých počítačích. Uživatelům je k dispozici nový nástroj pro automatické vyplňování formulářů či integrovaný plugin pro prohlížení PDF dokumentů. Google Chrome 6 přichází také s podporou WebM pro přehrávání multimediálního obsahu za využití HTML5.

Drobné úpravy se dočkalo i uživatelské rozhraní. Řádek s adresou v URL skrývá protokol http:// (ftp:// či https:// však naštěstí nikoliv) a hlavně je k vidění nová hlavní nabídka – pod tlačítkem napravo od řádku s adresou. Dříve tam byla dvě tlačítka se dvěma nabídkami, ovšem nyní je tam jedno tlačítko se sloučeným menu.

Tvůrci rozšíření teď mohou využít context menu API. Systém rozšíření je v prohlížeči Googlu funkčně dosti omezen (zejména ve srovnání s Mozilla Firefoxem). Má to své výhody i nevýhody. Právě jednou z nevýhod dosud byla absentující možnost přidat funkci či povel rozšíření do kontextového menu, které si uživatel otevře nad nějakým prvkem na prohlížené stránce (třeba nad obrázkem nebo označeným textem). S příchodem Google Chrome 6 je to už možné.

V těchto dnech jsou to dva roky, co se na veřejnosti objevila první testovací verze vlastního prohlížeče Googlu. Předtím Google sázel na úzkou spolupráci s tvůrci Mozilla Firefoxu a dušoval se, že do prohlížečů bude „fušovat“ jen tvorbou rozšíření a doplňků, opakované spekulace o přípravě vlastního browseru odmítal.

Nakonec ale v roce 2008 představil Google Chrome, jehož tržní podíl podle letošních srpnových čísel společnosti Net Applications činí 7,52 %, což ve statistikách zmíněné firmy stačí na pozici jasné tržní trojky za Internet Explorerem a Mozilla Firefoxem.

Dnes již lze říci, že příchod Google Chrome na scénu byl zásadním bodem v historii nekonečné války webových prohlížečů. S jeho nástupem začal souboj

vývojářů prohlížečů o nejrychlejší engine pro zpracování kódu v jazyce JavaScript, za který mohou být uživatelé v době dynamických webů a webových aplikací jediné rádi.

Příchod prohlížeče Googlu také akceleroval evoluci uživatelského rozhraní prohlížečů (ne všem uživatelům se ovšem současné trendy v GUI browserů líbí). Do popředí zájmu se dostal také anonymní režim surfování (přezdívaný pornomód), který sice o několik let dříve nabídl Apple ve svém Safari, ale paradoxně bez větší odezvy.

App Tabs v Mozilla Firefoxu 4.0 s podporou notifikací

[8. září 2010] Jak je známo, nový Mozilla Firefox 4.0 bude podporovat tzv. připnutí webových stránek, které uživatel často používá. Může jít třeba o webové aplikace nebo sociální sítě. Nyní se tento koncept nazývaný App Tabs dočkal důležitého vylepšení. Prozatím byla primární výhodou připnutí ve fixaci panelu na okraj lišty a úspoře místa na liště s panely. Nyní došlo k implementování podpory notifikací.

To znamená, že třeba novou příchozí zprávu do Gmailu v připnutém panelu bude umět Mozilla Firefox 4.0 oznámit formou podbarvení daného panelu, respektive jeho ouška na liště. Uživatelské rozhraní prohlížeče Mozilla Firefox 4.0 se tak krůček po krůčku přibližuje k návrhům, které byly publikovány už před hezkou řádkou měsíců.

64bitový Mozilla Firefox pro Microsoft Windows přijde později

[7. září 2010] Už jste si na Browsersy.cz mohli přečíst, že čtvrtá generace prohlížeče Mozilla Firefox by jako jednu z novinek měla nabídnout i svou 64bitovou variantu. Podle novějších informací si však na ní někteří uživatelé ještě počkají. 64bitová varianta by s příchodem Mozilla Firefoxu 4.0 měla být oficiálně k dispozici pro Mac OS X a pravděpodobně i pro Linux.

Uživatelé 64bitových Windows Vista nebo Windows 7 si však budou muset dost možná počkat na jednu z nejbližších aktualizací (4.0.1, 4.0.2). Dobrou zprávou naopak je, že nový Mozilla Firefox 4.0 bude určitě podporovat Windows 2000. Podporován naopak nebude Mac OS X ve verzi 10.4 a minulostí též bude podpora architektury PowerPC.

Mohou být webové technologie dobrým základem pro multiplatformní hry?

[12. září 2010] Mozilla Labs není jen inkubátorem nových funkcí pro Mozilla Firefox nebo Mozilla Thunderbird. Primárním cílem je obecný výzkum nových technologií, možností a řešení. Nyní pod hlavičkou Mozilla Labs vzniká projekt, který se bude věnovat možnostem tvorby her pro moderní webové prohlížeče.

Má popularizovat otevřené webové technologie a prověřit jejich možnosti. Myšlenka je taková, že by moderní online hry mohly využívat výhradně technologie podporované prohlížeči a poskytovat tak kompatibilitu napříč platformami a zařízeními.

Idea Mozilla Labs je bezesporu zajímavá a načarování se vcelku povedlo. Souběh vzrůstající masové popularity sociálních sítí, příchodu stále nových mobilních zařízení s přístupem na Internet spolu se současným nadějným rozvojem webových prohlížečů by hrát na bázi webových technologií mohl přát.

Zájem vývojářů je podpořen mezinárodní soutěží Game On 2010. Iniciativa Mozilla Labs by mohla

ukázat minimálně to, jestli otevřené webové technologie prakticky (nikoliv jen teoreticky) dokáží v oblasti online zábavy skutečně plně konkurovat technologiím typu Flash či Silverlight.

Firefox Home pro iPhone nyní v češtině

[22. září 2010] Mám tu dobrou zprávu, která potěší uživatele používající browser Firefox a mobil iPhone. Aplikace Firefox Home totiž v nové verzi 1.0.2 disponuje i českou lokalizací. Připomeňme si, že jde o aplikaci, která umožňuje z iPhone přistupovat k datům synchronizovaným přes Firefox Sync (tj. např. záložky, historie, hesla či panely).

Nejedná se o webový prohlížeč pro iPhone, ale vlastně takový propojovací článek mezi Firefoxem a iPhone, pro nějž se dlouhodobě s mobilní verzí Firefoxu nepočítá.

Square alias 64bitový Flash Player

[23. září 2010] Společnost Adobe nedávno uvolnila k testování ukázkovou verzi projektu Square. Jde o nové vydání pluginu Adobe Flash Player. Nejdůležitější novinkou je nativní podpora 64bitových verzí všech podporovaných platform (Windows, Linux, Mac). Za zmínku též stojí podpora hardwarové akcelerace v novém Internet Exploreru 9.

Technické podrobnosti jsou k dispozici na webu Adobe Labs, odkud si zájemci mohou tento experimentální plugin také stáhnout.

Službu Opera Turbo používá deset procent uživatelů Opery

[23. září 2010] Služba Opera Turbo slaví první narozeniny. Připomeňme si, že díky kompresi umožňuje uživatelům rychlejší načítání webových stránek i na pomalejších připojeních. Testerům byla k dispozici již dříve, ale teprve loni v září se objevila v ostré verzi desktopového prohlížeče Opera 10. Službu Opera Tur-

bo momentálně používá deset procent uživatelů, které desktopová Opera měsíčně má.

Ve kterých zemích se tato kompresní služba nejvíce používá? Jde o Rusko, Ukrajinu, Indii, Německo, Indonésii, Polsko, Čínu, Spojené státy americké, Bělorusko, Kazachstán, Brazílii, Itálii, Velkou Británii, Turecko, Francii, Českou republiku, Írán, Slovensko, Rumunsko a Španělsko.

Opera Turbo slibuje úsporu až osmdesát procent objemu načítaných dat při surfování po webu. Na rozdíl od technologie mobilního prohlížeče Opera Mini stránky netransformuje, takže nedochází k nežádoucím deformacím. Opera Turbo se umí automaticky aktivovat při zjištění nízké přenosové rychlosti. Tedy například při přechodu z domácí wifi sítě na pomalé mobilní připojení přes GPRS či EDGE.

Hodí se zejména na různé přenosné počítače, jako jsou notebooky a stále populárnější netbooky.

Google Chrome Frame již není betaverzí

[25. září 2010] Po třech měsících bylo ukončeno betatestování pluginu Google Chrome Frame. K dispozici je tak již stabilní verze pro ostré nasazení. Připomeňme si, že jde o doplněk pro Internet Explorer 6

a vyšší, který umožňuje v prostředí tohoto prohlížeče vykreslovat vybrané stránky přes engine běžně používaný browserem Google Chrome.

Webové stránky si zkrátka mohou vyžádat své vykreslení přes Google Chrome Frame, aniž by uživatel musel cokoli podnikat. Ze služeb amerického internetového kolosu je tato funkce podporována sociální sítí Orkut, videoportálem YouTube a webovou kancelářskou sadou Google Docs. Brzy se k nim má připojit také Gmail a Google Calendar.

Vývojáři se nyní zaměřují na to, aby bylo možné Google Chrome Frame instalovat i bez administrátorských práv. Google Chrome Frame má být cestičkou k moderním webovým aplikacím i pro uživatele, kteří z nějakého důvodu stále setrvávají na starších prohlížečích.

Mozilla Firefox portovaný pro Palm Pre? PreFox

[26. září 2010] Po několikaměsíční odmlce od prvních zvěstí je nyní k dispozici mobilní Mozilla Firefox portovaný pro Palm Pre. Jedná se o experiment pojmenovaný PreFox, který jde mimo vývoj oficiálního mobilního Mozilla Firefoxu pod kódovým označením Fennec. Stojí za ním Dave Townsend, který běžně pracuje na Správci doplňků pro Mozilla Firefox. PreFox vyžaduje webOS 1.4.5 nebo vyšší.

Fennec alias Firefox Mobile je v ostré verzi k dispozici pouze pro platformu Maemo, tedy konkrétně pro komunikátor Nokia N900 a starší tablet Nokia N810. Aktuálně se pracuje na druhé generaci, která bude kromě platformy Maemo podporovat také Android. Zájemci si již mohou stáhnout *alfaverzi*. Vývoj pro Windows Mobile byl kvůli otázníkům s nástupem Windows Phone 7 ukončen. Verze pro iPhone se neplánuje.

Xmarks se ruší, uživatelé si mají hledat náhradu

[30. září 2010] Mám špatnou zprávu pro uživatele synchronizační služby Xmarks. Ta totiž již brzy ukončí svou činnost kvůli nedostatku finančních prostředků a marnému hledání účinného obchodního modelu. Xmarks slouží k online synchronizaci zejména záložek (oblíbených položek) mezi instalacemi různých prohlížečů na různých počítačích.

Oproti existujícím synchronizačním mechanismům ve webových prohlížečích Xmarks podporuje synchronizace napříč konkurenčními prohlížeči. Konkrétně podporuje Internet Explorer, Mozilla Firefox, Google Chrome a Safari od Applu.

Nyní ovšem Xmarks pomalu končí svou pouť. Uživatelé mají tři měsíce na nalezení alternativy. Provozovatelé Xmarks jim dávají *několik tipů*. Samotná služba Xmarks nebude dostupná od 10. ledna 2011.

LaTeX nie je farba na maľovanie

Rudolf Blaško

Príspevkom chceme popularizovať používanie systému LaTeX širokou verejnosťou, nielen vedeckou a odbornou obcou. Na začiatku porovnáme jeho výhody a nevýhody a následne ponúkneme návod, ako môže aj úplný laik vytvárať v tomto systéme svoje jednoduché dokumenty.

Úvod

Poznáme mnoho programov, pomocou ktorých môžeme prezentovať v písanej alebo lepšie povedané v grafickej forme. Niektoré sú komerčné, niektoré nie. Niektoré sú viac pohodlné, niektoré menej. Niektoré sa dajú používať priamo bez akýchkoľvek znalostí, k niektorým sú potrebné aspoň elementárne poznatky a k niektorým je potrebné zložiť „maturitu“. Niektoré majú minimálne nároky na softvér a hardvér a niektoré naopak. A z niektorých sa normálny užívateľ s priemernými alebo podpriemernými počítačovými zručnosťami môže zblázniť. Pre jednoduchosť budeme všetky tieto produkty nazývať programy.

Medzi najrozšírenejšie programy medzi verejnosťou patrí známy nemenovaný komerčný produkt a jeho voľne šíriteľný ekvivalent OpenOffice.org. Ich veľkou výhodou je jednoduchosť ovládania – samozrejme pokiaľ máte verziu v jazyku, ktorému rozumiete. Bez akýchkoľvek znalostí môžete písať. Problém je iba v tom, že musíte používať veľmi často myš. Pre bežného užívateľa je to vcelku priateľné riešenie. A to aj napriek tomu, že sú tieto programy „svojhlavé“ a mnohokrát vnucujú užívateľovi svoju vôľu a prispôsobenie tohto počínania na svoj obraz stojí veľkú námahu. Problém je aj v tom, že prvý program funguje iba na platforme operačného systému Microsoft Windows, ktorá je spoplatnená. Kompatibilita medzi uvedenými programami je vcelku dobrá, aj keď nie bezproblémová. Ale ako už bolo spomenuté, pre bežného užívateľa pre normálne kancelárske používanie, pokiaľ sa nekladú vysoké nároky na výstupnú úpravu, sú tieto programy postačujúce a vcelku vhodné.

Alternatívou k uvedeným programom je používať úplne bezplatný systém TeX, resp. jeho najpoužívanejší formát LaTeX. Nevýhodou LaTeXu je, že úplný laik nedokáže bez predchádzajúcich (síce minimálnych, ale predsa nejakých) znalostí tento program používať. Ďalšia vec, ktorá väčšinou odradí potenciálnych užívateľov, je to, že pisateľ hneď nevidí, čo píše. LaTeX funguje podobne ako klasické programovacie jazyky. Napíše sa zdrojový súbor *.tex (je to obyčajný textový súbor), ktorý sa preloží prekladačom do *.pdf alebo *.dvi súboru a ten sa následne vhodným prehliadačom zobrazí. V praxi to nie je také zložitý – postačia na to dve systémové okná – v jednom okne je zdrojový textový súbor a v druhom výsledný grafický súbor. Jedným príkazom alebo jedným kliknutím myši sa automaticky *.dvi súbor preloží a hneď sa aktualizuje výsledný súbor a vidíme výsledok svojej práce. Existujú aj programy (napr. TeXShell, WinShell, TeXMaker), ktoré tieto problémy riešia za užívateľa.

Existujú aj programy, ktoré fungujú tak, že človek hneď vidí svoje písanie, ale sú komerčné. Koniec koncov je to iba otázka zvyku a priemerne inteligentný človek s tým nemá žiadny problém. Výsledok stojí za to. Nezáleží na tom, v akom operačnom prostredí pôsobíme, aké kódovanie používame, koľko a akých jazykov naraz používame, aký prehliadač používame, akou tlačiarňou tlačíme výsledok a „výsledok je vždy rovnaký“ (samozrejme až na kvalitu a možnosti zobrazovačov, resp. tlačiarňí). To znamená, že už napísaný zdrojový súbor môžeme bez problémov modifikovať

a beztriestne prekladať v ľubovoľnom inom operačnom systéme a „výsledok je vždy rovnaký“.

Dôležitá je tiež skutočnosť bezpečnosti a jednoduchej možnosti archivácie našej práce. V predtým spomínaných programoch nám jeden zmenený bit znehodnotí celý súbor. Pri TeXu, resp. LaTeXu stačí archivovať zdrojové súbory, ktoré sú (vrátane všetkých podporných a konfiguračných) textovými súbormi, to znamená ľahko čitateľnými súbormi a menej náchylnými na poškodenie. Nie nepodstatná je tiež veľkosť archivovaných zdrojových dát. Zdrojové súbory mojej poslednej knihy, ktorá vyšla ako vysokoškolská učebnica v tlačenej forme a mala asi dvesto strán popísaných matematickým textom, sa zmestili na klasickú disketu (dnes už nepoužívanú), a spolu mali 1.159.741 bytov. Výsledný súbor *.dvi mal 2.884 kB, súbor *.ps mal 3.874 kB a súbor *.pdf mal 1.721 kB. Súbor *.doc (ak zamlčíme skutočnosť, že uvedená kniha sa nedá napísať v tomto formáte v uspokojivom tvare) by obsadil podľa môjho odhadu asi 12.000 kB, tj. desaťtisíckrát viac!

V Linuxe a jeho klonoch je TeX a LaTeX väčšinou súčasťou inštalácie, do ostatných operačných systémov ho treba doinštalovať. V súčasnej dobe to už nie je problém a inštalácia je pohodlná. Keďže prakticky každý národ (okrem Angličanov) má svoju špecifickú abecedu, sú aj rôzne národnostné modifikácie LaTeXu. Pre češtinu a slovenčinu je to CSLaTeX.

Nadšenci a užívatelia TeXu sú združení v medzinárodnej organizácii TUG „TeX Users Group“ (Združenie užívateľov TeXu, <http://www.tug.org/>). V Čechách a na Slovensku je jeho súčasťou CSTUG „Československé združenie užívateľů TeXu“ (Czechoslovak TeX Users Group, <http://www.cstug.cz/>). Bezplatné inštalácie (TeX Live 2010, resp. staršie verzie) môže každý záujemca nájsť na <http://www.tug.org/texlive/>, resp. <ftp://ftp.tug.org/historic/systems/texlive/>.

Začínáme s LaTeXom

TeX (vyslovujeme „tech“) je počítačový program vytvorený profesorom Donaldom Ervinom Knuthom [2]. Je určený pre sadzbu textu a matematických rovníc pri zachovaní vysokej typografickej úrovne výsledného dokumentu. LaTeX (vyslovujeme „la-tech“, resp. „lej-tech“) je otvorený systém rôznych preddefinovaných maker, ktoré zjednodušujú a zlepšujú prácu pri vytváraní výsledného dokumentu a na sadzbu výsledného textu využíva TeX.

Každý užívateľ (a nielen začiatočník) LaTeXu by mal mať vo svojej knižnici minimálne publikáciu *Ne příliš stručný úvod do systému LaTeX2ε* [4], ktorá je voľne prístupná (vrátane zdrojových súborov) na Internetu a Rybičkovu knihu *LaTeX pro začátečníky* [5].

Zdrojový text

Hlavnou a najdôležitejšou činnosťou pri vytváraní publikácie v programe LaTeX je zápis zdrojových textov, tj. súborov *.tex. Tieto súbory môžeme písať v ľubovoľnom editore, uložiť ich ale musíme ako obyčajné textové ASCII súbory bez formátovacích znakov. To znamená, že sa do nich nesmú dostať riadiace príkazy daného editora. V tomto súbore sú okrem vlastného textu aj „príkazy“, pomocou ktorých LaTeX vysádza výsledný dokument.

Neviditeľné znaky (medzera, tabulátor, koniec riadku) sú spracované LaTeXom ako medzera. Viac

po sebe nasledujúcich neviditeľných znakov má význam ako jedna medzera.

Prázdny riadok medzi textom označuje koniec odstavca (za prázdny riadok začína nový odstavec). Viac prázdnych riadkov za sebou je spracovaných ako jeden prázdny riadok.

Špeciálne znaky # \$ & % ^ _ { } ~ \ majú pre LaTeX zvláštny význam. Pre ich aplikáciu v texte použijeme príkazy \# \\$ & \% \^{} _ \{ \} \~ \textbackslash.

Príkazy v LaTeXe začínajú symbolom \. Za symbolom \ nasleduje špeciálny, resp. nealfanumerický znak (napr. \ lebo , & | [ ]) alebo nasleduje meno príkazu zložené výlučne z písmen, pričom sa veľké a malé písmena rozlišujú (napr. \bf \TeX \end{document}).

Povinné parametre príkazov sa ohraničujú zátvorkami {}. Ak má príkaz nepovinný parameter, ohraničuje sa zátvorkami []. V texte majú zátvorky [] svoj normálny význam.

Zátvorky {} majú špeciálny význam. Vo všeobecnosti ohraničujú parameter príkazu alebo ohraničujú skupinu. **Skupina** je úsek textu (vrátane príkazov), pre ktorý predpokladáme nejaké spoločné vlastnosti, resp. pre ktorý chceme nastaviť pôsobenie nejakého príkazu. Druhý spôsob pre ohraničenie skupiny je pomocou dvojice príkazov \begin{meno} a \end{meno}, kde meno je špeciálne slovo (napr. center, document, displaymath). Takto ohraničený úsek textu sa tiež nazýva **prostredie**.

Prostredia a skupiny sa môžu do seba ľubovoľne vnárať, ale nemôžu sa vzájomne krížiť.

Symbol percenta % má špeciálny význam pre poznámkovanie textu. Všetky znaky, ktoré stoja za symbolom %, sú až do konca riadku TeXom pri preklade ignorované.

Štruktúra dokumentu

Vstupný súbor je zdrojový súbor, na ktorý sa LaTeX nastaví a ktorý prekladá. Vo vstupnom súbore môžu byť odkazy na ďalšie zdrojové súbory, ktoré sa následne bez prerušenia preložia.

Keď LaTeX spracováva vstupný súbor, očakáva jeho pevnú štruktúru v tvare:

```
\documentclass[voľby]{trieda}
... preambula ...
\begin{document}
... vlastný text ...
\end{document}
```

\documentclass[voľby]{trieda} je príkaz, ktorý LaTeX očakáva na začiatku vstupného súboru. **Trieda** je povinný parameter a môže nadobúdať niektorú z hodnôt:

- article – pre články, krátke správy, listy, prezentácie...
- report – pre dlhšie správy, menšie knihy, seminárne a diplomové práce...
- book – pre skutočné knihy, veľké dokumenty...

Voľby predstavujú nepovinný parameter, ktorý bližšie špecifikuje vlastnosti triedy dokumentu. Najpoužívanejšie z nich sú (ak ich je viac, sú oddelené čiarkou):

- letterpaper, a4paper, a5paper, b5paper, legalpaper – nastaví veľkosť stránky, ak nie je parameter spomenutý, tj. implicitne je nastavené letterpaper,
- 10pt, 11pt, 12pt – veľkosť písma dokumentu (implicitne je nastavené 10pt),
- oneside, twoside – jednostranný výstup (implicitne pre article a report), resp. dvojstranný výstup (implicitne pre book),
- twocolumn – text sa bude sádzať do dvoch stĺpcov na stránku,
- landscape – výstup bude formátovaný na šírku, tj. rozmery šírky a výšky sa vymenia.

Preambula je časť vstupného súboru, v ktorej sa nachádzajú tzv. globálne príkazy vzťahujúce sa k celému dokumentu (napr. šírka textu, hlavička, číslovanie stránok...). Môžu sa tu nachádzať naše vlastné príkazy, tzv. **makrá**. Tu sa k dokumentu pripájajú balíčky príkazov tzv. **packages** (súbory *.sty), v ktorých sa nachádzajú mnohé rozšírenia LaTeXu (jazykové doplnky, farby, grafické a postskriptové doplnky, matematické a rôzne symboly, rozhodovacie makrá, indexovanie, obtekanie obrázkov...). Vloženie týchto balíčkov sa vykonáva opakovaným použitím príkazu `\usepackage[voľby]{balíček}`, resp. `\usepackage{balíček1, balíček2, balíček3...}`. Parameter **voľby** je nepovinný a bližšie špecifikuje daný balíček.

Pre ilustráciu uvedieme niektoré z týchto balíčkov:

- `czech, slovak` – umožní spracovať český, resp. slovenský text vrátane správneho delenia a názvov textových objektov v danom jazyku (Kapitola, Obrázok...),
- `amsmath, amssymb, amsfonts, amscd` – ďalšie príkazy pre matematickú sadzbu,
- `color` – podpora pre prácu s farbami,
- `ifthen` – podporuje rozhodovacie príkazy,
- `makeidx` – podpora pre tvorbu registra,
- `curves, bezier` – podpora pre kreslenie kriviek v prostredí `picture`,
- `array, hline` – podpora pre rozšírenie tabuliek,
- `inputenc` – špecifikácia kódovania pre zdrojové súbory,
- `fontenc` – špecifikácia kódovania fontov pre výstupné cieľové dokumenty.

Časť vstupného dokumentu medzi príkazmi `\begin{document}` a `\end{document}` predstavuje hlavnú časť zdrojového textu. Tu sa píše všetok

text, ktorý sa má zobraziť vo výstupnom súbore. Tento text môže byť uložený aj v iných zdrojových súboroch a vtedy sa do vstupného dokumentu vkladá príkazmi `\include{meno}` (vloží text na novú stranu), resp. `\input{meno}` (vloží text na miesto, kde sa nachádza príkaz `input`).

Parameter **meno** môže obsahovať cestu k danému súboru, napr. `\input{makra/subor}`. Ak je prípona daného súboru `.tex`, potom príponu nemusíme písať. LaTeX prehľadáva najprv aktuálny adresár, kde sa nachádza vstupný zdrojový súbor a potom adresáre, ktoré má nastavené systém TeX v parametri `path`.

Vlastný dokument

Teraz už môžeme písať vlastný dokument. Ak píšeme po anglicky a nemáme žiadne špeciálne požiadavky, potom nám postačí nasledujúca štruktúra vstupného súboru:

```
\documentclass{article}
\begin{document}
  English text ...
\end{document}
```

Ak sa vstupný súbor nazýva `subor.tex`, potom preklad do súborov `subor.dvi`, resp. `subor.pdf` dosiahneme príkazmi `latex subor.tex`, resp. `pdflatex subor.tex` (koncovka `.tex` je nepovinná, takže ju nemusíme písať).

Pre konverziu do postskriptového súboru `subor.ps` musíme použiť nejaký externý program (napr. `dvips`).

Ak vložíme daný text „English text ...“ do súboru `subor1.tex`, potom identický výsledok dostaneme pre:

```
\documentclass{article}
\begin{document}
  \input{subor1}
\end{document}
```

resp.

```
\documentclass{article}
\begin{document}
  \include{subor1}
\end{document}
```

Súbor `subor1.tex` môžeme do dokumentu vložiť aj niekoľkokrát (nemusíme ho prepisovať). Nasledujúce dva príklady nie sú ekvivalentné:

```
\documentclass{article}
\begin{document}
  \input{subor1}
  \input{subor1}
\end{document}
```

resp.

```
\documentclass{article}
\begin{document}
  \input{subor1}

  \input{subor1}
\end{document}
```

V prvom prípade sa text z druhého vloženia pripojí priamo za prvý vstup, tj. bude tam dvakrát. V druhom prípade je medzi vstupmi medzera, tj. druhý vstup začne ako nový odstavec. Zato nasledujúce dva príklady sú ekvivalentné. V oboch prípadoch sa uvedený text zobrazí dvakrát a vždy na novej strane.

```
\documentclass{article}
\begin{document}
  \include{subor1}
  \include{subor1}
\end{document}
```


resp.

```
\documentclass{article}
\begin{document}
\include{subor1}

\include{subor1}
\end{document}
```

Ak píšeme po slovensky, resp. po česky musíme v preambule túto skutočnosť LaTeXu oznámiť (v opačnom prípade by preklad ignoroval znaky s diakritikou). Máme dve možnosti:

```
\documentclass[a4paper,12pt]{article}
\usepackage{slovak}
\usepackage[latin2]{inputenc}
\usepackage{amsmath,amssymb}
\usepackage{amsfont,amscd}
\begin{document}
Slovenský text v kódovaní ISO Latin-2
...
\end{document}
```

V tomto prípade sú zdrojové súbory napísané v kódovaní ISO Latin-2 (kódová stránka ISO-8859-2). Ak vynecháme príkaz `\usepackage[latin2]{inputenc}`, potom kódovanie zdrojových súborov musí byť rovnaké ako implicitné kódovanie v systéme TeX.

Preklad do výstupných súborov `subor.dvi`, resp. `subor.pdf` dosiahneme príkazmi `cslatex subor.tex`, resp. `pdfcslatex subor.tex`.

V súčasnosti sa do popredia dostáva tzv. „babelizovaný LaTeX“, ktorý umožňuje v jednom zdrojovom súbore používať viacero jazykov.

```
\documentclass[a4paper,12pt]{article}
\usepackage[slovak]{babel}
\usepackage[IL2]{fontenc}
\usepackage[latin2]{inputenc}
\usepackage{amsmath,amssymb,amsfonts,amscd}
\begin{document}
Slovenský text v kódovaní ISO Latin-2
...
\end{document}
```

Pre kódovania PC-latin2 (cp852), resp. win1250 (cp1250) má štvrtý riadok tvar: `\usepackage[cp852]{inputenc}`, resp. `\usepackage[cp1250]{inputenc}`.

Pre kódovanie unicode UTF8 majú tretia a štvrtý riadok tvar: `\usepackage[T1]{fontenc}` `\usepackage[utf8]{inputenc}`, resp. `\usepackage[utf8x]{inputenc}`.

Pre preklad súborov v tomto prípade nemusíme použiť CSLaTeX, postačí LaTeX. To znamená, že môžeme použiť príkazy `latex subor.tex`, resp. `pdflatex subor.tex`.

Na záver tejto časti uvedieme príklady súčasného použitia viacerých jazykov. Na prvý pohľad prepínanie medzi angličtinou a slovenčinou nemá význam, však pri zapnutej slovenčine dokážeme písať aj anglický text. Problém je v rozdeľovaní slov na konci riadku (každý jazyk má svoje špecifiká v rozdeľovaní slov) a v slovách, ktoré dopĺňajú text (napr. „Kapitola“, „Chapter“ alebo „Obrázok“, „Obrázek“, „Figure“...). Medzi jednotlivými jazykmi sa prepína príkazom: `\selectlanguage{jazyk}`.

```
\documentclass[11pt]{article}
\usepackage[T1]{fontenc}
\usepackage[utf8]{inputenc}
\usepackage[russian,slovak,english]{babel}
\begin{document}
\selectlanguage{english}
English text ... \par
\selectlanguage{russian}
Ruskij tekst ... \par
\selectlanguage{slovak}
Slovenský text ... \par
\selectlanguage{english}
English text ... \par
\selectlanguage{russian}
Ruskij tekst ...
\end{document}
```

Príkaz `\selectlanguage{english}` za `\begin{document}` nemusíme písať, pretože angličtina sa nastaví ako implicitný jazyk (do TeXu sa načíta `\language=0`).

Trochu iný je nasledujúci príklad. Ak by sme ponechali štruktúru dokumentu v nasledujúcom tvare (bez načítania ruštiny), TeX by vyhlásil chybu, pretože ruštinu zatiaľ nepozná (opäť sa načíta `\language=0`). Musíme mu to explicitne oznámiť príkazom `\selectlanguage{russian}`.

```
\documentclass[11pt]{article}
\usepackage[T1]{fontenc}
\usepackage[utf8]{inputenc}
\usepackage[russian,slovak]{babel}
\begin{document}
\selectlanguage{russian}
Ruskij tekst ... \par
\selectlanguage{slovak}
Slovenský text ...
\end{document}
```

Vzhľad stránky

LaTeX má veľkú výhodu, že o vzhľad stránky a dokumentu sa užívateľ nemusí starať. Štýl stránkovania definuje vzhľad hlavičky a päty stránky a zadáva sa väčšinou v preambule príkazom `\pagestyle{štýl}` (ovplyvní celý dokument od miesta výskytu po koniec dokumentu, prípadne po jeho nový výskyt). Jeho analógia, ktorá ovplyvní iba aktuálnu stránku má tvar `\thispagestyle{štýl}`. Povinný parameter `štýl` môže mať tvar:

- `plain` – hlavička je prázdna, v päte je vycentované číslo strany (implicitné nastavenie pre triedy `article` a `plain`),
- `empty` – hlavička a päta sú úplne prázdne, nie sú ani čísla strán,
- `headings` – hlavička obsahuje čísla strán a titulkové informácie (nadpisy kapitol a sekcií), päta je prázdna (implicitné nastavenie pre triedu `book`),
- `myheadings` – podobný tvar ako `headings`, ale titulkové informácie musíme nastaviť pomocou príkazov `\markright{pravé_záhlavie}` pre jednostrannú tlač a `\markboth{ľavé_záhlavie}{pravé_záhlavie}` pre obojstrannú tlač `twoside`.

Viac možností ponúka balíček `fancyhdr`.

Príkaz `\pagenumbering{štýl_číslovania}` špecifikuje číslovanie strán, povinný parameter `štýl_číslovania` môže mať tvar:

- `arabic` – čísluje sa arabskými číslami (implicitné nastavenie),
- `roman`, `Roman` – čísluje sa malými, resp. veľkými rímskymi číslami,
- `alph`, `Alph` – čísluje sa malými, resp. veľkými latinskými písmenami.

Štandardne sa čísluje od prvej hodnoty, pre zmenu číslovania môžeme použiť príkaz `\setcounter{page}{nové_číslo_strany}`, resp. `\addtocounter{page}{zväčšenie_číslo_strany_o_túto_hodnotu}`.

Vzhľad odstavca

Odstavec je ohraničený na začiatku a na konci prázdny riadok a o jeho tvar sa stará LaTeX. To znamená, že nezáleží na formáte ako napíšeme zdrojový kód odstavca (nezáleží na počte medzislovných medzier, nezáleží na koľkých riadkoch je text napísaný...). Pokiaľ ho neprerušíme prázdny riadok alebo nepoužijeme formátovacie príkazy na jeho zmenu.

Na začiatku je odstavec odsadený o hodnotu `\parindent`, ktorú môžeme zmeniť príkazmi: `\setlength{\parindent}{nová_veľkosť}`, resp. `\addtolength{\parindent}{zväčšenie_veľkosti_o_túto_hodnotu}`.

Príkaz `\setlength{\parindent}{10cm}` zmení hodnotu `\parindent` na desať centimetrov. Toto je nevhodné použitie, pretože keď zmeníme veľkosť písma dokumentu, odsadenie ostane desať centimetrov. Výhodnejšie je použiť relatívnu veľkosť vzťahujúcu sa k veľkosti písma dokumentu definovaného v príkaze `\documentclass`. Napr. `\setlength{\parindent}{5em}` zmení `\parindent` na 5-násobok šírky písma „M“ a `\setlength{\parindent}{5.5ex}` zmení `\parindent` na 5,5-násobok výšky písma „x“. V parametroch príkazov sa desiatinné čísla čísla používajú v anglickom tvare s desatinnou bodkou.

Riadkovanie je určené parametrom `\baselinestretch`, ktorý môžeme zmeniť príkazom `\renewcommand{\baselinestretch}{faktor}`, pričom `faktor` je ľubovoľné desiatinné číslo. Napríklad hodnota 1,5 zväčší medziriadkové medzery o päťdesiat percent.

Pomocou príkazov `\hangafter=číslo`, `\hangindent=veľkosť_zmeny` môžeme meniť tvar

odstavca. Tieto príkazy patria medzi základné príkazy systému TeX, z ktorých sú zložené všetky ostatné a nazývajú sa **primitívy**. Vo formáte LaTeX (ako rozšírení TeXu) tieto primitívy bez problémov fungujú a ich zoznam nájdeme napríklad na adrese: <http://petr.olsak.net/ftp/olsak/bulletin/primitiv.ps>.

Ak je parameter **číslo** kladný (celé číslo), potom určuje počet riadkov plnej šírky, tj. takýto počet prvých riadkov bude mať nezmenenú šírku. Ak je tento parameter záporný, potom určuje počet riadkov zmenenej šírky.

Ak je parameter **veľkosť zmeny** kladný (napr. 1,5cm, 2cm), potom budú modifikované riadky krátené zľava o túto hodnotu. Ak je tento parameter záporný, potom krátenie nastane sprava. Ak je nulový, potom krátenie nenastane. Implicitné nastavenie je `\hangafter=1 \hangindent=0pt`. 1 in [palec] = 2,54 cm = 25,4 mm = 72,27 pt [tlačiarenský bod]. Všetky tieto jednotky môžeme použiť.

Po použití príkazov `\hangafter=5 \hangindent=5cm` sa v odstavci zobrazia prvých päť riadkov v normálnej šírke a ostatné sa skrátia zľava o hodnotu päť centimetrov.

Po použití `\hangafter=-3 \hangindent=\parindent` sa v odstavci zobrazia prvé tri riadky skrátené o hodnotu `\parindent` a ostatné sa zobrazia v normálnej šírke.

Ak použijeme na začiatku odstavca (musí byť prvým príkazom v odstavci) príkaz `\noindent`, potom sa odstavec neodsadí a začne sa sádzať od začiatku riadku. Naopak po použití príkazu `\indent` sa odstavec odsadí o hodnotu `\parindent`. Tento príkaz môžeme použiť v odstavcoch, ktoré sa automaticky neodsadia.

LaTeX implicitne neodsadí prvý odstavec na začiatku sekcie (nepomôže ani príkaz `\indent`). Na odstránenie tohto nedostatku môžeme definovať vlastný príkaz, napríklad: `\def\meno`

```
{\hangafter=-1 \hangindent=\parindent}.
```

Ak použijeme predchádzajúce príkazy v preambule dokumentu, majú globálny význam.

Členenie textu

Pre lepšiu orientáciu v texte je vhodné ho rozčleniť na jednotlivé časti – na kapitoly, sekcie, paragrafy... LaTeX obsahuje pre tento účel špeciálne príkazy, ktoré automaticky určia veľkosť a tvar fontu pre daný nadpis, automaticky ho očísľujú, zistia jeho polohu a následne ho zaradia do obsahu aj s jeho číslom. To textu sa zadávajú podľa nasledujúceho vzoru: `\chapter[názov_do_obsahu]{názov}`. Ak chýba nepovinný parameter **názov_do_obsahu**, potom sa do obsahu dosadí celý **názov**.

Výsledkom použitia príkazu `\chapter` je na novej strane nadpis (V anglickej mutácii sa konkrétne napíše „Chapter 1“), tj. číslo kapitoly. „Kapitola 1“ a pod tým **názov**. Jediný problém tohto príkazu je, že sa nedá použiť v triede `article`.

Príkaz `\chapter*{názov}` vypíše iba **názov**, a to bez čísla a bez slova „Kapitola“.

Kapitoly môžeme potom deliť na ďalšie podčasti, a to v nasledujúcom poradí:

```
\section[názov_do_obsahu]{názov}
\subsection[názov_do_obsahu]{názov}
\subsubsection[názov_do_obsahu]{názov}
\paragraph[názov_do_obsahu]{názov}
\subparagraph[názov_do_obsahu]{názov}
```

resp.

```
\section*{názov}
\subsection*{názov}
\subsubsection*{názov}
```

Príkazy `\section`, `\subsection`, `\subsubsection` sú číslované, kým `\paragraph` a `\subparagraph` nie sú. Po ich zadaní sa vypíše iba zodpovedajúce číslo časti a **názov**.

V texte si môžeme nejaké miesto označiť neviditeľnou značkou `\label{návestie}` a potom sa naň odvolávať. Príkazy `\ref{návestie}`, resp. `\pageref{návestie}` vypíšu číslo časti, resp. číslo stránky, kde sa `\label{návestie}` nachádza.

Vlastný text

V LaTeXe treba rozlišovať medzi textom v obyčajnom a tzv. matematickom móde. Matematické časti textu sa vo vnútri odstavca uzatvárajú medzi znaky `$` a `$`, resp. `\( a \)`.

Rozsiahlejšie matematické vzorce je výhodnejšie sádzať na špeciálne riadky. Pre tento prípad existujú matematické prostredia uzavreté medzi znaky `$$` a `$$`, resp. `\[ a \]`, resp. `\begin{displaymath}` a `\end{displaymath}`, resp. `\begin{equation}` a `\end{equation}`, resp. `\begin{eqnarray}` a `\end{eqnarray}`.

Teraz sa budeme zaoberať normálnym textovým módom. Aj keď mnohé poznatky, ktoré spomenieme, sú aplikovateľné aj pre matematický mód.

Prácu nám môžu uľahčiť vlastné makrá, ktoré môžeme na ľubovoľnom mieste dokumentu definovať príkazmi `\newcommand{\meno}[číslo]{definícia_makra}`, resp. `\def{\meno}parametre{definícia_makra}`.

Takto definované makrá môžu obsahovať niekoľko znakov, ale aj celé strany vrátane skupín a prostredí. Môžu obsahovať až deväť parametrov, ktoré do nich vstupujú.

Príkazom `\newcommand` musíme definovať makro, ktorého **meno** je nové (doteraz v dokumente alebo v systéme TeX nepoužívané). Ak makro s týmto názvom existuje, systém TeX nám vynadá. Na premenovanie existujúceho makra použijeme `\renewcommand{\meno}[číslo]{definícia_makra}`. Ak makro s týmto názvom neexistuje, systém TeX nám vynadá. **Číslo** vyjadruje počet parametrov,

ktoré môžu vstupovať do makra (maximálne deväť). V časti **definícia_makra** sa tieto parametre vyjadrujú ako `#1` (`parameter1`), ... `#N` (`parameterN`). Názov **meno** môže obsahovať iba písmena, pričom sa rozlišuje ich veľkosť. Takto vytvorené makro použijeme príkazom `\meno`, resp. `\meno{parameter1}...{parameterN}`.

Uvedieme niekoľko príkladov na použitie príkazu

```
\newcommand:
\newcommand\MPMakro{Vidím ťa.}
\newcommand\List[2]{#1 píše list #2.}
\renewcommand\MPMakro[1]{Vidím #1.}
\MPMakro
\List{Jano}{Ferovi}
\MPMakro{Fera}
```

Príkaz `\def` je TeXový primitív a funguje podobne ako `\newcommand`, ale ak makro s názvom **meno** existuje, potom ho bez opýtania prepíše. Navyše musíme všetky **parametre** vypísať aj s ohraničením do definície, okrem štandardného ohraničenia zátvorkami `{}`. Predchádzajúce príklady potom budú vyzeráť nasledovne:

```
\def\MPMakro{Vidím ťa.}
\def\List[#1]#2{#1 píše list #2.}
\def\MPMakro#1{Vidím #1.}
\MPMakro
\List[Jano]{Ferovi}
\MPMakro{Fera}
```

Na poznámky písané pod čiarou slúži príkaz `\footnote{text_pod_čiarou}`.

Text zvýrazníme pomocou príkazu `\emph{zvýraznený_text}`. Ak je pôvodný text písaný kurzívou, potom sa **zvýraznený_text** prepne do kolmého módu a naopak z kolmého módu sa **zvýraznený_text** prepne do kurzívy.

Ak použijeme prepínač `\it`, `\it` potom do konca dokumentu, resp. do ďalšieho výskytu prepínača

písma bude text vysádzaný kurzívou.) Ak príkaz použijeme v tvare `náš_text`, resp. `\textit{náš_text}`, potom kurzívou bude vypísaný iba **náš_text**.

Analogicky fungujú príkazy `\bf`, `\textbf` (`\bf` polotučné písmo), `\sl`, `\textsl` (`\sl` sklonené písmo), `\sc`, `\textsc` (`\sc` kapitálky), `\tt`, `\texttt` (`\tt` strojopisné písmo), `\em`, `\textem` (`\em` vyznačovacie písmo – analogické s `\emph`), `\rm`, `\textrm` (`\rm` antikva – kolmé písmo) a `\sf`, `\textsf` (`\sf` bezpätkové písmo).

Na zmenšenie alebo zväčšenie písma môžeme použiť nasledujúce príkazy. Pomer zmeny sa nemení a veľkosť všetkých písiem je odvodená od implicitného nastavenia veľkosti normálneho písma. Tiež sú prepínače (medzi rôznymi veľkosťami písma) a ich použitie je úplne rovnaké ako v predchádzajúcom odstavci a môžeme ich navzájom medzi sebou kombinovať: `\tiny` (`\tiny` (najmenšie písmo)), `\tiny\bf` alebo `\bf\tiny` (`\bf\scriptsize` (najmenšie polotučné písmo)), `\scriptsize` (`\scriptsize` (veľmi malé)), `\footnotesize` (`\footnotesize` (malé)), `\small` (`\small` (menšie)), `\normalsize` (`\normalsize` (normálne písmo)), `\large` (`\large` (väčšie)), `\Large` (`\Large` (veľké)), `\LARGE` (`\LARGE` (veľké)), `\huge` (`\huge` (veľké)) a `\Huge` (`\Huge` (najväčšie písmo)).

Záver

TeX a LaTeX majú veľmi veľký potenciál a dokážu toho oveľa oveľa viac. Ich možnosti ďaleko prekračujú kapacitu tohto článku. Sú to napríklad farebné možnosti (balíček `xcolor`), obrázky (prostredie `picture`, balíček `graphicx`), tabuľky (prostredie `tabular`, balíček `longtable`), veľké množstvo rôznych matematických a aj nematematických symbolov, register pojmov, rôzne fonty písiem, ľubovoľné zmenšenie či zväčšenie písma, prostredia na tvorenie zoznamov, možnosť vkladania rôznych externých súborov atď. Na záver spomeniem ešte jeden odkaz <http://www.cheat-sheets.org/saved-copy/latexsheet.pdf>, kde sa nachádza na dvoch stranách stručný prehľad základných príkazov LaTeXu.

Ďakujem všetkým nadšencom, ktorí sa venujú rozvíjaniu TeXu. Táto práca vznikla na propagáciu LaTeXu.

Literatúra

- [1] BALDA, M.: *Výpočty a diagramy v LaTeXu*. Praha, Zpravodaj Československého sdružení uživatelů TeXu, č. 2, ročník 14, CSTUG, 2004, str. 54–110, ISSN 1211-6661, http://bulletin.cstug.cz/pdf/bul_042.pdf.

- [2] KNUTH, D. E.: *The TeXbook, Volume A of Computers and Typesetting*, Addison-Wesley Publishing Company (1984), ISBN 0-201-13448-9.
- [3] KOPKA, H. – DALY, P. W.: *LaTeX – Podrobný průvodce*, Brno, Computer Press, 2004, ISBN 80-722-6973-9.
- [4] OETIKER, T. – PARTL, H. – SCHLEGL, E. – HYNA, I. – KOČER, M. – SÝKORA, P.: *Ne příliš stručný úvod do systému LaTeX2ε*, „public domain“ dokument, 1998, <http://www.penguin.cz/~kocer/texty/lshort2e/lshort2e-cz.pdf>, resp. <http://ftp.cstug.cz/pub/tex/CTAN/info/lshort/slovak/Slshorte.pdf> (Buša J. ml. a st., slovenský preklad).
- [5] RYBIČKA, J.: *LaTeX pro začátečníky*, Brno, KONVOJ 2003, ISBN 80-7302-049-1.

ACTA: Útok na piráty nebo na osobní svobody?

Roman Bořánek

Dohoda proti padělání ACTA vzbuzuje ostré reakce od samého počátku. A to nejen svým obsahem, který například povoluje kontrolování vašich dat bez důvodného podezření, ale i tím, jakým způsobem je vyjednávána. Evropská unie, Spojené státy americké a další státy o ní vyjednávaly v utajení, což v demokratických státech oprávněně evokuje něco ne úplně čistého. Máme se čeho bát, nebo je celá kauza ACTA pouze nafouknutá bublina? Pojďme se podívat, co vlastně obsahuje.

Co je to ACTA?

Zkratka ACTA znamená Anti-Counterfeiting Trade Agreement, což se dá česky přeložit jako Obchodní dohoda proti padělání. Dost možná jste už o ní slyšeli, pokud ano, tak nejspíš z hlediska digitálních technologií, ale dohoda má mnohem širší záběr. Zabývá se paděláním a nelegálním kopírováním obecně, od tenisek až po nejnovější hollywoodské trháky.

O dohodě začaly v roce 2007 jednat Spojené státy americké, Evropská unie, Japonsko, Jižní Korea, Austrálie, Kanada, Švýcarsko a další státy. Vyjednávání probíhalo v utajení, takže nic bližšího jsme se nedozvěděli. O to negativnější byly reakce, když pracovní verze dohody unikla na Internet. Někdo ji nahrál na server [WikiLeaks](#), který umožňuje anonymní zveřejňování různých tajných vládních dokumentů. WikiLeaks si zakládá na nevypátratelnosti původce dokumentu, ten by v mnohých případech mohl být souzen a odsouzen k vysokému trestu. Není se čemu divit, že WikiLeaks je trnem v oku mnoha vládám a organizacím a jeho existence je docela nejistá. Díky tlaku lidí a médií byla nakonec v dubnu 2010 zveřejněna [oficiální verze dohody](#) (PDF).

O čem ACTA je?

Oficiální verze dohody je v některých aspektech mírnější. V následujících bodech bych chtěl shrnout nejkontroverznější návrhy, o kterých se v souvislosti s dohodou mluvilo. V dubnu sice na světlo světa vyšla oficiální verze, ale od té doby se zase jedná za zavřenými dveřmi, takže těžko usuzovat, jak bude vypadat konečný návrh.

Přísně tajné

Tajení vyjednávání o dohodách se v demokratických státech považuje za nežádoucí. Jsou samozřejmě určité výjimky jako například vojenské smlouvy, ale ACTA k nim těžko můžeme zařadit. Takže hlavní důvod utajení zřejmě bude v tom, že by se obsah dohody zkrátka nelíbil veřejnosti. To nepřímou potvrzuje i hlavní vyjednávač za Spojené státy americké Ron Kirk, který [se vyjádřil](#), že pokud by vyjednávání nebyla tajná, tlak veřejnosti na vyjednávače by byl velmi silný a mohli by odstoupit. Je správné prosazovat něco, co evidentně nemá podporu veřejnosti?

Přenesení odpovědnosti

Podle staršího znění dohody by měl poskytovatel internetového připojení zodpovědnost za data, která sítí projdou. To by znamenalo neopodstatněné špehování a prověřování každého koncového uživatele a částečně i presumpci viny, protože by byl uživatel omezen pouze na základě možnosti, že by mohl dělat

něco nelegálního. Oficiální verze dohody už je o něco mírnější. Nabízí poskytovateli tři možnosti: Buď bude sám monitorovat provoz sítě a případné sdílení autorsky chráněných děl, nebo údaje na vyžádání poskytne autorským organizacím, a nebo bude sám zodpovědný.

Hraniční kontroly

Zřejmě nejkontroverznější část dohody, od které už začali vyjednávači ustupovat. Počítala s tím, že občané by mohli být kontrolováni na hranicích a letištích bez důvodného podezření, že se dopustili něčeho protizákonného. Ale nešlo by jen už o běžné prohledávání zavazadel, ale o kontrolu dat v noteboocích, mp3 přehrávačích a dalších zařízeních. Vůbec si nedokáží představit prokazování legálně nabytého materiálu. Dnes už na trhu působí spousta distributorů, která poskytuje audio a video obsah bez DRM. Jejich legální nabytí se tedy těžko prokazuje a pochybuji, že byste si s sebou na cesty vozili faktury. Navíc takové opatření těžko zabráni nelegálnímu šíření autorsky chráněných děl, protože jich většina rozhodně putuje přes Internet a ne přes hranice.

Omezené kopírování pro vlastní potřebu

V České republice máme poměrně benevolentní autorský zákon. Dalo by se říct, že si možnost kopírovat díla pro vlastní potřebu předplácíme poplatky, které platíme autorským organizacím při nákupu da-

tových médií, tiskáren a dalších. Takže můžeme audiovizuální díla stahovat a kopírovat, ale nesmíme sdílet. U softwaru je situace jiná, řídí se podle licence. Pokud by ACTA vstoupila v platnost, hodně by se změnilo. Kopírování díla pro vlastní potřebu by bylo i nadále legální, ale pouze pokud by uživatel vlastnil originál. A to ještě pouze v tom případě, že by při vytvoření kopie neporušil nebo neobešel ochranu. A chráněna je velká většina mainstreamové produkce. Podle toho bychom si například ani nemohli převést zakoupené CD do mp3. Nejasná je i definice pojmu „ochrana“. Média jsou chráněna tak, že jsou na nich data zapsána nějakým speciálním způsobem a zakódována. Pokud ovšem někdo napíše software, který je schopný s těmito daty pracovat, je to porušení ochrany nebo zkrátka „přízpůsobení se“ technologii?

Obcházení soudů

Mnohé praktiky, které jsem zde popsal, nejsou vůbec neznámé. Zásadní rozdíl je ovšem v tom, že v současnosti k jejich uplatnění potřebujete souhlas soudu. Pokud soud shledá žádost jako opodstatněnou, poskytovatel má povinnost vydat vyšetřovatelům potřebné záznamy. Stejně tak může povolit prohledání. Je to zdlouhavý proces, ale zabraňuje neopodstatněnému šikanování občanů a zneužívání moci. ACTA by soudy jaksi obešla a vytvořila určitou vrstvu úředníků, a ti by ve spolupráci s autorskými pravomocemi měli zvláštní pravomoci. Soud by přišel na řadu, až pokud by se ho obžalovaný dožadoval.

Blýská se na lepší časy?

Nakonec by to ale nemuselo dopadnout tak černě, jak to podle dohody vypadá. Evropský parlament 7. září 2010 těsnou většinou schválil deklaraci, ve které úmysly ACTA krotí a nechce nic uspěchat. Nutno dodat, že deklarace je vlastně jen vyjádření postoje a nikomu nic nenařizuje, takže pokud by komise chtěla ve vyjednávání postupovat stejným směrem jako dosud, nic jí nebrání. Ale i tak se jedná o významné vystoupení politiků proti dohodě.

Velký podíl na deklaraci měla i česká europoslankyně za KDU-ČSL **Zuzana Roithová**, která byla jedním ze čtyř iniciátorů deklarace a ACTA **dlouhodobě kritizuje**. Co se 377 poslancům Evropského parlamentu nelíbí? Hlavně utajené vyjednávání o dohodě. Požadují, aby byly odtajněny všechny dokumenty související s jednáním a nadále se o smlouvě vyjednávalo pod kontrolou veřejnosti. Také si myslí, že by dohoda neměla uplatňovat presumpci viny a zbytečně omezovat právo na soukromí. Zuzana Roithová přidává další pádný argument, se kterým možná budete souhlasit, i pokud jste příznivci tvrdších opatření. Dohody se neúčastní největší producenti padělaného zboží jako Rusko, Čína, Indie nebo Brazílie. Bez účasti těchto a dalších států toho ACTA moc nezmůže.

Jaký postoj k dohodě zastávají naše politické strany? U příležitosti květnových voleb do Poslanecké sněmovny jsme se jich zeptali. **KSČM** by současné znění dohody nepodpořila, **Straně zelených** se nelíbí uzavřená jednání a nepodpořili by obdobu francouz-

ského zákona **HADOPI**, ale zároveň říkají, že z dosavadních návrhů nelze moc usuzovat, jak bude konečná verze dohody vypadat. **Strana práv občanů Zemanovci** sdílí výhrady Evropského parlamentu, ale také je podle ní brzy na rozsáhlejší vyjádření. **TOP 09** chápe, že je třeba reagovat na porušování autorských práv, ale nemělo by se tak dít na úkor svobody na Internetu. Další strany s potenciálem dostat se do Poslanecké sněmovny také **dostaly prostor k vyjádření**, ale neodpověděly. Jinak ale nelze opomenout **Českou pirátskou stranu**, pro niž je odpor k omezování svobody na Internetu jedním z programových pilířů a dohodu ACTA často komentuje a kritizuje.

Co bude dál?

Dál se bude jednat. Uvidíme, jestli deklarace europoslanců bude mít nějaký vliv, nebo jednání stále budou probíhat potají a s veřejností nikdo nebude mluvit. I kdyby se dohodu ACTA nakonec podařilo prosadit, výsledky by byly nejisté... Padělatelských velmocí se nedotkne a prohlídky na hranicích by asi moc neodhalily. Mohli bychom akorát doufat, že se ACTA zaměří spíše na velké ryby, které zneužívají práci jiných a na nelegálních kopiích vydělávají, než na průměrné občany, které by omezovala byrokracií a narušením soukromí. Každopádně se dá očekávat, že by se hodně rozšířilo šifrování a lidé by si špehování nenechali jen tak líbit.

Telefonování přes internet: VoIP program Ekiga

Lukáš Němeček

Internetová telefonie neboli VoIP se pomalu, ale jistě stává pojmem dnešní doby. Z původních kancelářských manažerů, obchodníků a velkých firem se nyní začíná přesouvat i směrem k obyčejnému koncovému uživateli, do běžných domácností a rodin. A není se čemu divit. Pomocí VoIP se dají ušetřit nemalé finanční prostředky a nabídka tuzemských operátorů je vskutku bohatá a zajímavá.

Co je to VoIP

Laicky by se dalo říct, že VoIP (z anglického Voice over Internet Protocol) plně nahrazuje běžnou telefonii, ať už přes mobilní telefon nebo pevnou linku. Avšak s tím rozdílem, že VoIP pracuje bezdrátově, jen za pomoci vašeho připojení k Internetu. Tím je dána obrovská výhoda, že můžete volat prakticky odkudkoliv, kde máte dostupné připojení k síti (může to být i wifi hotspot a jiné). Jediným „omezením“ je pouze kvalita spojení. Nemělo by příliš kolísat, mělo by mít, pokud možno co nejmenší odezvy a rychlost alespoň 128 kbps v obou směrech, tedy download i upload.

Poskytovatelé VoIP

Poskytovatelů VoIP připojení je na našem trhu nespočet a každý nabízí služby po svém, každý má trochu odlišné nabídky tarifů, zařízení pro volání a případné benefity pro své zákazníky. Mezi nejznámější patří například **FAYN**, **802**, **Viphone** či **Ha-vel**. Kompletní přehled poskytovatelů internetového volání můžete nalézt například v článku na [InternetProVsechny.cz](#). Každý z vás si určitě vybere toho svého, který mu v něm bude vyhovovat více a bude mu sympatický. Já osobně využívám služeb operátora FAYN a jsem nadmíru spokojen.

Jak a čím volat

Právě jsme si zde v krátkosti uvedli, co to vlastně ona internetová telefonie je a kdo nám ji poskytuje. Teď už zbývá jen otázka, jak a čím volat? V podstatě

máte na výběr ze tří možností. Buď si od svého operátora můžete zakoupit speciální zařízení, tzv. VoIP telefon a s tímto pak normálně pracovat jako například s běžnou pevnou linkou či mobilem. Nabídky operátorů jsou vskutku pestré a většina z nich dává telefony za symbolickou cenu ke svým tarifům. Druhou možností je využití vlastního mobilního telefonu a za pomoci speciální mobilní aplikace **Fring** ve svém mobilu VoIP zprovoznit. Tato aplikace je vyvíjena jak pro telefony s Javou, tak i pro chytré Symbiany a nově také pro Android. Podporováno je obrovské množství telefonů, takže by se nemělo stát, že zrovna ten váš v nabídce nebude. A konečně poslední, třetí možností je volání přes váš počítač nebo notebook. K tomuto účelu budete potřebovat nejlépe nějaký headset, popřípadě je také možné použít mikrofon a sluchátka zvlášť, a software, pomocí kterého budete hovory uskutečňovat. Takových programů je opět nespočet, ale jen jeden z nich opravdu vyniká nad ostatními. Jedná se o open-source aplikaci šířenou pod licencí GPL, tudíž je zcela zdarma. Navíc je ke stažení jak pro operační systém Windows, tak i pro Linux a mimo jiné je přeložen i do češtiny. A právě o tomto programu si dnes něco povíme.

Začínáme

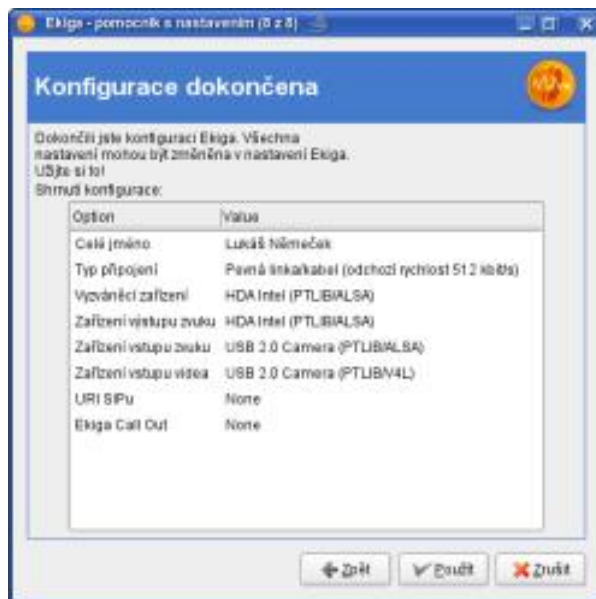
První instalační okno programu Ekiga

Ze všeho nejdříve si samozřejmě musíte aplikaci Ekiga stáhnout a nainstalovat na svůj počítač. Za tímto účelem aplikaci vyhledejte v repozitářích správce balíčků. Pokud ji nenajdete, navštivte [stránky programu](#) a zvolte požadovanou verzi pro Linux. Po nainstalování a spuštění se objeví úvodní obrazovka s osmi kroky, kterými Ekigu nastavíte do provozuschopného stavu.

Nejdříve vyplňte osobní informace, konkrétně jméno a příjmení. Na následující kartě máte v podstatě

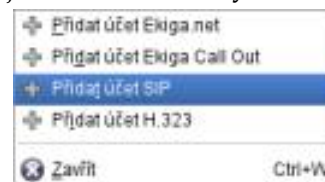
dvě možnosti. Můžete si buď vytvořit uživatelský SIP účet pro volání přímo na stránkách Ekigy, nebo tento krok přeskočíte a zadáte později údaje od registrátora, kterého jste si vybrali již předtím. Já jsem zaregistrován u společnosti FAYN, tudíž tento krok přeskočím a zadám potřebné údaje později. Krok číslo čtyři je v podstatě to samé. Dále zvolíte typ internetového připojení, přes které se připojujete k síti. Bod číslo šest je poměrně stěžejní a na jeho správné nastavení si dejte pozor. Musíte si zde zvolit, jaká zvuková zařízení se mají používat pro vyzvánění, výstup a vstup zvuku. Zpravidla to bude zvuková karta, mikrofon apod. Na další kartě nastavíte zařízení pro vstup videa, což bývá webová kamera. Nyní již máte vše potřebné nastaveno a můžete instalaci dokončit. Pro jistotu si ještě jednou překontrolujte všechny zadané údaje a potvrďte je.

Shrnutí konfigurace a možnost případné změny

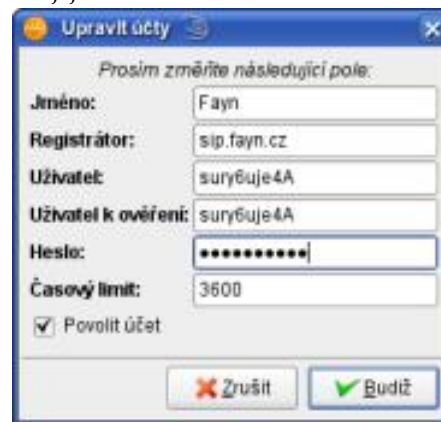
Pokud je vše v pořádku, Ekiga se objeví v oznamovací oblasti, kde se rozsvítí zelené kolečko, což znamená, že je program připojen k síti a pracuje. Nyní je potřeba vy-

tvorit zmiňovaný FAYN (či jiný) SIP účet. Za tímto účelem v programu stisknete klávesovou zkratku [Ctrl+e] a v následujícím okně zvolte **Účty | Přidat účet SIP**.

Přidání SIP účtu

Teď je nutné vložit údaje operátora, jako je **Jméno**, **Registrátor** a **Heslo**. Tyto údaje vám registrátor poskytne pravděpodobně ihned po zaregistrování vašeho účtu, nebo je naleznete v návodech a nastaveních přímo na jejich stránkách.

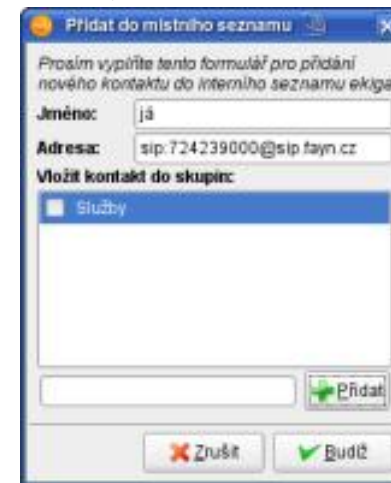

Přidání účtu poskytovatele VoIP služeb

Voláme

Pokud vše proběhne, jak má, nyní už nic nebrání uskutečňovat hovory, případně chatovat. Asi nejjednodušší a nejrychlejší způsob, jak volat, je vytvořit si seznam kontaktů. To provedete tak, že stisknete klávesovou zkratku [Ctrl+n] a následně zadáte **Jméno kontaktu a SIP číslo** ve tvaru sip:724239000@sip.fayn.cz, přičemž číslo před zavináčem je libovolné číslo, na které chcete volat a za ním následuje SIP údaj od registrátora (viz výše).

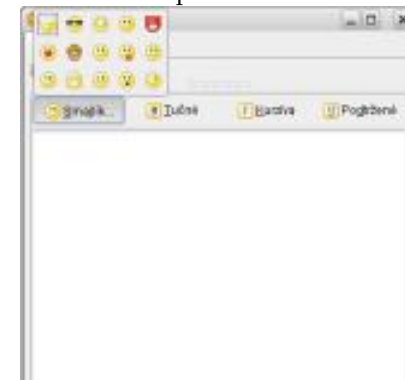
Takto vytvořený kontakt se objeví v seznamu kontaktů a volání na něj uskutečníte jednoduše dvojitým poklepáním myši. V případě, že jste správně nastavili zvuková zařízení, slyšíte pěkně a čistě druhou stranu a samozřejmě také i ona vás.

Seznam kontaktů – Přidání a editace

Chatujeme

V případě, že máte vy i váš protějšek vytvořený účet u Ekigy, můžete mezi sebou také chatovat jako u klasického IM klienta. Samozřejmá je i podpora smajlíků či stavů dostupnosti.

Chatovací okno se smajlíky

Jabbim klient: Hromada služeb a funkcí v jednom

Michal Polák

V současné době existuje celá řada klientů s různou podporou protokolů, služeb a funkcí. Také český jabber server Jabbim si přichystal vlastního klienta, který nabízí v jednoduchém balení celou řadu funkcí a služeb právě ve spojení s vlastním serverem. Proto jsme se na něj zaměřili a přinášíme podrobnou recenzi tohoto zajímavého multiplatformního klienta, který rozhodně stojí za pozornost.

Jabbim a Jabber

Jabbim klient je zaměřen vzhledem ke svému vzniku zejména na protokol XMPP/Jabber, který přináší oproti své konkurenci celou řadu výhod. Takže si jen stručně připomeňme (pro ty, co neví), oč se jedná. V první řadě se jedná o svobodný protokol, který v podstatě nikomu nepatří a nikdo si jej nemůže přivlastnit. Proto není Jabber závislý na jedné komerční společnosti, spíše naopak. Vzhledem ke své otevřenosti je provozován na mnoha serverech, což dává na druhou stranu možnost výběru. Krom toho není omezen pouze na instant messaging, tedy posílání krátkých zpráv. Existuje na něj celá řada služeb od předpovědi počasí, přes televizní program až po posílání SMS zpráv. Stejně tak jej podporuje celá řada klientů a kromě Jabbim klienta se jedná například o notoricky známé Psi nebo Pidgin. Většina z vás také Jabber používá, a většinou o tom ani neví, na Facebooku. Ten totiž používá právě tento protokol k chatu na svých stránkách. Rozšířenost Jabberu mezi uživateli se neustále rozmáhá, přičemž přes něj lze provozovat také například ICQ (tzv. ICQ transport) nebo výše zmíněný Facebook chat (bez nutnosti se přihlašovat na web). Takže aby bylo jasno: Jabbim je klient, Jabber (XMPP) je protokol.

Poznámka redakce: Ono je to trochu složitější. Jabbim je jabber server. Tým lidí stojící za tímto serverem vytvořil stejnojmenného klienta, o kterém je tento článek. Takže pokud není uvedeno jinak, myslíme slovem Jabbim právě aplikaci běžící na straně uživatele.

Instalace a nastavení

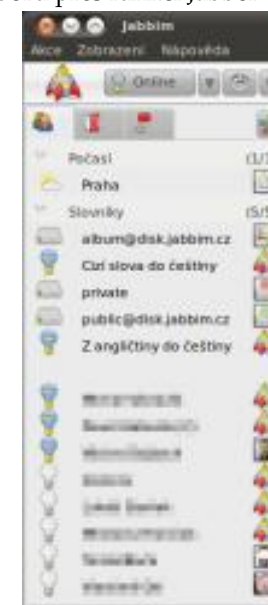
Jak již bylo řečeno, Jabbim je multiplatformní klient, konkrétně jej lze rozbíhat na většině linuxových distribucí (Fedora, Mandriva Linux, Suse, Debian, Ubuntu, + jsou dostupné zdrojové kódy) a také pod Windows. Stručné informace k instalaci včetně pokynů a instalačních souborů naleznete na [oficiálních stránkách](#).

Při prvním spuštění vás Jabbim vyzve k nastavení nebo vytvoření jabber účtu. Pokud jej již máte, není co řešit a stačí vybrat možnost **Mám Jabber účet** a vyplnit jen Jabber ID a heslo. Druhou možností je **Vytvořit nový Jabber účet**.

Nový profil

Kontakty a místnosti

Vzhledem se Jabbim podobá většině běžných klientů pro IM komunikaci. V horní části se nachází obyčejná nabídka, níže výběr stavu a také nálady uživatele. Prostě klasika, kterou nejde snad nic zkažit. Dále se vybírá ze tří karet, z nichž tou hlavní a výchozí jsou samotné **Kontakty**. Uživatel se jednoduše může přepnout na **Záložky**, kde je v podstatě výběr z různých místností (chat více lidí na určité téma). K třetí kartě **Události** snad není, co dodávat. Prostě se v ní objevují žádosti o autorizaci nebo například nahrávání souborů přes funkci Jabber disk.

Hlavní okno s kontakty

Nyní se přesuňme do **Záložek**, kde přes tlačítko **Další místnosti** lze přidat další místnosti, do kterých jste pozváni nebo jste si je našli. Vyhledávat můžete také, a to přes malé tlačítko dole po levé straně okna **Připojit do místnosti**. Všeobecně by se dalo říci, že právě práce se skupinami je jednou z hlavních výhod tohoto klienta oproti konkurenci. Pozornosti neunikla ani přítomnost LinuxEXPRESu v kategorii počítačů a Internetu. U celé řady skupin však budete často patřit mezi osamělé diskutéry, nicméně to tvůrci aplikace neovlivní. Na druhou stranu můžete místnosti sami vytvářet pro veřejné i soukromé použití.

Připojit do místnosti

Další místnosti

Chat s jedním a více lidmi

Samozřejmě, že u IM klienta je nejdůležitější samotný chat. V tomto ohledu nepřináší Jabber žádnou revoluci, ale spíše kvalitní standard. Komunikace probíhá v běžném okně, kde dole píšete a nahoře je zobrazena konverzace. Při komunikaci s více lidmi najednou (ale i samostatně) se v horní části automaticky zobrazují karty jednotlivých konverzací.

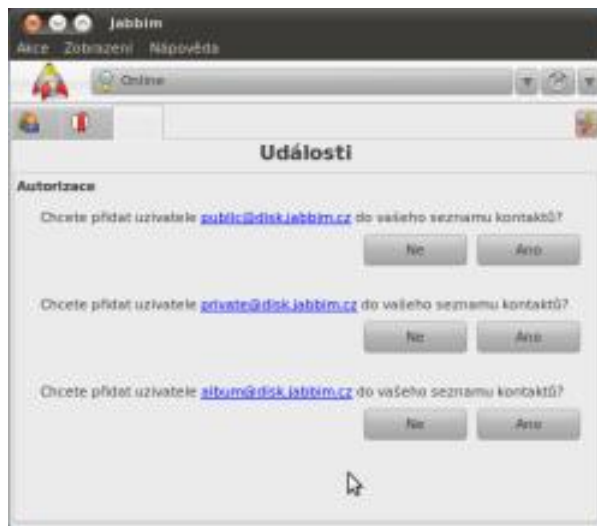
Chat ve více kartách

Pokud chcete používat konferenční chat, tedy chat ve třech a více lidech, musíte si pro tyto účely založit vlastní místnost. Nebojte se, ta jde vytvořit v režimu pouze pro zvané, nebo zaheslované, takže vás nikdo cizí nebude rušit.

Jabber disk a jeho podpora

Jabber podporuje klasické posílání souborů, na které se dostanete přes tlačítko **Poslat soubor** po pravé straně každé konverzace. Přenos pak probíhá stejně jako ve většině klientů, prostě mezi jednotlivými uživateli.

Druhou možností a zároveň jednou z hlavních výhod Jabber klienta je využití **Jabber disku**. Jedná se sice o jednu z mnoha nabízených služeb, ale v jednom se liší. Hlavní výhoda Jabber klienta ve spojení s **touto službou** totiž spočívá hlavně v plné podpoře klienta. Jinde totiž musíte **využívat pro ovládání disku příkazy**. Na tom by nebylo nic nereálného, ale jedná spíše o možnost pro pokročilé a otrlé uživatele, a nikoliv pro ty běžné. Každý uživatel získá po registraci a aktivaci 101 MB volného prostoru, přitom si může zaplatit (sponzorovat Jabber) a získat 1,5 GB volného místa. Služba je založená na třech vláknech (album, private, public). Službu autorizujete – aktivujete přes tlačítko **Show JDisk** a následně přidáte do kontaktů. Dále jej už můžete používat. U jiných služeb je pak v podstatě jedno, jakého klienta používáte, k čemuž se ještě dostaneme.

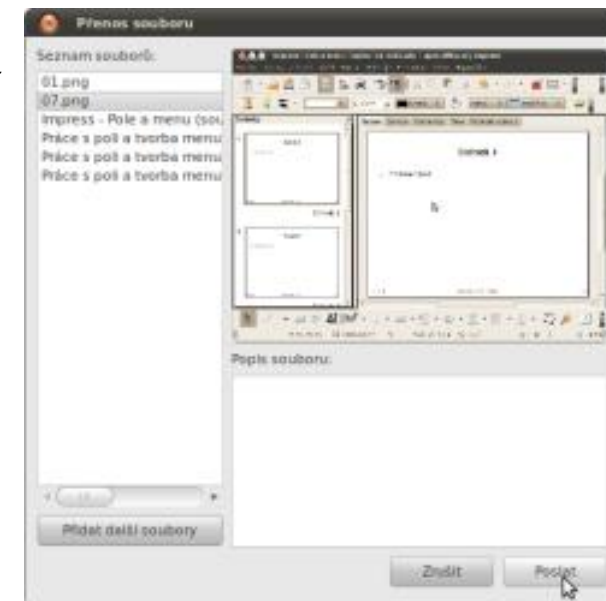

Autorizace Jabber disku

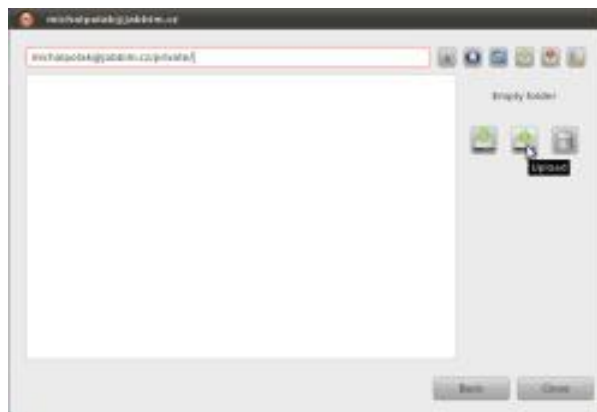
(vpravo nahoře). Poté se zobrazí tři již zmíněné složky v podstatě reprezentující vlákna: **Veřejný disk** (public), **Soukromý disk** (private) a **Album**. Volné místo 101 MB (případně 1,5 GB pro VIP uživatele) platí pro všechny tři dohromady.

Jednotlivé složky: Veřejný disk, Soukromý disk a Album

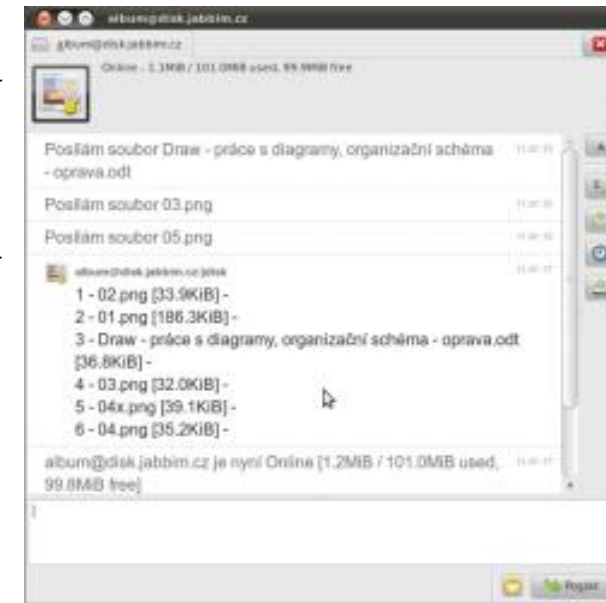

Přenos souboru

Ovládání Jabber disku přes Jabber klienta

Pro přístup do jednotlivých složek stačí jen poklepat obvykle dvakrát myší. Stahuje, nahrává a maže se přes trojici tlačítek po pravé straně. Opět stačí kliknout a vybrat si soubory například k nahrání. Za velkou výhodu považuji, že jich lze vybrat více najednou. Po výběru souborů a potvrzení se objeví okno **Přenos souboru**, kde stačí jen kliknout na tlačítko **Poslat**. Poté již v podobě konverzace proběhne přenos.

Přenos souboru v podobě konverzace

Jabber disk v praxi

Výhodou Jabber disku je zejména jednoduchost nahrávání souborů a ve své podstatě se jedná o velice užitečnou funkci, pokud nechcete používat k zaslání souborů e-mail nebo veřejné úložny, které mají kromě mnoha výhod také mnoho nevýhod. V Jabber klientu stačí otevřít kterékoliv Jabber disk vlákno (například private) a v okně kliknout na ikonku **Domů**

Toto místo
může být
VAŠE
jen za

1000 Kč
bez DPH

pro
alespoň
7200*
čtenářů

objednávejte
na

Liberix, o.p.s.
obchod@liberix.cz
+420 595 175 184

*www.openmagazin.cz/co-je-openmagazin/

Nahrané soubory

Zajímavou možností je také využití Alba, které se ovládá stejně jednoduchým způsobem jako předešlé „disky“. Hlavní výhodou spatřuji v možnosti umístit několik obrázků na jednom místě, kde nemusíte řešit žádné podmínky užívání jako v případě celé řady komerčních služeb.

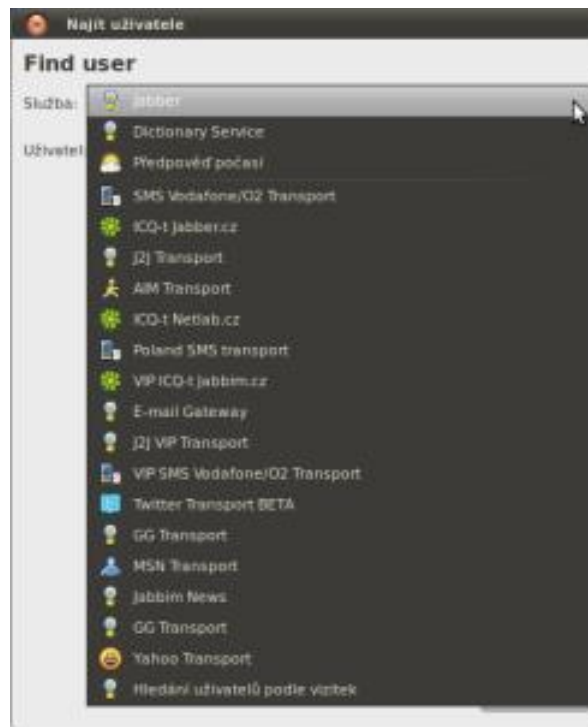

Album s nahrávanými fotkami

Ostatní služby serveru Jabbim

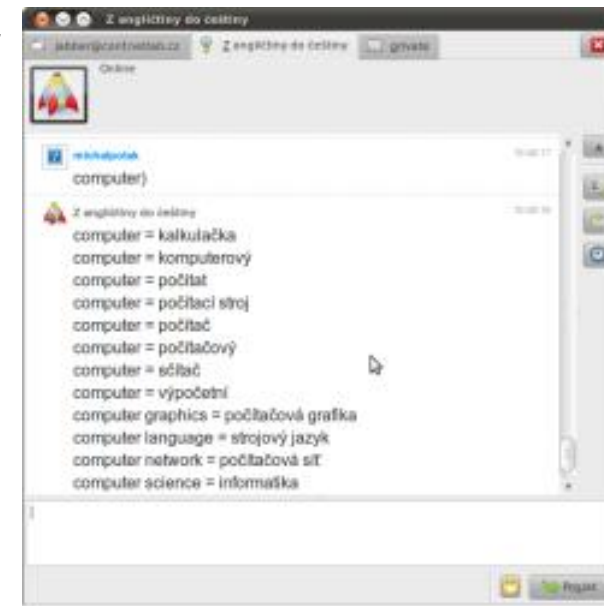
Jabbim provozuje jabber server, vyvíjí a nabízí Jabbim klient a také spoustu zajímavých služeb. Prostě kompletní platformu, podporu a služby pro moderní IM komunikaci obohacenou o mnohem více. Jednotlivé služby jsou v podstatě samostatnými kontakty

a mají tedy také vlastní Jabber ID. Přidávají se přes **Akce | Přidat kontakt**, přitom doporučuji přímo vybírat z nabídky **Služba**.

Přidání služeb

Bezplatně je k dispozici celá řada služeb jako například počasí, překladové slovníky, vybrané RSS zdroje nebo také ICQ transport (případně jiné jako například Twitter, MSN, Yahoo). Po přidání se služba automaticky přidá do seznamu kontaktů a vytvoří si nebo se přiřadí do určité skupiny (Počasí, Slovníky). Takže se do běžných kontaktů nemotá. Na některé služby stačí pouze najet myší (například na počasí) a informace se zobrazí v náhledu. Naopak slovníky se ovládají tak, že prostě napíšete slovo, jako byste si s někým psali, odešlete a jako odpověď vám přijde překlad.

Práce se slovníkem

Sponzorství, další možnosti

Za dobrovolný poplatek 238 korun českých se můžete na jeden rok stát VIP Jabbim členem a získat tak celou řadu výhod. Klidně však můžete zaplatit pouze 119 korun a získat tak půlroční „předplatné“. Podle informací z webových stránek je minimální částka sto korun. Za své peníze získáte kromě dobrého pocitu z podpory projektu také celou řadu výhod. Za zmínku stojí spousta volných SMS do různých sítí, 1,5 GB prostoru na Jabber disku, možnost vlastního nastavení RSS čtečky, samostatný server pro ICQ transport, vylepšený archiv nebo poznámkový robot pro. Za uvedenou cenu je toho skutečně mnoho na hodně dlouho.

Možnosti Jabbim klientu jsou nesmírně široké a z velké části se odvíjí zejména od nabídky služeb, které lze získat. Přitom většina z nich má vlastní vlákno, tedy Jabber ID, a tak se přidává a často i ovládá stejným nebo podobným způsobem.

V Městské knihovně v Praze používá Linux denně přes osm set lidí

Miroslav Hrončok

Městská knihovna v Praze je veřejná knihovna hlavního města Prahy. Poskytuje výpůjční, bibliografické a informační služby. Půjčuje knihy, časopisy, mapy, hudebniny, zvukové nosiče. Umožňuje čtení novin a časopisů. Registrovaní čtenáři mají bezplatný přístup k Internetu na necelých dvou stovkách počítačů pro veřejnost, které denně využívá více než osm set lidí. Na těchto počítačích používá knihovna Linux, který knihovně ušetřil přes milion korun.

Položili jsme několik otázek správcům IT městské knihovny:

Kolik počítačů pro veřejnost má celkem městská knihovna a na kolika z nich běží Linux?

Pro veřejnost je v knihovně 295 počítačů, z toho 180 určených pro přístup na Internet, na těch běží Linux.

Počítač s Ubuntu

Máte představu, kolik lidí denně tyto počítače využívá?

V průměru 3100 lidí, z toho na Internet cca 850. Bezplatný přístup k Internetu mají na počítačích pro veřejnost jak registrovaní, tak i neregistrovaní čtenáři, registrovaný čtenář má pouze nějaké možnosti navíc, například si může místo u počítače předem rezervovat

a díky tomu má při momentálně plně obsazených místech přednost před neregistrovanými návštěvníky, kteří takovou možnost nemají.

Jakou distribuci Linuxu používáte?

Používáme distribuce Fedora 6 a Ubuntu 8.04.

Používáte celkem staré verze distribucí, má to nějaký zvláštní důvod, nebo je to jen kvůli zásadě „Když něco funguje, nesahejte na to“?

To je v zásadě dobrý přístup. Když něco funguje, neopravovat to!

Problém je ale trochu jinde. Počítačů je hodně a jsou rozstrkány po pobočkách po celé Praze. Každá pobočka má provozní dobu, kdy u počítačů sedí veřejnost, a nemůžeme s nimi pracovat.

Nějakou dobu trvá vůbec připravení kompletní instalace, její vyzkoušení, jestli funguje správně na mnoha rozličných počítačích, a pak nastane hledání děr v časovém rozvrhu všech poboček, aby se tam postupně mohla ta nová distribuce nainstalovat. Krom toho, celou věc dělají lidé, kteří mají na starosti mnoho jiných věcí, takže se tomu ani nemohou věnovat na 100 %.

Snadno si spočítáte, že než uvedeme novou instalaci kompletně v život, vyjde distribuce nová, a člověk by začal nanovo...

Proto ty staré distribuce, protože prostě není v našich silách takové množství počítačů neustále aktualizovat.

Jaké důvody vás vedly k použití Linuxu?

Lepší zabezpečení proti nechtěnému (ale i chtěnému) poškození systému uživatelem. Důvody, které vedly k použití Linuxu byly mimo lepší zabezpečení samozřejmě i rozpočtové, na dnes bezmála dvou stech počítačů už dělají licenční poplatky za ta léta značnou sumu.

Od kdy vlastně na počítačích pro veřejnost běží Linux? Bylo to odjakživa?

Je to už dlouho, nejsme schopni přesněji lokalizovat datum.

Když se na situaci zpětně podíváte, vidíte nějaké výrazné výhody používání svobodného operačního systému? Například menší náklady?

Robustnost systému se potvrdila. Počet počítačů se v průběhu let postupně zvyšoval, proto je těžké dopočítat se přesné finanční úspory, nicméně nepochybně se pohybujeme nad částkou jednoho milionu korun, a to i při opravdu velmi vlídné cenové politice Microsoftu vůči veřejným knihovnám.

Systém je tak osekáný, že nelze ani jednoduše pořídit snímek obrazovky

A nevýhody?

Nedostatek ovladačů pro hardware. Kromě toho i jednoznačně vyšší pracovní náklady na počáteční zprovoznění a údržbu. Přestože celková finanční bilance vyznívá ještě stále jednoznačně pro Linux, právě třeba otázka automatických pravidelných aktualizací je zde problematičtější než u Windows. Drobné problémy s sebou nese i vizuální odlišnost plochy a drobet jiný způsob ovládání, než na které je majorita uživatelů zvyklá.

Mohli byste prosím uvést nějaký konkrétní příklad chybějícího ovladače? Nemůže být jejich nedostatek způsobený právě starou verzí systému?

Problémem jsou například integrované zvukové karty v chipsetech, grafické karty, atd. Pravděpodobně

by novější verze pomohly. Jenže jak jsem se zmínil výše, není v našich kapacitách neustále zkoušet nové a nové distribuce a zjišťovat, jestli tohle či tamto už konečně začalo fungovat.

Kromě toho, aby se mohlo takovéto množství počítačů spravovat, potřebujeme je mít nainstalované co nejvíce stejně, abychom se při správě nezbláznili. :-)

Takže čas od času vezmeme nějakou právě aktuální distribuci a připravíme generální upgrade všech počítačů. To nějaký čas trvá. Pak nastanou problémy typu: „tyhle počítače tu novou distribuci už výkonově nezvládají“, nebo „tyhle nově nakoupené počítače ta distribuce ještě nepodporuje“, atd.

A co softwarová výbava, jaké programy mají návštěvníci knihovny k dispozici?

Kancelářský balík OpenOffice.org, Firefox, Gaim.

Co uživatelé, tedy návštěvníci knihovny, vnímají Linux pozitivně, negativně, případně je jim to úplně jedno?

Uživatelé si občas stěžují na nefunkčnost některých webových stránek. Linux jako takový však nekomentují.

Používáte Linux i jinde než na stanicích pro veřejnost?

Ano, používáme jej na databázových serverech.

Na služebních stanicích používáte Windows, má to nějaký konkrétní důvod?

Ano, používáme aplikace psané pro Windows.

Používáte na počítačích s Windows nějaký svobodný software?

Firefox a Thunderbird.

Co Koniáš, musí běžet na Windows, nebo funguje i na jiných operačních systémech?

Koniáš je vlastní knihovní systém městské knihovny zajišťující nejen rozhraní pro čtenáře (Opac) ale také řídicí chod veškerých knihovnických prací (akvizice, katalog, výpůjční protokol, rezervace, blokace, ...).

Koniáš je psaný pro Windows a probíhá neustálým vývojem. Přepsat jej pro jinou platformu by bylo příliš nákladné.

Městská knihovna v Praze

www.mlp.cz

Mariánské nám. 1

Praha 1 – Staré Město

Odpovídali správci IT Lukáš Gebauer

<gebauerl@mlp.cz> a Pavel Klikar

<klikarp@mlp.cz>.

Spojená škola Novohradská: Linux a open source na Windows

Adam Saleh

Spojená škola Novohradská je školou s asi najdlhšou tradíciou výuky informatiky v Bratislave. Našli by ste ju medzi ulicami Novohradská a Košická. Tiež ide o jednu z najväčších stredných škôl. V rámci jednej budovy obsahuje základnú školu, osemročné gymnázium, štvorročné gymnázium so zameraním na informatiku, päťročné bilingválne štúdium a navyše zaobstaráva dvanásťročnú výuku pre medzinárodný IB program. Denne sa v nej vyskytne viac ako tisíc študentov. Každý z nich môže využívať niektorú zo siedmich informatických miestností. Pretože som na Novohradskej študoval a viem, že administrátori sú nadšenci Linuxu a open-source softvéru, vybral som sa ich spýtať, ako im otvorený softvér pomáha s administrovaním školy.

Infraštruktúra pre stredne veľkú IT firmu

Na našej škole máme sedem výukových miestností pre informatiku, štyri sú na gymnáziu v rámci Školského výpočtového laboratória, ďalšie tri v rámci základnej školy. V každej výukovej miestnosti je približne dvanásť počítačov. Vo väčšine kabinetov sú aspoň dva počítače, prípadne notebook, čo je približne sedemdesiat strojov. Na riaditeľstve sa nachádza ďalších asi dvadsať pracovných staníc pre administratívu. V podstate tu administrujeme sieť pre takú stredne veľkú IT firmu.

Takto vyzerá Spojená škola Novohradská: Gymnázium Jura Hronca v pravom krídle, Základná škola a Gymnázium Košická v ľavom

Na väčšine staníc máme licencovaný systém od firmy Microsoft, ktorý bol moderný približne v roku 2000. Nad nákupom ďalších licencií ale neuvažujeme. Celá infraštruktúra beží na troch linuxových serveroch, ktoré zabezpečujú autentifikáciu užívateľa, sprístupnenie jeho dát, a veľa ďalších služieb, ako je email alebo webhosting. Na autentifikáciu používame LDAP. Každý žiak dostáva spolu s prihlasovacím menom Shell konto na našom linuxovom systéme, kde má uložené všetky svoje dáta. Na prístup k nemu z domu či v rámci školy môže použiť SSH klienta (PuTTY) alebo SCP klienta (WinSCP), ktoré sú inštalované na každom školskom počítači. Shell síce už žiaci nevyužívajú tak ako kedysi, každý deň sa pripojí asi desať z nich.

Cez LDAP sa autentifikuje aj Samba, pomocou ktorej sprístupňujeme dáta užívateľa pracovným staniciam či už s Windows alebo s Linuxom. Navyše používame *roaming profiles*. To znamená, že keď si žiak na niektorom počítači zmení nastavenia, po prihlásení na iný počítač jeho nastavenia putujú s ním. Pomocou kombinácie Linux, OpenLDAP a Samba sa nám podarilo kompletne nahradiť všetky služby, ktoré by inak musel pre klientske počítače s Windows poskytovať server od Microsoftu.

Pokiaľ ide o ďalšiu infraštruktúru, veľmi sa tešíme z access pointov, ktoré podporujú OpenWRT alebo DDWrt. Pomocou nich sme vytvorili oddelenú sieť

pre wifi s roamingom (zmena access pointu počas prebiehajúceho pripojenia), autentifikáciou cez protokol RADIUS, zabezpečenie schémou WPA so šifrovaním AES a overením hesla MSCHAP. Vlastný CA certifikát sme tiež mohli vygenerovať pomocou open-source softvéru. V podstate sú vďaka OSS všetky služby našej siete, či už ide o prístup k pracovným staniciam, k emailu, alebo k wifi, dostupné na ten istý login.

Jedna z informatických učební školy

Open-source aplikácie pre užívateľov

Na samotných pracovných staniciach používame veľké množstvo otvoreného softvéru. Na všetkých počítačoch je k dispozícii OpenOffice.org, ktorý

pomaly nahradzuje našu zastaralú verziu kancelárskeho balíku od Microsoftu. Samozrejme je k dispozícii GIMP, PSPad, už spomínané WinSCP alebo Putty. Pretože sa naša škola zaoberá výukou programovania, máme tu veľké množstvo vývojových prostredí. Používali sme vývojové prostredie Borland Delphi, ktorému ale už vypršala výuková licencia, tak sme prešli na open-source IDE Lazarus. Pre tých, ktorí programujú v Jave, je tu BlueJ alebo Eclipse. Pre programátorov v C++ sme pripravili kombináciu editoru PSPad, kompilátora Mingw a knižnice MSYS. Mingw obsahuje port GCC kompilátor pre Windows a MSYS poskytuje do Windows základné príkazy linuxového príkazového riadku a možnosť parsovať makefiles. Pri správnom nastavení PSPadu sa z neho stáva celkom pekné malé IDE.

Prečo open source?

Open-source programy používame hlavne preto, že sú väčšinou kvalitné a nič nestoja. Ale aj samotný fakt, že sú k dispozícii všetky zdrojové kódy, je veľkou výhodou. Napríklad na prístup k emailu cez web používame SquirellMail. Pre niektorých užívateľov je toto jediná využívaná služba. Nemali by inú príležitosť na zmenu hesla. Pretože na ukladanie hesiel používame zriedkavý systém, napísali sme si túto funkcionality sami. Nakoniec išlo o malý plugin, asi sto riadkov jednoduchého kódu. Ak by sme používali uzatvorený systém, či už na strane emailu, alebo ukladania hesiel, pravdepodobne by to nebolo možné.

Open-source programy poskytujú oveľa väčšiu slobodu výberu a kombinácie. Pretože náš server je postavený na Linuxe, bolo veľmi jednoduché spravovať webhosting pre našich žiakov, spolu s podporou skriptovania v PHP. Ak je potrebné, môžeme dať k dispozícii aj prístup k MySQL databáze. Tiež máme rozbehaný SVN server, ktorý niektorí žiaci používajú na svoje skupinové projekty.

Poskytovať takéto služby na škole pomocou proprietárneho systému by bolo oveľa drahšie.

Na škole samozrejme používame aj množstvo uzatvorených systémov, či už ide o systém rozvrhov, školských obedov alebo bezpečnostných kamier. A s väčšinou z nich sme spokojní. Čo nám je ale trochu ľúto, proprietárny systém bol zakúpený aj do našej knižnice, pričom sme sa snažili presadiť OpenBiblio. Je to pekný moderný knižničný systém, napísaný v PHP, ktorý umožňuje veľmi dobrú obsluhu cez web. Nakoniec sme inštalovali starý systém napísaný snáď ešte niekedy v deväťdesiatych rokoch vo FoxPro. Nároky knižnice však pokrýva napríklad schopnosťou tlačiť všetky výkazy a potvrdenia podľa Slovenských knihovníckych štandardov, viesť históriu pôžičiek a rezervovať tituly online.

Knižnica gymnázia

Čo sa nám ale darí pomaly rozbiehať, je používanie Moodle, čo je open-source správa vedenia vyučovania. Na našej škole je totiž veľa učiteľov, ktorým by elektronický správca vedel výrazne uľahčiť život. Napríklad veľká časť študentov odovzdáva rôzne seminárne práce, momentálne hlavne emailom. Ak by ich odovzdávali do Moodle, už sa nebudú môcť

vyhovárať na to, že mail určite poslali, len ešte asi nedošiel, pretože rozhodujúci by bol dátum nahratia do systému. Naši žiaci sú v tomto veľmi prefikani a už sa niekoľkokrát stalo, že žiak ručne menil na odosielanom emaily čas v hlavičke. Podstatné pre učiteľov je, že jednému malo odovzdať jednu prácu napríklad päťdesiat žiakov. To bolo proste strašne veľa neuniformných mailov. Naviac niektorí žiaci pošlú ešte opravný mail. Moodle z toho vie spraviť tabuľku a aj odoprie nahranie po termíne.

Ďalším zaujímavým open-source systémom, ktorý používame, je Eventum. Je to issue-tracking systém pre administrátorov a technickú podporu, v ktorom si vedíme agendu, ako sú nákupy materiálov alebo poradovník na servis jednotlivých počítačov. Podporuje napríklad posielanie pripomienok alebo vedenie záznamov o telefonátoch.

Linux v učebniach

Pred niekoľkými rokmi sa nám podarilo prejsť vo väčšine učební na dualboot Windows – Linux (distribúcia Gentoo). Samotný systém síce už má viac ako rok, ale asi desať percent žiakov ho používa. Každý, kto potrebuje pracovať v Linuxe, sa môže buď prihlásiť priamo na svoje Shell konto, alebo reštartovať počítač do operačného systému podľa svojho výberu. Linux sa zatiaľ využíva hlavne na výuku dvoch krúžkov, a to krúžok webového správcu a krúžok systémového správcu. Krúžok webového správcu je zameraný na základy tvorby webstránok v PHP, pričom sa tu žiaci naučia aj dačo o používaní MySQL.

V krúžku systémového správcu sa učia základy správy a nastavenia linuxového systému. Podarilo sa nám dokonca rozbehnúť KVM virtual hosting, na ktorom si žiaci môžu spravovať svoj vlastný Linux a učiť sa základy nastavovania sietí a rôznych programov, alebo si naprogramovať hoci vlastný filesystém.

Na prechod na Linux aj na pracovných stanicach uvažujeme skôr do budúcnosti, zatiaľ to však nie je veľmi reálne. Sú dva hlavné dôvody. Prvým je, že užívatelia sú už zvyknutí na Windows a nechcú sa učiť nové veci. To vidíme aj z postupného prechodu na OpenOffice.org, ktorý, aj napriek tomu, že je veľmi podobný na tú verziu plateného Microsoft Office, ktorú na počítačoch máme, pôsobí niektorým ľuďom problémy. Podobne by sa aj prechod na odlišný operačný systém stretol s odporom. Treba však dodať, že tento problém sa týka hlavne učiteľského zboru, veľké množstvo žiakov už Linux dávno má a používa.

Druhým problémom je, že nasadenie Linuxu na pracovnej stanici kladie oveľa väčšie nároky na administrátora. Bežný užívateľ väčšinou vie, ako so systémom narábať, keď funguje, administrátor však musí byť pripravený na všetky alternatívy systému, ktorý nefunguje tak, ako má. A zatiaľ si nie sme istý, či naše skúsenosti s Linuxom stačia, aby sme vedeli utiahnuť výlučne linuxovú učebňu. Určite však neplánujeme v budúcnosti investovať peniaze do stovky licencií na operačný systém, takže na riešení oboch problémov pomaly pracujeme.

Spojená škola

Novohradská 3, 821 09 Bratislava

www.gjh.sk

Informácie poskytl:

Michal Hrobár, hrobar zavináč gjh bodka sk

Jozef Kovac, jozin zavináč gjh bodka sk

Fotky sú stiahnuté z gjh.sk.

Hromadná správa softwaru v Mandriva Linuxu pro počítače v síti

Petr Šafařík

O správě softwaru v Mandriva Linuxu jsme již napsali několik článků v rámci seriálu o Ovládacím centru Mandriva Linuxu. V tomto článku se ovšem nebudeme věnovat správě jednoho počítače, ani nebudeme vysvětlovat, co to jsou zdroje nebo balíčky. V tomto článku vám ukážeme, jak počítače v síti rozdělit do skupin, jak jednoduše skupiny můžete spravovat a hlavně – jak jednoduše do všech počítačů ve skupině (a nebo v několika skupinách) nainstalovat software, jak je všechny z jednoho místa aktualizovat a nebo jak ze všech počítačů ve skupině odinstalujete nějaký balíček. A je jedno, kolik počítačů ve skupině bude – vy se nebudete muset zvednout ze svého místa, ať již je to kancelář, učitelství a nebo postel s notebookem na klíně.

Proč hromadně spravovat software

V článku [Jak si vytvořit lokální repozitář pro Mandriva Linux](#) jsme ukázali, jak vytvořit lokální zrcadlo oficiálních repozitářů, jak jej udržet synchronizované a konečně jak jednoduše nastavit klientské počítače tak, aby k tomuto lokálnímu zrcadlu přistupovaly. Jako nejvýraznější argument bylo snížení provozu a přenesení dat.

Věříme ale, že pokud vy sami spravujete větší množství počítačů (a to od rodinné sítě až po správce počítačové učebny ve škole či ve firmě), chcete mít správu počítačů co nejdříve hotovou a rutinu nechat pokud možno na strojích a svůj intelekt věnovat smysluplnějším činnostem.

POZNÁMKA: Dva správci počítačových učeben ve škole si dali malý závod: Kdo z nich dříve nainstaluje do všech počítačů v učebně předem definovaný balíček. Měli dvě počítačové učebny se stejným počtem počítačů, stejně výkonné a na všech byl Mandriva Linux (například 2010 Spring ve 32bitové verzi). První správce si sedl k prvnímu, přihlásil se rychle k prvnímu stroji a spustil Ovládací centrum Mandriva Linuxu a Správce softwaru DrakRPM. Dal vyhledat požadovaný balíček, poté jej zatrhнул a klepnul na použít. Po nainstalování balíčku se odhlásil a přesedl na druhou židli. Druhý správce byl již chytřejší – sedl si ke svému počítači, kde měl také Mandriva Linux 2010 Spring ve

32bitech. Celou učebnu jednoduše přiřadil do jedné skupiny a poté jediným příkazem v terminálu do všech počítačů nainstaloval požadovaný balíček. Těch několik málo minut navíc, které věnoval rozdělení počítačů do skupin, se mu mnohonásobně vrátilo v drtivém vítězství – po nainstalování ještě stihl všechny počítače aktualizovat, zajít na kafe a na záchod, než kolega s bolavými prsty konečně nainstaloval balíček do posledního počítače. A to jej ještě čekala aktualizace.

Abyste podobný příběh nemuseli prožít na vlastní kůži (byť například na třech počítačích...), přinášíme vám tento návod pro práci s DrakRPM a hromadnou správou softwaru. Všechny počítače budou považovány za klienty – budou řízeny z počítače hlavního. V následující kapitole si projdeme nastavení klientských počítačů i nastavení hlavního počítače, který bude řídit správu softwaru klientů.

Příprava počítačů a jejich rozdělení do skupin

Klientský počítač

První logickou podmínkou je nutnost mít na všech počítačích stejnou verzi Mandriva Linuxu (včetně bitové verze!). Na klientském počítači je nutné prvně nainstalovat několik balíčků a spustit a povolit SSH server. Vše vyřešíte poměrně jednoduše a rychle s využitím Ovládacího centra Mandriva Linuxu.

1. Na klientské počítače nainstalujte tyto tři balíčky, které dovolí běh paralelní správy softwaru v Mandriva Linuxu. Jedná se o **openssh-server**, **openssh-client** a **urpmi-paralel-ssh**.
2. Poté spusťte službu SSH (v Ovládacím centru klepněte na kategorii *Systém* a vyberte *Spouštět a zastavovat systémové služby*. Najděte položku **sshd** a klepněte na tlačítko *Spustit*).
3. Nakonec povolte SSH na firewallu (jak to udělat, jsme psali v [článku o DrakFirewall](#)).

První dva kroky je možné udělat překopírováním dvou příkazů do terminálu superuživatele:

```
# urpmi openssh-server openssh-client
urpmi-paralel-ssh
# service sshd start
```

Server (hlavní počítač)

Krom instalace výše popsaných balíčků a povolení protokolu SSH na firewallu stejně jako na klientském počítači je nutné ještě vytvořit skupiny počítačů a jednotlivé stroje do nich přiřadit. Ačkoli později přijde na řadu terminál, v tuto chvíli si plně vystačíte s nástroji Ovládacího centra Mandriva Linuxu.

Jak již bylo napsáno, je třeba, abyste všechny počítače rozčlenili do skupin (případně přiřadili do skupiny jedné). K tomuto vám výborně poslouží nástroj pro správu zdrojů DrakRPM z Ovládacího centra

Mandriva Linuxu. Určete si počítač, který bude řídit ty ostatní. V něm si otevřete Ovládací centrum Mandriva Linuxu a zvolte položku *Nastavit zdroje softwaru pro instalaci a aktualizaci*. Z nabídky Volby vyberte položku *Paralelní instalace*.

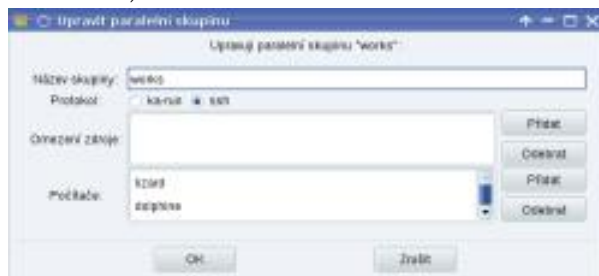

Máte-li více skupin, tak všechny uvidíte v přehledu

Pro vytvoření nové skupiny klepněte na tlačítko *Přidat*. V nově otevřeném okně musíte vyplnit aspoň tři položky:

- Název skupiny (bez mezer a jen malými písmeny anglické abecedy)
- Protokol – doporučujeme použít SSH
- Počítače

Pojďme se nyní podívat trochu blíže na jednotlivé body. Název skupiny necháme na vás, ale doporučujeme krátké výstižné slovo bez háčků a čárek. Protokol zvolte SSH (ovšem dejte pozor – na počítačích musí běžet SSH server).

Vytvoření a nebo případná úprava vytvořené skupiny počítačů

U částí *Počítače* jsou opět dvě tlačítka: *Přidat* a *Odebrat*. Pomocí nich přidejte počítače do nově vznikající skupiny. Přidávat můžete buďto pomocí IP adresy, a nebo jména (pokud chcete pojmenovat ostatní počítače v síti, použijte nástroj Ovládacího centra *Nastavit určené adres počítačů*), a nebo jména definujte na vašem routeru). Pozor, je nutné přidávat každý počítač zvlášť!

Volba *Omezení zdrojů*, kterou jsme až do této chvíle přecházeli, přijde na řadu v tu chvíli, kdy nemáte na všech počítačích stejné zdroje – v některých máte například i neoficiální repozitáře, na jiných nikoli. Sice doporučujeme mít u všech počítačů *stejnou* sadu zdrojů, je ale možné pomocí jejich omezení určit ty, které se budou používat. Pokud necháte prázdné pole, použijí se všechny nadefinované zdroje.

V tuto chvíli máte vše nastaveno a nadefinováno – můžete se pustit do práce. Snad jen podotkneme, že jeden počítač se může nacházet i ve více skupinách.

.....
POZNÁMKA: *Například já sám mám skupiny jménem „vse“, „works“ „multimed“ – pracovní počítače jsou ve skupině works, zatímco multimediální stroje (v kuchyni a každém pokoji je počítač s TV a FM tunerem) jsou ve skupině „multimed“. A všechny počítače jsou zároveň ve skupině „vse“. Pokud instaluji textový editor, není třeba jej instalovat pro „televizi“, ovšem aktualizace je vhodné provádět u všech počítačů...*
 .....

Práce s paralelní správou softwaru

Paralelní správa softwaru je ve své podstatě velice jednoduchou záležitostí – za příkaz v terminálu superuživatelé pouze přidáte prepínač `-parallel`, za který napíšete jméno skupiny. Pro aktualizaci všech počítačů ve skupině `vse` použijete:

```
urpmi --parallel vse --auto-update --auto
```

Analogicky nainstalujete nový balíček `geany` s textovým editorem pro všechny pracovní stanice jediným příkazem:

```
urpmi --parallel works --auto geany
```

Paralelní správa je stejně interaktivní, jako byste u počítače přímo seděli, proto používáme i prepínač `--auto`, který automatizuje všechna rozhodnutí dle výchozí volby. Můžete použít i známý trik s příkazem `yes`:

```
yes | urpme --parallel multimed  
kde4-110n-cs
```

(Pozor, tento příkaz odebere ze všech počítačů ve skupině `multimed` balíček `kde4-110n`, a tím pádem i celé KDE 4!).

Pěknou sérii článků o příkazech `urpmi` a `urpme` napsal [Hobil](#) – doporučujeme nahlédnout aspoň do článku o [přidávání a odebírání softwaru](#).

Nikoli nutný, ale velice doporučený krok

Doporučujeme použití protokolu SSH, který je rychlý a bezpečný, ovšem museli byste zadávat heslo superuživatelé při přihlášení ke každému počítači. Abyste neskončili se zánětem kloubů, ukážeme vám základy práce se SSH klíči.

SSH může pracovat s několika typy ověření toho, že jste opravdu tím uživatelem, za kterého se vydáváte. První je vám známý – heslo, které při výzvě zadáte. Druhý způsob ověření je pomocí tzv. klíče. Vytvoříte dvojici souborů. Jeden si necháte ve svém hlavním počítači a ten druhý (tzv. veřejný) nakopírujete do všech klientských počítačů. Od té chvíle již nebudete muset zadávat heslo – počítač se vás už nebude na heslo ptát.

Otevřete si ve svém hlavním počítači terminál superuživatelé a zadejte:

```
# ssh-keygen -t rsa
```

A na všechny ostatní otázky jen klepněte Enterem. Ve výsledku dostanete hlášky ne nepodobné tomuto:

```
# ssh-keygen -t rsa
Generating public/private rsa key pair.
Enter file in which to save the key
(/root/.ssh/id_rsa):
Created directory '/root/.ssh'.
Enter passphrase (empty for no
passphrase):
Enter same passphrase again:
Your identification has been saved in
/root/.ssh/id_rsa.
Your public key has been saved in
/root/.ssh/id_rsa.pub.
The key fingerprint is:
22:e2:51:90:f8:8d:5f:c2:42:76:cc:1c:37:
7b:19:35 root@Dolphine
The key's randomart image is:
+--[ RSA 2048 ]-----+
| ..+ooo ..E      |
|. +.+ . o o .    |
| + =. . o        |
| +.- ..         |
| oo.o. S         |
| . o+. .        |
| .      o        |
|      .         |
|      +         |
+-----+
```

V tuto chvíli se v adresáři /root/.ssh (pozor, je to skrytý adresář!) vytvořila dvojice souborů **id_rsa** a **id_rsa.pub**. Zatímco první z nich je tajný, ten druhý veřejný.

Uložte soubor **/root/.ssh/id_rsa.pub** do adresáře **/root/.ssh/** v klientském počítači a přejmenujte jej na **authorized_keys** (pokud již takovýto soubor na klientském počítači máte, tak na jeho konec vložte obsah souboru **id_rsa.pub**).

Více informací o klíších při použití SSH si můžete přečíst například na [stránkách ČVUT – katedry matematiky, FEL](#).

.....

POZNÁMKA: Celá část o SSH agentu je napsána jako přímočará zkratka. Jsme si vědomi toho, že při nasazení například ve firmě či ve škole je nutné použít heslem krytý tajný klíč. Na druhou stranu správce takovéto počítačové učebny či firmy jistě ví, jak pracovat s programem ssh-agent a nepotřebuje (snad!) tento návod. Tento postup je psán s maximálním důrazem na přehlednost a jednoduchost s minimálním rizikem v domácích podmínkách, kde by uživatelé rádi spravovali své počítače jednoduše a efektivně s použitím paralelní správy softwaru.

.....

nux. V případě verze pro Mac OS X bude nově podporována verze operačního systému 10.5 a výše (verze 10.4 tak již podporována nebude) a odpadne podpora architektury PowerPC. Nově bude pro Mac OS X k dispozici i 64bitová verze. Přehled všech změn [naleznete v Mozilla Wiki](#).

V uvedeném popisu si tak můžete povšimnout, že spolu s vydáním Firefoxu 4.0 nebude uvolněna 64bitová verze pro Windows, která je dnes [k dispozici ve vývojové verzi](#). Podle vyjádření vývojářů bude snahou tuto verzi poskytnout v rámci některé z aktualizací Firefoxu 4.0 (4.0.1, 4.0.2 apod.). Podobná situace je u MSI balíčku, u kterého bude snaha jej mít v rámci některé z aktualizací Firefoxu 4.0. Jak je [zmiňováno u příslušného bugu](#), pracuje se na plnohodnotném MSI balíčku, který nebude „pouhým“ wrapperem nad tradičním exe instalátorem, jako je to u Google Chrome.

Jak uživatelé používají novou podobu Firefoxu 4.0 (vizualizace)

Již mnohokrát jsme zde zmiňovali, že Firefox 4.0 má ve Windows Vista/7 novou podobu. Ta se zejména vyznačuje skrytím hlavní nabídky, kterou nahradilo nové jednotné tlačítko v levém horním rohu okna. Vývojáře pochopitelně zajímá, jak uživatelé Mozilla Firefox používají. Proto v červenci v rámci projektu [Test Pilot](#) zkoumali, jaké funkce v nové podobě vzhledu uživatelé nejčastěji používají. Jak bývá u Mozilly zvykem, jsou výsledky [veřejně k dispozici](#).

V hezké vizualizaci si lze prohlédnout, jaké funkce uživatelé nejčastěji používají, a to jak z pohledu začátečníků, tak zkušených uživatelů. Hezké porovnání.

Firefox 4.0 bude s nainstalovanými rozšířeními startovat rychleji

Není žádným tajemstvím, že množství nainstalovaných rozšíření do Mozilla Firefoxu může mít vliv na rychlost jeho startu. Mimo samotného kódu rozšíření mají na rychlost startu vliv i diskové operace (čtení z disku), když se jednotlivá rozšíření načítají. Takové rozšíření se může skládat i z několika set souborů (Firebug jich má přes tři sta) a jejich jednotlivé načítání se může natáhnout. Bylo sice doporučováno, aby autoři rozšíření prováděli jejich balení do *.jar, který pak vložili do samotného xpi balíčku, ale v praxi se tak dělo jen u některých rozšíření.

V případě instalací rozšíření pro Firefox 4.0 tomu však bude jinak. Nainstalovaná rozšíření se totiž již do uživatelského profilu Mozilla Firefoxu nebudou rozbalovat, ale zůstanou v podadresáři extensions v původní podobě (*.xpi). Výsledkem by tak mělo být rychlejší spouštění v případech, kdy máte nainstalováno více rozšíření. Je dobré zmínit, že samotná instalace Firefoxu 4.0 rozbalená rozšíření opět nezabalí. Rozšíření zůstanou v nerozbalené podobě až do jejich příští instalace či aktualizace.

V souvislosti s rychlostí startu stojí též za zmínku, že k něčemu podobnému došlo i na úrovni samotného Firefoxu 4.0. Pokud se podíváte do složky s nainstalovaným prohlížečem, můžete si povšimnout souboru omni.jar. Ten v sobě obsahuje více než 1500 souborů, které jsou ve Firefoxu 3.6 a níže načítány odděleně. Firefox 4.0 by údajně díky této úpravě měl startovat přibližně o deset procent rychleji.

Mozilla Firefox je nově dostupný i pro Palm Pre

Mozilla Firefox je již nějaký čas dostupný pro mobilní zařízení, a to konkrétně pro Android a Maemo. Dave Townsend, který v Mozille normálně pracuje na Správci doplňků, však ve svém volném čase provedl naportování Mozilla Firefoxu pro Palm Pre. Možná si někteří z vás vzpomenou, že jsme o tom [mluvili letos na jaře](#), ale tehdy ještě nebyla k dispozici žádná verze. To však již není pravdou, Mozilla Firefox pro Palm Pre nese označení [PreFox](#) a je k dispozici volně ke stažení na stránkách projektu.

Nutno podotknout, že se nejedná o oficiální verzi Mozilla Firefoxu. Jak navíc autor portu uvádí, jedná se o vývojovou verzi, která má řadu známých chyb. Ke svému běhu potřebuje webOS 1.4.5 a byla testována pouze na zařízení Sprint Palm Pre.

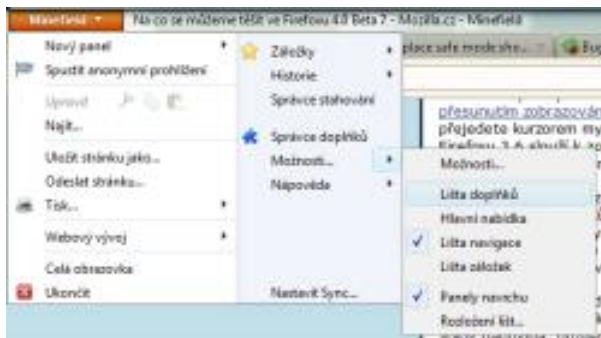
Na co se můžeme těšit ve Firefoxu 4.0 Beta 7

Vydání Firefoxu 4.0 Beta 7 se pomalu blíží a před jeho vydáním je potřeba opravit [méně než třicet chyb](#) (či lépe řečeno úprav). O novinkách, které se v sedmé betaverzi objeví, píšeme na [Mozilla.cz](#) pravidelně. V uplynulých čtrnácti dnech se jich opětovně pár objevilo a myslím, že stojí za zmínku.

Jednou z výrazných novinek je odstranění stavového řádku. O tom se již mluvilo v souvislosti s [přesunutím zobrazování cílové adresy](#) odkazu na stránce do adresního řádku, když přes něj přejedete kurzorem myši. Pokud se zamyslíte nad zbývající úlohou stavového řádku, tak ve Firefoxu 3.6 slouží k zobrazování informace o průběhu stahování a často jsou v něm zobrazeny ikonky různých rozšíření (např. Firebugu).

Zatímco otázka zobrazování průběhu stahování ještě není dořešena, druhý problém má řešení v podobě Lišty doplňků. Jedná se o konfigurovatelnou lištu v místě, kde byl stavový řádek, a která je implicitně skryta. Ve finále by lišta měla být zobrazena jen tehdy,

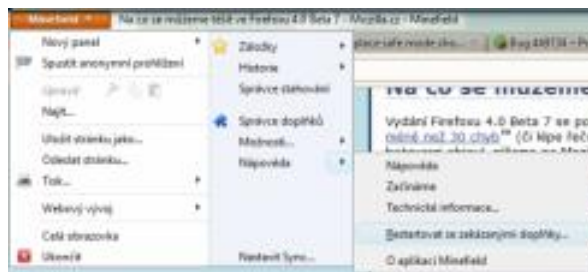
kdy je nainstalováno nějaké rozšíření, které jej využívá. Neměla by být též zobrazena na celou šířku okna, ale jen v šířce, kde je v souvislosti s rozšířeními něco zobrazeno.

Na základě měření totiž bylo zjištěno, že ji drtivá většina uživatelů nepoužívá. Nově ji tedy naleznete „pouze“ v nabídce Záložky, kde je volba Odebírat kanál této stránky. V osmé betaverzi se navíc objeví samostatné tlačítko, které si budete moci přidat na lištu a které bude plnit stejnou funkci.

Další novinkou je, že se v poli vyhledávání již nebude zobrazovat barevný efekt, když navštívená stránka v hlavičce nabízí vyhledávací modul. Důvodem odstranění je to, že většina uživatelů nevěděla, co uvedený efekt znamená. Pokud navštívená stránka nabízí vyhledávací modul, který nemáte nainstalován, bude i nadále nabízen k instalaci v seznamu vyhledávacích modulů.

Pokud se podíváte do nabídky Návod, pravděpodobně narazíte na novou volbu Restartovat se zakázanými doplňky. Jedná se o možnost snadného spuštění Mozilla Firefoxu v jeho nouzovém režimu. Ten slouží k řešení problémů, které často bývají způsobeny právě doplňky. Odkaz na spuštění nouzového režimu Mozilla Firefoxu v Nabídce Start Windows byl naopak odstraněn (uživatelé jej často spouštěli omylem) a možnost spuštění nouzového režimu skrze příkazovou řádku zůstala zachována.

Mezi nenápadné novinky se určitě řadí ochrana proti zacyklenému zobrazování dialogů JavaScriptu. K němu může docházet na základě chyby vývojáře webu či z důvodu nějaké legrácky. Nově máte při opakovaně zobrazovaném dialogu zaškrtnout, že si ho již nepřejete zobrazovat.

Poslední novinou (či spíš opravou chyby), o které bych se chtěl zmínit, je zachovávání stavu zásuvných modulů při přesunutí panelu do nového okna. Ve Firefoxu 3.6 se vám pravděpodobně nelíbilo, že se při této akci znovu načítala stránka, což v případě např. běžícího videa na YouTube vadilo. Nyní je tento problém minulostí.

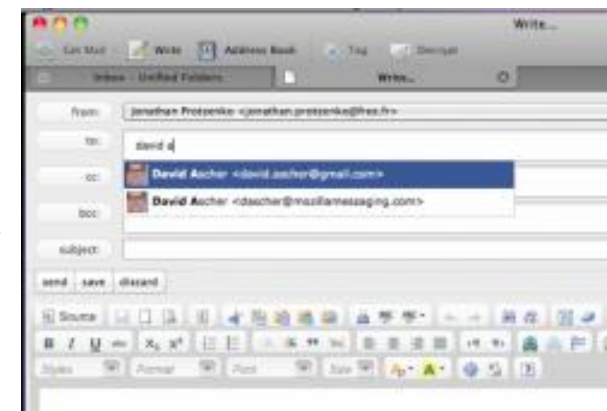
Mozilla Firefox pro mobily bude mít stejné verzování jako desktopová verze

Pokud trochu sledujete vývoj Mozilla Firefoxu pro mobilní zařízení, pak jste si již jistě všimli odlišného verzování oproti desktopové verzi. Ta by měla letos vyjít ve verzi 4.0, zatímco u mobilní verze se až doposud hovořilo o verzi 2.0. Rozdíl je dán tím, že mobilní verze přišla později a začala se „číslovat od jedničky“. Pro-

tože se však tato praxe neukázala jako zrovna nejlepší, začne mobilní verze **kopírovat číslování té desktopové**. Příští verze mobilní varianty Mozilla Firefoxu tak bude 4.0 a nikoliv 2.0, jak bylo uváděno doposud.

Nový experimentální editor zpráv pro Thunderbird od Mozilla Labs

V rámci Mozilla Labs byl uveřejněn **nový experimentální editor zpráv pro Thunderbird**. Oproti tomu stávajícímu se odlišuje hned v několika věcech. První viditelnou změnou je jeho umístění do panelu. Psaní nové zprávy tak již neprobíhá v samostatném okně, ale v novém panelu. Není bez zajímavosti, že se jedná o **populární požadavek** na stávající editor. Druhou výraznou změnou pak je samotný editor, který je nově založen na populárním **CKEditoru** (dříve FCKEditor), se kterým se můžete běžně setkat na webu. Jak autor experimentu uvádí, nový editor tak má solidní základ a řeší řadu problémů, se kterými se potýká existující editor.

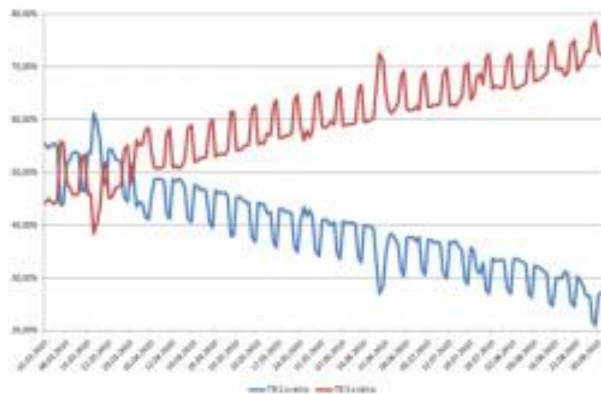
Pokud používáte Thunderbird 3.1, můžete si nový editor **vyzkoušet**. Je důležité znovu upozornit na to, že se jedná o experiment, a nikoliv o hotovou funkčnost. Nefunguje tak například práce s přílohami či psaní zpráv v plain textu. Pokud tedy píšete ve výchozím nastavení zprávy v plain textu, bude se u přijatých zpráv zobrazovat přímo HTML kód.

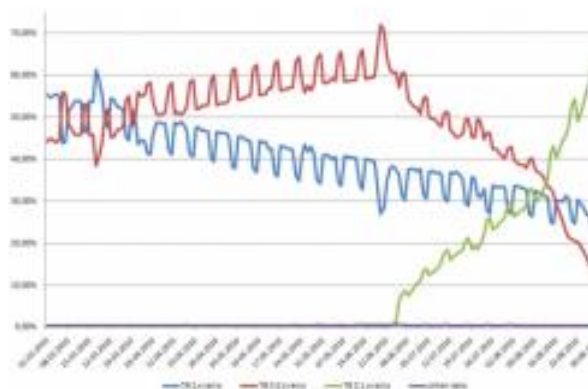
Důležitá je též informace, že nový editor ke své funkčnosti vyžaduje rozšíření **Contacts**, což je nedávno uveřejněný experiment se správou kontaktů, které jsou importovány z webových aplikací. Díky tomu si například můžete povšimnout, že jsou s našeptáváním kontaktů zobrazovány i fotky jednotlivých kontaktů.

Většina uživatelů Lightningu používá Thunderbird 3.x

Rozšíření **Lightning**, které do Thunderbirdu přidává funkce na organizaci úkolů a správu času, je bezesporu jedním z nejpobulárnějších rozšíření pro Thunderbird. Zároveň je to ale rozšíření, které nevyvíjí tolik vývojářů, kolik by bylo potřeba. Jeho nová verze tak většinou podporuje pouze poslední verzi Thunderbirdu. Jak **vyplývá ze zveřejněných čísel**, mají k tomu vývojáři i důvod. Přibližně 75 % uživatelů Lightningu totiž používá Thunderbird 3.x. Zbývající procenta v drtivé většině pokrývá Thunderbird 2.x, který již není podporován.

Pokud kolonku Thunderbird 3.x rozdělíme mezi verze 3.0 a 3.1, můžeme si povšimnout, že verze 3.1 se stává dominantní.

Celkový denní počet uživatelů Lightningu se aktuálně pohybuje mezi půl miliónem a miliónem (v závislosti na dni v týdnu).

Na jakých novinkách do Thunderbirdu se pracuje

O Thunderbirdu zde na Mozilla.cz v poslední době příliš nehovoříme, ale to neznamená, že by se okolo projektu nic nedělo. Kromě **několika experimentů** v rámci Mozilla Labs se totiž pracuje na několika výraznějších úpravách, které do budoucna přinesou zajímavé možnosti. Patrně tou nejvýraznější, byť na první pohled ne příliš viditelnou, je připravovaná úprava úložiště Thunderbirdu.

Jak asi řada z vás ví, ukládá Thunderbird poštu do souborů ve formátu MBOX, kde co složka, to jeden soubor na disku (+ soubor s indexem). To by se mělo do budoucna změnit a výchozím úložištěm by se měl stát **Maildir**, kde je každý e-mail uložen v samostatném souboru. Vývojáři si od tohoto kroku slibují odstranění řady problémů, které s používáním MBOXu vznikají. Na to se váže snaha mít do budoucna lepší podmínky pro přidávání podpory dalších typů účtů, jako je např. Twitter, Facebook a další.

Zajímavě se též jeví snaha dodávat spolu s Thunderbirdem i poštovní účet (jinak řečeno e-mailovou schránku). Jak totiž vyplynulo z průzkumu, který si

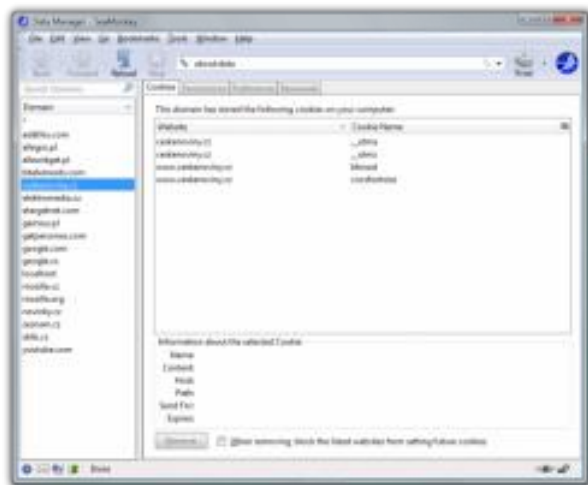
vývojáři nechali udělat, velké množství uživatelů, kteří přechází na desktopového klienta z webového rozhraní, totiž snadnou dostupnost založení schránky z Thunderbirdu očekávají. O tomto bodu prozatím nejsou dostupné žádné bližší informace.

Dalším zajímavým bodem je snaha přinést podporu synchronizace, která by vycházela z Mozilla Firefoxu Sync. Ten je nyní součástí Firefoxu 4.0 a v případě Thunderbirdu se v první fázi počítá s podporou synchronizace kontaktů. S podporou synchronizace pošty se vzhledem k datovým objemům nepočítá.

SeaMonkey 2.1 s odděleným během zásuvných modulů a Správcem dat

V několika posledních vývojových verzích SeaMonkey se objevily dvě zajímavé novinky. Ta první se týká **podpory odděleného běhu zásuvných modulů**, kdy zásuvné moduly běží nezávisle na prohlížeči. S odděleným během zásuvných modulů se již mohou setkávat uživatelé Mozilla Firefoxu (od verze 3.6.4). Běžící zásuvný modul naleznete ve Windows pod procesem s názvem plugin-container.exe.

Druhá novinka se týká rozšíření **Data Manager** (v češtině Správce dat), které je **nyní součástí aplikace** a jeho uživatelé si toto rozšíření již nebudou muset instalovat. O tomto správci jsme **již psali** a najdete ho v nabídce v cestě Nástroje -> Správce dat.

Betaverze Postboxu 2 přináší zajímavé novinky

Poštovní klient **Postbox**, který je postaven na Thunderbirdu, asi netřeba dlouze představovat. Tento klient, za kterým stojí jeden z bývalých hlavních vývojářů Thunderbirdu, si za svou krátkou dobu existence získal slušnou popularitu. A to i přesto, že se jedná o placený produkt. Již nějaký čas je vyvíjena verze 2, která byla nově **představena v blogu společnosti**, která za Postboxem stojí. Novinek je hodně a stojí rozhodně za povšimnutí.

V současné době je k dispozici již čtvrtá betaverze a přehled dosavadních novinek je **dostupný na samostatné stránce**. Novinky jako možnost mít společné složky jako Doručená pošta pro více účtů či upozorňování na přílohu, kterou jste zapomněli ke zprávě přiložit, již znáte z Thunderbirdu. Vývojáři Postboxu ale nově přidali funkce, jako je odesílání zpráv na pozadí, rychlé přesouvání pošty do jiné složky pomocí klávesové zkratky či možnost rychlé odpovědi na zprávu bez nutnosti otevírat pro odpověď nové okno.

Tím však novinky nekončí. Při psaní nové zprávy zaujme možnost přepínat podpisy zprávy, což je funkce, která je pro Thunderbird dostupná „pouze“ jako rozšíření. Přibyla též možnost úsporného zobrazení hlavičky zprávy (tzv. Compact Header), nastavení poštovních účtů bylo přesunuto do dialogu Options a novinkou je též Focus Pane.

Pod ním si představte vysouvací postranní panel, který umožňuje rychlou filtraci pošty nad aktuální složkou. Jedná se tak patrně o inspiraci rychlou filtrační lištou, která je nově obsažena v Thunderbirdu 3.1. Do tohoto panelu též byly přesunuty Favorite Topics. PostBox 2 též přináší řadu úprav existujících funkcí a nějaké úpravy si všimnete prakticky na každém rohu.

Sečteno a podtrženo, PostBox 2 přináší zajímavé novinky a se čtvrtou betaverzí ještě určitě neřekl poslední slovo. Postbox 2 Beta 4 si **můžete stáhnout** a vyzkoušet. Třeba vás zaujme. Dostupný je pouze pro Windows a Mac OS X, a to v angličtině.

Rychlá odpověď na zprávu

Rychlý přesun zprávy

Volba z více podpisů

Instantbird 0.2 je k dispozici v češtině

Většina z vás pravděpodobně zná aplikace jako Mozilla Firefox, Thunderbird či SeaMonkey. Nejedná se však o všechny aplikace, které na kódu Mozilly staví. Těch je několik desítek a mezi ty více známé se řadí **Instantbird**. Jedná se o klienta pro instant messaging s podporou ICQ, Jabberu, Facebooku a dalších. A jeho aktuální verze 0.2 je nově díky **Michalu Stankemu** k dispozici v češtině. Ta je **k dispozici ke stažení** v podobě samostatného lokalizačního balíčku, který nainstalujete do **anglické verze**.

Tiskněte dopisy a pozvánky pomocí hromadné korespondence

Michal Polák

Velmi mocným nástrojem, který nabízí Writer, je funkce hromadné korespondence. Pomocí ní lze rychle vytvářet velké množství dokumentů lišících se v několika málo údajích, jako je například jméno nebo adresa. Jedná se zejména o dopisy, pozvánky, upozornění, e-maily a vůbec všechny druhy různých zpráv. V dnešním článku představíme možnosti hromadné korespondence a pozornost bude věnována také praktickému příkladu.

Využití hromadné korespondence

Jak již bylo řečeno v úvodu, hromadná korespondence se hodí snad pro všechny druhy zpráv, které spojuje jedno: A to část, v níž se mění informace ve stejném tvaru, tedy například adresa nebo jméno příjemce. Lze ji využít nejen k dopisům a běžným zprávám, ale také k vytváření pozvánek nebo elektronických zpráv. Zkrátka nám hromadná korespondence umožňuje rychle a nakonec i jednoduše vytvářet velké množství sobě podobných dokumentů. Všechny však spojuje nutnost vycházet z připravených dat, nejlépe z databáze. A proto také začíná praktický příklad právě přípravou dat pro jejich následné využití při hromadné korespondenci.

Příprava dat

Na nutné přípravě dat není nic složitého a lecky budete moci tuto fázi přeskočit. A to samozřejmě za předpokladu, že již máte nějakou podobnou tabulku vytvořenou nebo trvale zavedenou. Sám jsem pro příklad vytvořil tabulku se jmény a adresami čtyř vymyšlených osob, kterým „chci“ poslat stejný dopis. Vytvořte podle snímku Příprava dat tabulku v aplikaci Calc a uložte ji ve formátu *.ods, nebo si soubor můžete rovnou stáhnout a tento krok přeskočit.

	A	B	C	D	E	F	G
1	Jméno	Příjmení	Datum narození	Pohlaví	Ulice a číslo popisné	Město a PSČ	E-mail
2	Radek	Novák	14.5.1974	muž	Pobřežní 420	Peřimov, 850 41	radek1974@novak.cz
3	Petr	Adámek	4.6.1989	muž	U Lipy 90	Baroun, 470 85	petr@adamek1989.com
4	Helena	Dlouhá	8.5.1992	žena	Střešní 50	Brázdín, 240 50	helen.douha@dczma.org
5	Patrice	Nowak	22.12.1984	žena	Bábova 840	Karík, 190 42	patricnowak@bama.com
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							

Příprava dat

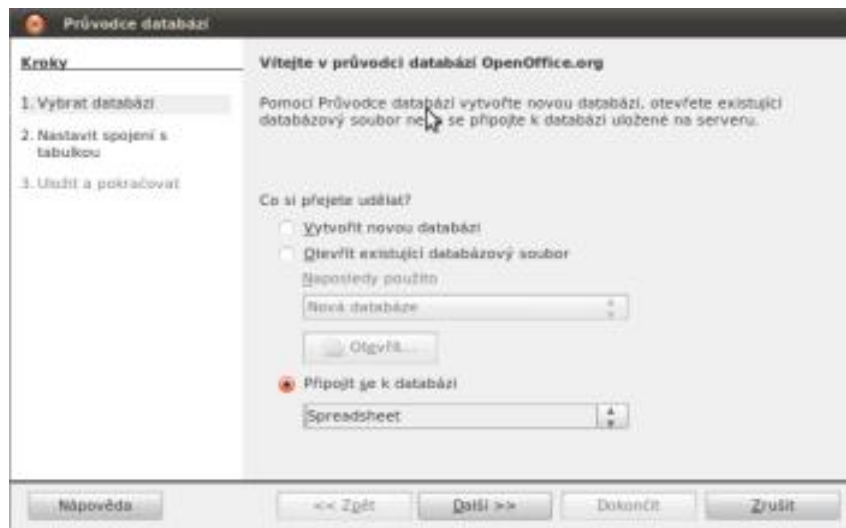
Vytvoření databáze

Nyní je zapotřebí si ke správnému fungování vytvořit databázi. K tomu potřebujete aplikaci Base (Databáze), samozřejmě z balíku OpenOffice.org. Celý instalační soubor kancelářského balíku lze najít [na stránce Stáhnout](#). Uživatelé Linuxu budou postupovat individuálně, sám jsem ji přiinstaloval na svém Ubuntu přes Centrum softwaru.

.....
Uživatelé operačního systému Windows by měli mít po instalaci OpenOffice.org modul Base automaticky nainstalovaný.
 .....

Spusťte tedy aplikaci Base a jako první by se měl objevit průvodce. V prvním kroku **Vybrat databázi** vyberte možnost **Připojit se k databázi**, a to **Spreadsheet** (pokud máte tabulku připravenou v Calc, v různých verzích OpenOffice.org se

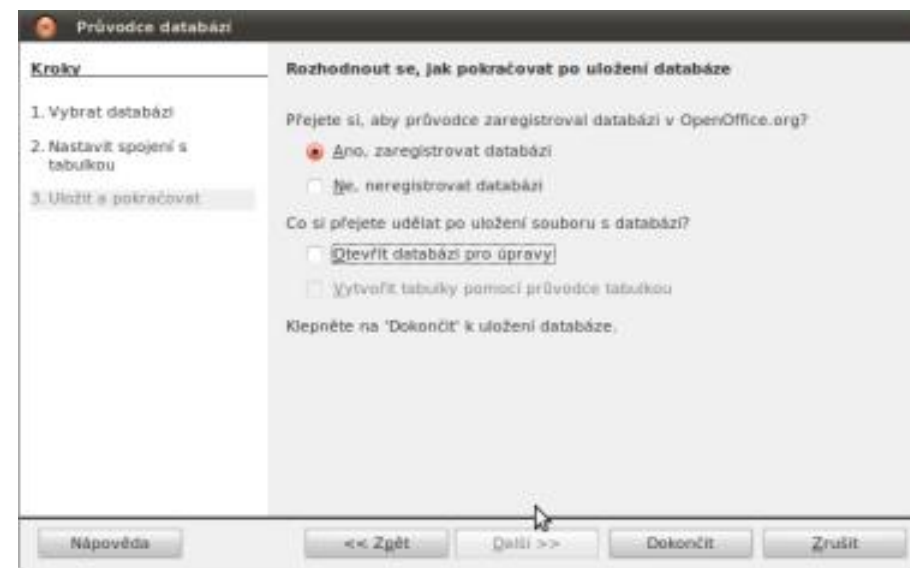
Lze setkat s více názvy pro Spreadsheet jako například Calc apod.). Klikněte na tlačítko **Další** a poté opět klikněte na **Procházet**, kde vyberte vámi vytvořený soubor (okno se jmenuje Uložit). Klikněte na **Další** a zanechte zaškrtnuté **Ano, zaregistrovat databázi** a odškrtněte možnost **Otevřít databázi pro úpravy** (pokud ji skutečně nechcete upravit). Potvrďte přes **Dokončit** a následně databázi pojmenujte a uložte dle vlastního uvážení.

Vybrat databázi

Nastavit spojení s tabulkou

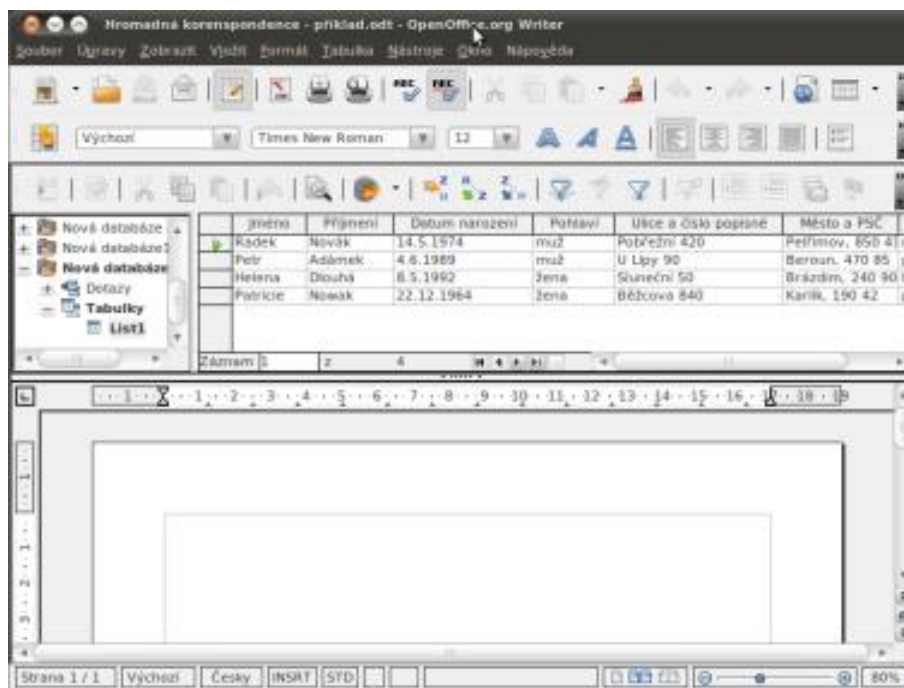

Uložit a pokračovat

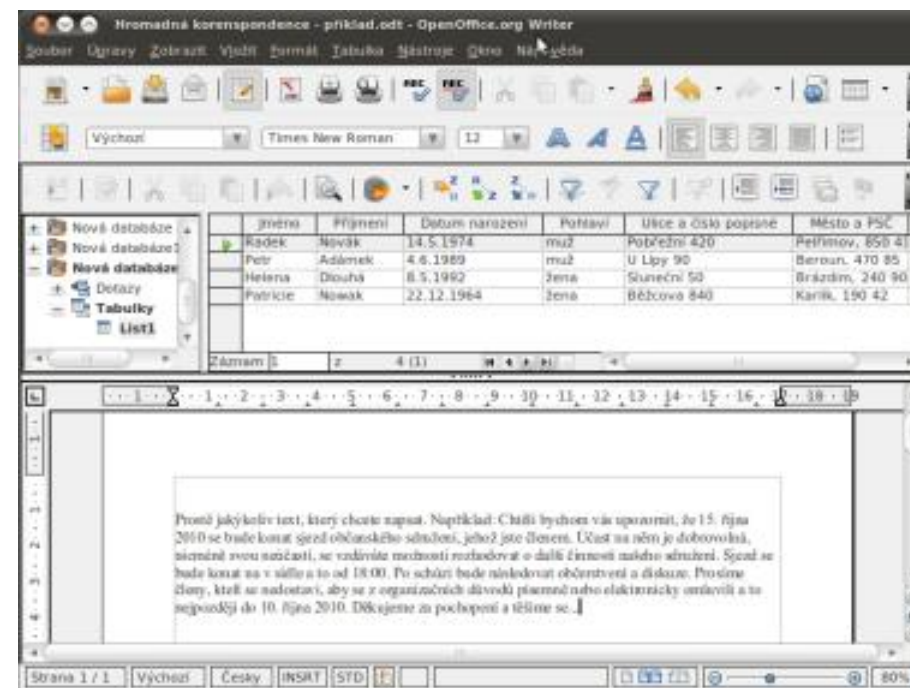
Připojení databáze a příprava dokumentu

Nyní se přesuňte do aplikace Writer, kde je zapotřebí připojit databázi k dokumentu. Jděte na **Zobrazit | Zdroje dat**, následně se pod hlavním nástrojovým panelem objeví snad nepřehlédnutelný nástroj pro výběr databáze po levé straně a prostor pro její zobrazení na straně pravé. Většinou se vám zobrazí i databáze, o kterých nemáte ponětí, rozklikněte proto vámi nedávno vytvořenou databázi (měla by být dole v seznamu). Dále opět rozklikněte **Tabulky**, až se dostanete na **List1** (jmenuje se podle listu z přípravy dat v Calc). Dvojitým poklepáním myši na list se tabulka uložená jako databáze otevře po pravé straně, to nelze přehlédnout.

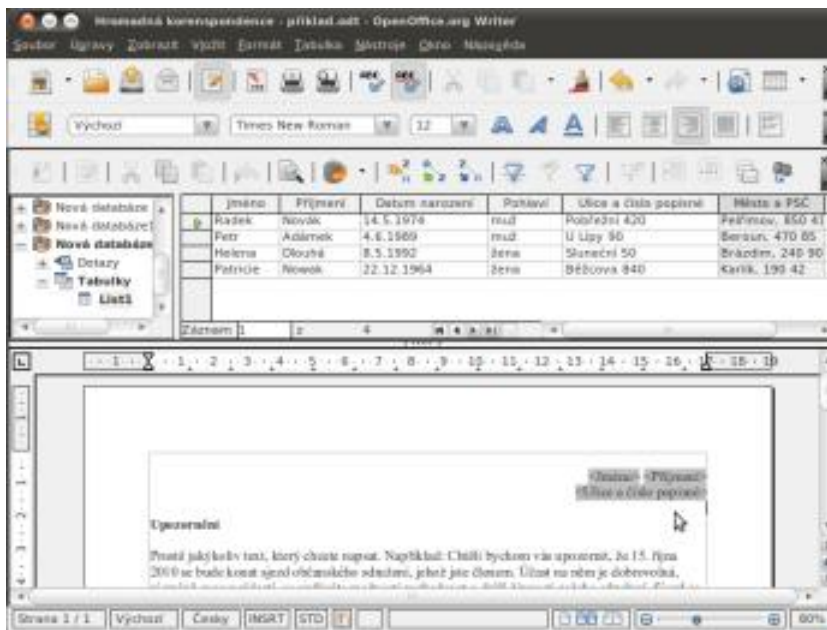
Připojení databáze přes Zdroje dat

Příprava dopisu

U bodu 2 (Vložit blok s adresou) v záložce dále popisovaného Průvodce hromadnou korespondencí je od tvůrců aplikace Writer předpřipravená „šablona“ pro natažení dat z databáze. V podstatě se jedná o pole, do kterých budou podle databáze a názvů sloupců/polí přiřazována data. Tak pracuje hromadná korespondence. Jména v <> se musí shodovat s nadpisy sloupců v Calc, respektive ve vytvořené databázi. Jinak hromadná korespondence prostě nebude fungovat. Tuto část je zapotřebí vyřešit již nyní za pomoci otevřené databáze, čímž předejete spoustě následných problémů. Ještě předtím si však připravte svůj dopis, například podle uvedeného snímku Příprava dopisu. Pokud totiž splníte následující pokyny, už se právě u bodu 3 v Průvodci nemusíte zastavovat.

Nyní si přetáhněte z databáze názvy sloupců (v tabulkové terminologii) do připraveného dopisu. Klikněte levým tlačítkem na Jméno (označí se celý sloupec) a přetáhněte jej tahem myši na vhodné místo v dokumentu. Tímto způsobem, tedy označením kliknutím, tažením a puštěním, pokračujte dle vašich potřeb nebo podle snímku Připravený dokument pro hromadnou korespondenci.

Přetažení názvů sloupců („polí“) do dokumentu

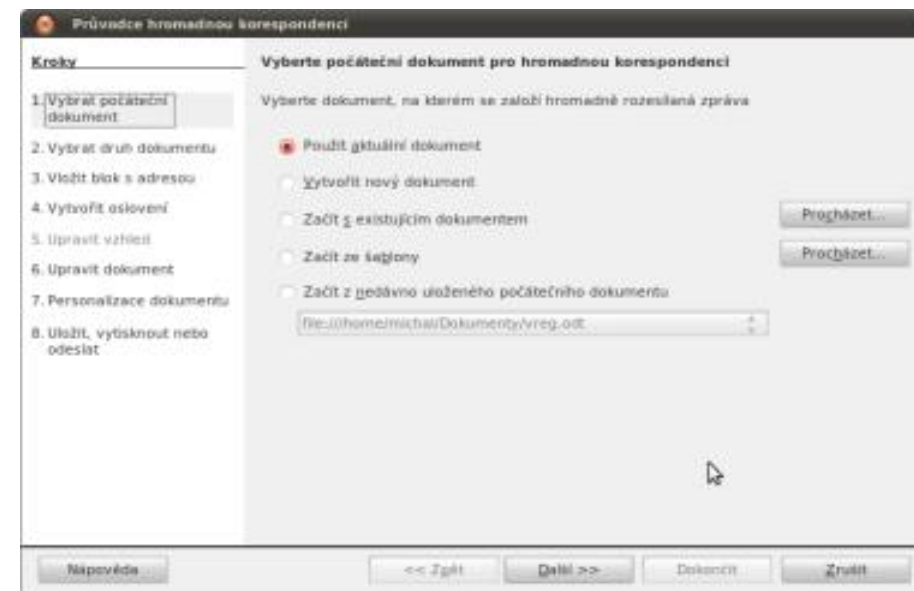
Připravený dokument pro hromadnou korespondenci

Tip: Při hromadné korespondenci můžete také měnit nastavení stránky, měnit její velikost nebo typ. Lze tak jednoduše natisknout adresy na obálky nebo jen menší sdělení.

Průvodce hromadnou korespondencí

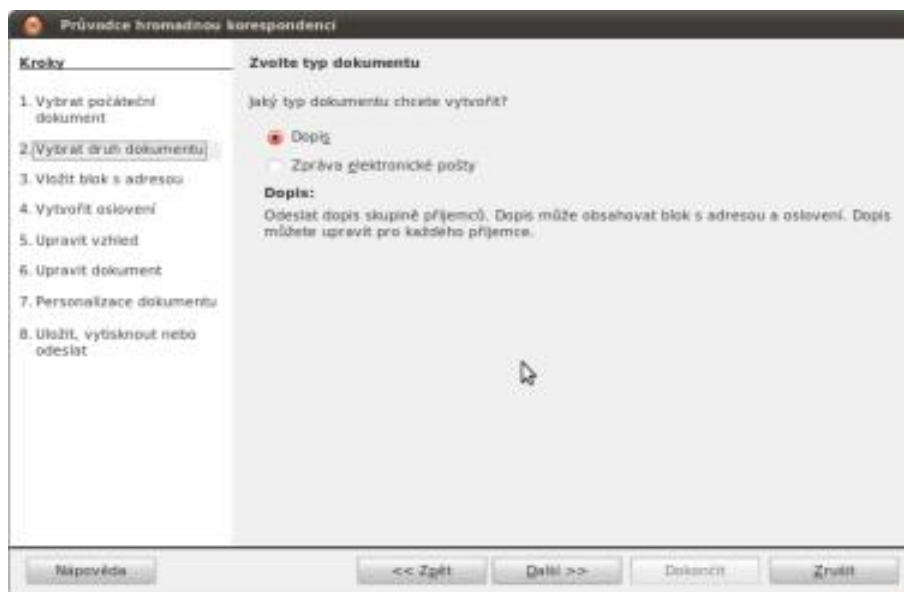
Nyní již máte za sebou přípravu dat a připojení databáze k dokumentu (její nacystání pro použití). Můžete se tak pustit do samotné hromadné korespondence. Jděte proto na **Nástroje | Průvodce hromadnou korespondencí...**, otevře se v okně.

V první záložce jménem **Vybrat počáteční dokument** si jen vybíráte, jaký chcete použít dokument. Sám jsem v příkladu volil **Použít aktuální dokument**. Pokračujte přes tlačítko **Další**. Jinak výběr samozřejmě závisí na tom, v čem a jak máte připravený dokument, a kromě tohoto příkladu se jedná o zcela individuální volbu.

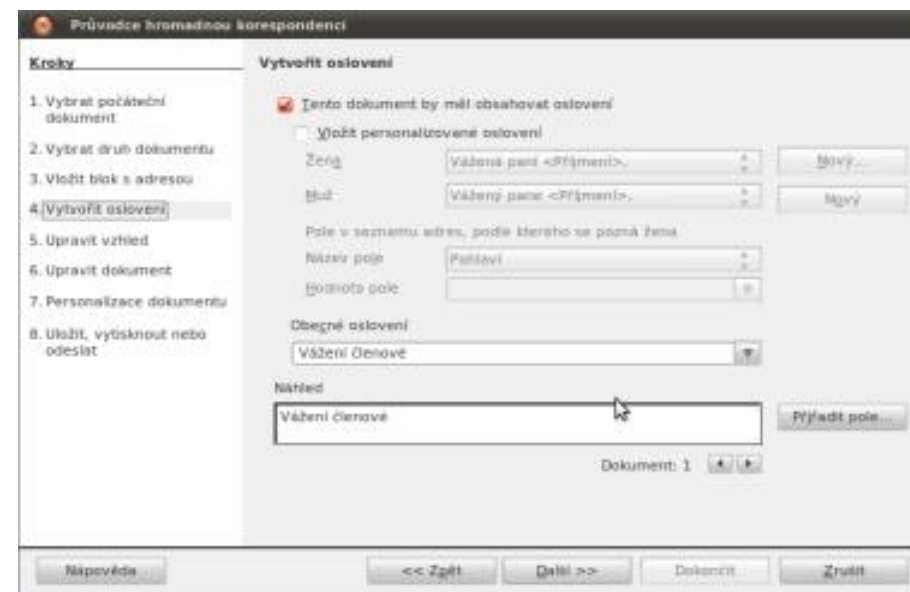

Vybrat počáteční dokument

V druhé záložce se vybírá v podstatě typ dokumentu. Mezi **Dopisem** a **Zprávou elektronické pošty** není jiný výběr, v příkladu jsem zvolil **Dopis**. Další postup se totiž v závislosti na tomto výběru mírně liší, zprávě elektronické pošty se budeme věnovat v některém z příštích článků. Klikněte na **Další** (platí i pro další záložky) a pokračujte na další záložku.

Vybrat druh dokumentu

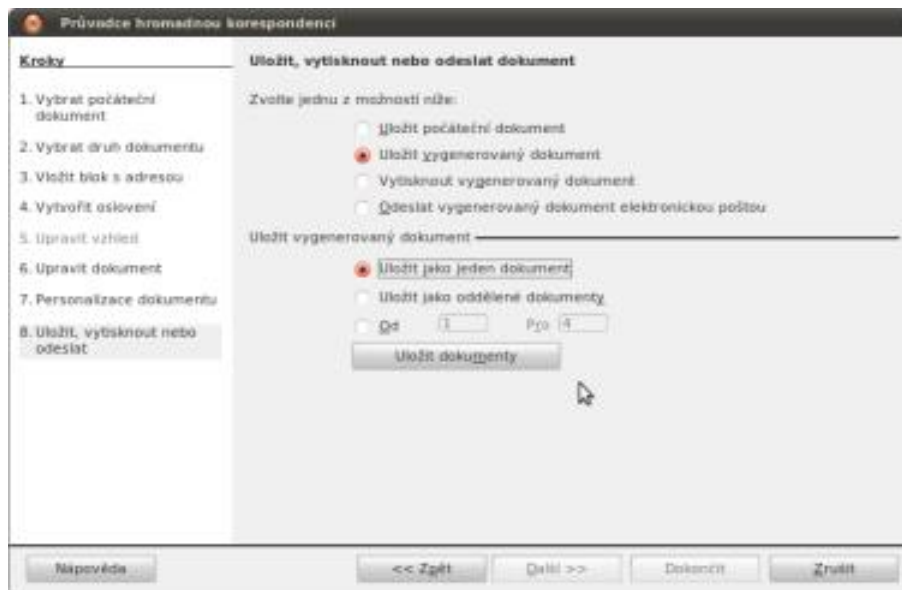
Vytvořit oslovení

U záložky **Vložit blok s adresou** se nemusíte, pokud postupujete podle uvedeného příkladu a postupu, téměř vůbec zastavovat. Prostě dokument a databáze je připravena pro maximální jednoduchost a rychlost, tudíž lze celého Průvodce hromadnou korespondencí doslova prolétnout.

Věnovat se však budeme oslovení, a to kde jinde než v záložce **Vytvořit oslovení**. Aktivujete jej zaškrtnutím možnosti. Tento dokument by měl obsahovat oslovení a následně je na vás, zda se rozhodnete aktivovat také možnost **Vložit personalizované oslovení**. S tím však mohou být problémy například u anglického tvaru ženských příjmení. Po aktivaci oslovení se odemkne **Obecné oslovení**, ve kterém jsou již některé možnosti přednastavené k výběru (například Vážení, Ahoj apod.). Vytvářet takto Oslovení je však zbytečné, jelikož různá oslovení můžete vložit předčasně jako běžný text a navíc tak předejít možným problémům s jeho následným umístěním.

Páté až sedmé záložce v Průvodci hromadné korespondence se nemusíte věnovat, a to zvláště v případech, když máte dokument a databázi správně připraveny. Pokud nikoliv, stejně je jednodušší a možná i rychlejší vrátit se zpět na začátek. Záložka Upravit vzhled bývá beztak stále uzamčená, tedy nedostupná.

Uložit, vytisknout nebo odeslat

A tak se dostáváte na poslední osmou záložku, tedy na **Uložit, vytisknout nebo odeslat**. Sám jsem se rozhodl pro možnost **Uložit vygenerovaný dokument**, dále **Uložit jako jeden dokument** a kliknout na tlačítko **Uložit dokumenty**. Nyní jen uložíte výsledek a kliknete na **Dokončit**, čímž dokončíte celou práci od tabulky, přes databázi, přípravu dokumentu až po hromadnou korespondenci. Jak jste se mohli přesvědčit, hromadná korespondence je skutečně mocným nástrojem, pokud jej dokážete ovládat. Přitom na přípravě není nic složitého, jde pouze o držení správného postupu a zásad. Ušetřená práce a hlavně čas jsou tou nejlepší odměnou. A jelikož má Průvodce hromadnou korespondencí mnohem více možností a využití, budeme se mu věnovat i v budoucích článcích. O tom, co vás zajímá, můžete dát vědět v diskuzi pod článkem.

Vytváříme jmenovku pomocí hromadné korespondence

Michal Polák

Nedávno jsme představili základní možnosti a práci s Průvodcem hromadné korespondence. V dnešním článku se zaměříme právě na něj, a to v souvislosti s tvorbou jmenovky nebo štítku se jménem na různé akce. Vše si ukážeme opět na praktickém příkladě. Jedná se totiž o typickou situaci, kdy máte připravit spoustu v podstatě stejných materiálů s jedním rozdílem, kterým je v tomto případě jméno.

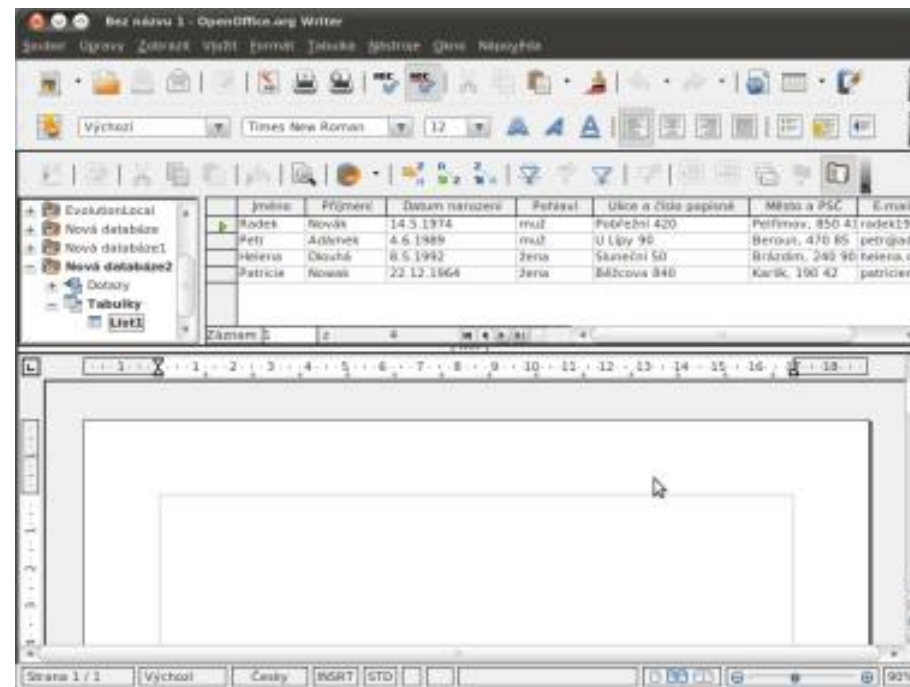
Jmenovka a štítek se jménem

Jmenovka nebo chcete-li štítek se jménem slouží pro snadnou identifikaci osoby na různých akcích, jako jsou například kongresy, uzavřené exkurze a podobně. V těchto případech totiž často máte k dispozici jako organizátor seznam hostů a pomocí hromadné korespondence jej můžete využít k velice rychlému vytvoření právě jakýchsi štítků se jménem, aniž byste je museli vytvářet doslova jeden po druhém. Opět si však vystačíme pouze s aplikacemi spadajícími do OpenOffice.org, konkrétně s Calcem, Base a Writerem.

Příprava dat a vytvoření databáze

Vzhledem k tomu, že je tato část vysvětlena podrobně v článku XXXX Hromadná korespondence v praxi, je tentokrát vyložena poněkud stručněji a bez příložených snímků. V první řadě si připravte například sešit z Calcu, kde máte zejména jména osob, a uložte jej. Dále jděte do aplikace Base, kde zvolte v první záložce **Vybrat databázi** možnost **Připojit k databázi** a vyberte **Spreadsheet** (tedy sešit). V druhé záložce **Nastavit spojení** s tabulkou vyberte umístění sešitu z Calcu s připravenými daty a nakonec jen v poslední záložce databázi obvykle uložte.

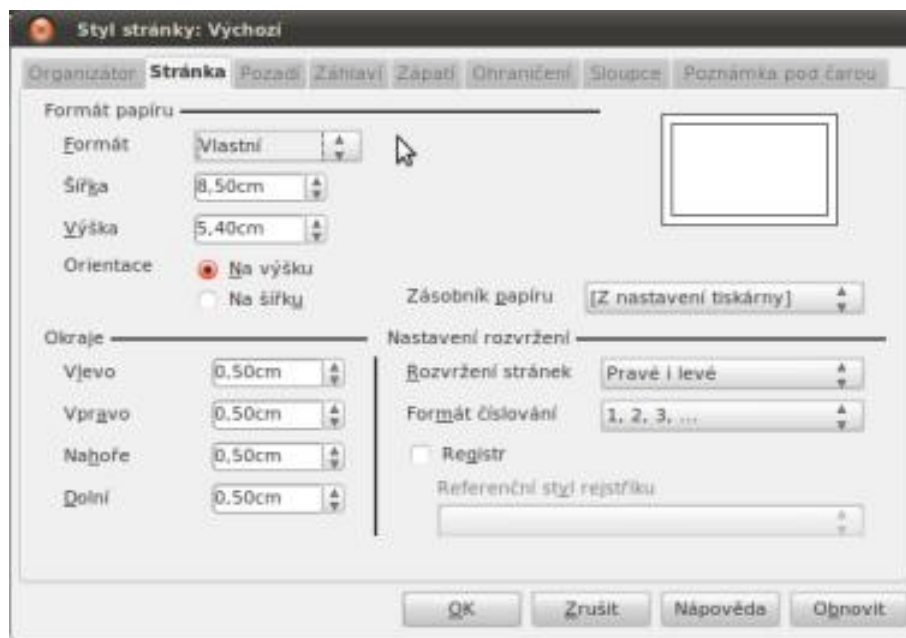
Nyní je třeba si databázi vybrat v aplikaci Writer, kam se přesuňte. Jděte do **Zobrazit | Zdroje dat**. Objeví se pod hlavním panelem část pro práci s databází. Po levé straně vyberte tu svou právě vytvořenou a přes + ji otevřete a na jméno listu dvakrát poklepejte myší.

Databáze otevřená ve Writeru

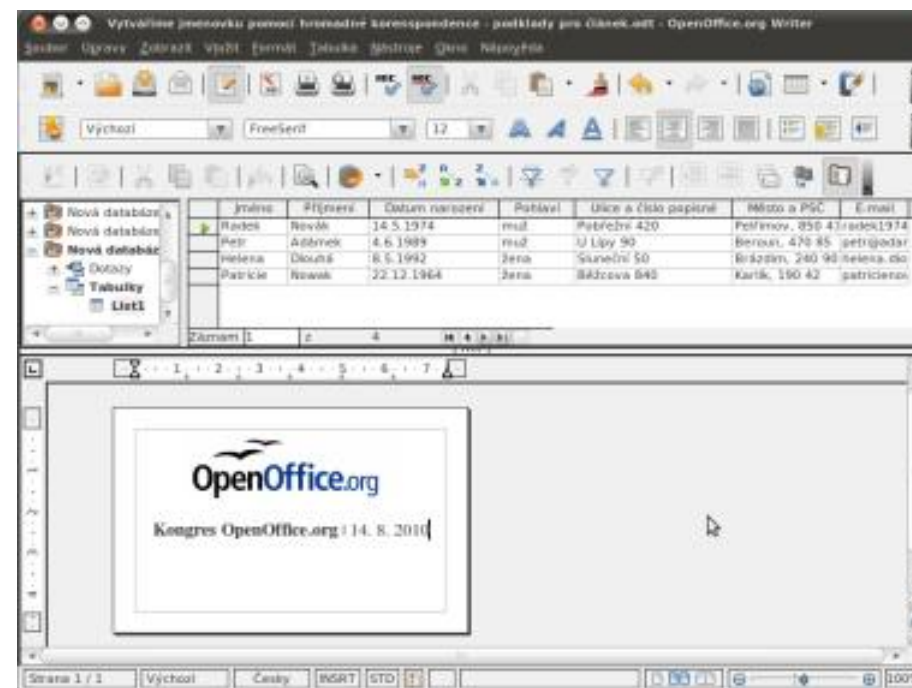
Vytváříme samotnou jmenovku

Nyní je třeba si vytvořit samotnou jmenovku, ve které se bude v podstatě měnit jen zmíněné jméno a příjmení. V první řadě jděte na **Formát | Stránka...**, kde zvolte záložku **Stránka**. Tam vyberte **Formát** jako **Vlastní** a rozměry dle vlastní potřeby nebo uvážení. Sám jsem v příkladu zvolil šířku 8,8cm, výšku 5,4cm a okraje po každé straně 0,5cm.

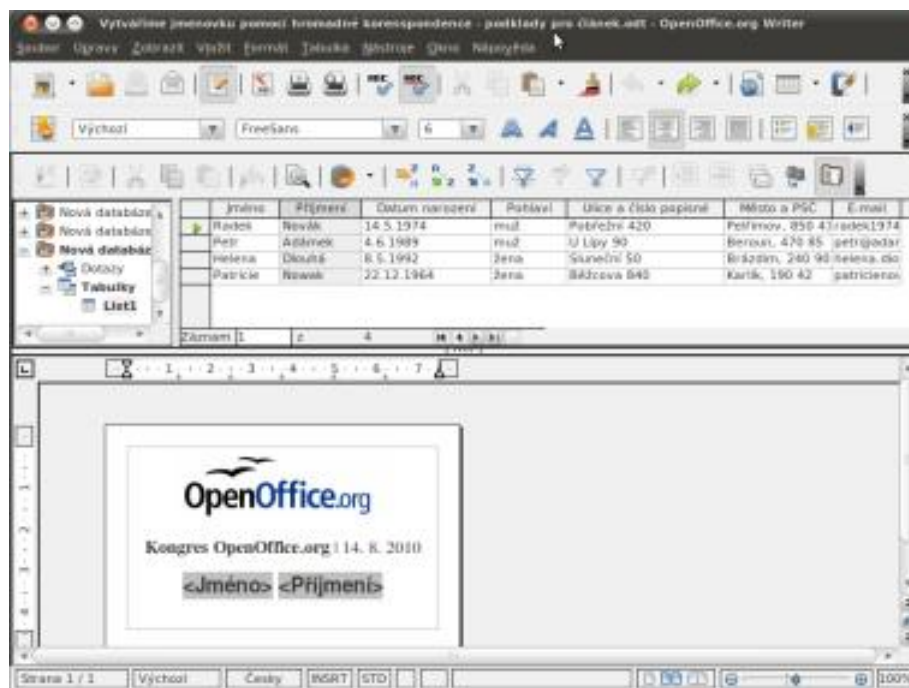
Nastavení stránky

Nyní přichází řada na vyplnění statického obsahu ve jmenovce. Sám jsem si pro příklad vymyslel kongres OpenOffice.org s použitím loga, data konání akce a jménem registrovaného návštěvníka a jeho pořadovým číslem. Připravené logo (kterékoliv) stačí obyčejně zkopírovat, nebo vložit přes **Vložit | Obrázek | Ze souboru...**. Dále je důležité jej ukotvit, a to Ke stránce kliknutím pravým tlačítkem myši na obrázek. Kamkoliv lze běžně napsat požadované informace, například název našeho smyšleného kongresu a datum, stejně tak naformátovat.

Připravená jmenovka bez jména

Nyní zbývá ještě vložit Jméno a Příjmení z databáze, kterou máte otevřenou přes **Zobrazit | Zdroje dat**. Klikněte levým tlačítkem myši na jméno v otevřené databázi nahoře a přetáhněte jej do požadovaného místa ve jmenovce. Stejný postup opakujte pro příjmení.

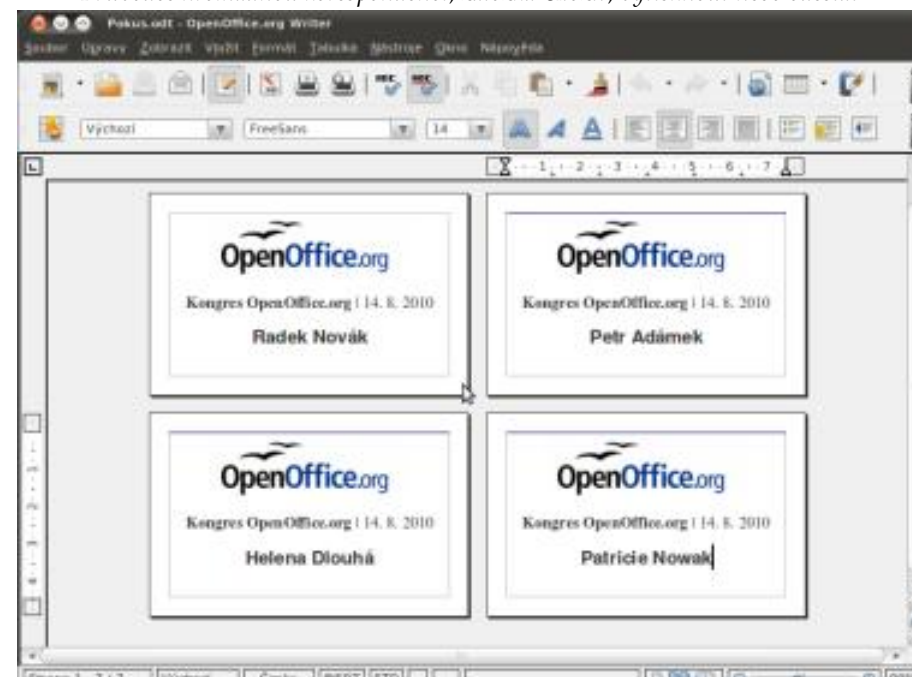
Jmenovka s přetaženým jménem z databáze

Využití Průvodce hromadnou korespondencí

Nyní již máte vše připravené pro použití Průvodce hromadnou korespondencí. Jděte tedy na **Nástroje | Průvodce hromadnou korespondencí...** Projděte všechny záložky bez jakýchkoliv změn až do **Personalizace dokumentu**, kde se vytvoří automaticky vizitky dle databáze, tedy v mém případě čtyři, jelikož mám v databázi čtyři záznamy o osobách. V záložce **Uložit, vytisknout nebo odeslat** vyberte možnost **Uložit vygenerovaný dokument** a dále **Uložit jako jeden dokument**. Poté klikněte na tlačítko **Uložit dokumenty** (uložte dle vlastního uvážení) a klikněte na **Dokončit**. Jmenovka je v podstatě hotová a zbývá snad už jen její tisk.

Průvodce hromadnou korespondencí, záložka Uložit, vytisknout nebo odeslat

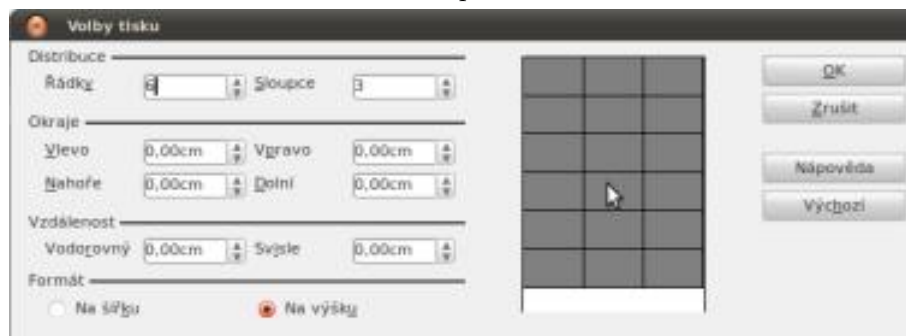

Spousta jmenovek, ale také spousta stran

Jak na tisk

Nakonec je třeba už jen vytisknout jmenovky, a to přes Náhled stránky a dále Volby tisku náhledu (vždy ikonky v horním panelu nástrojů). Ve volbách tisku přitom nastavte například šest řádků a tři sloupce jako na snímku Volby tisku. Mnohem snazší bude tato možnost v příštích OpenOffice.org 3.3, na které si však ještě musíme počkat. A tak je prozatím nejjednodušším řešením využití exportu do PDF a nastavení tisku ve vašem PDF prohlížeči.

Můžete využít ikonku Přímý export do PDF a tisk si pak nastavit ve svém výchozím PDF prohlížeči. Například v Adobe Readeru jako Multiple pages per sheet u Page Scaling nebo v Document Vieweru v nastavení tisku přes možnost nastavení Stránek na stranu papíru. Těch možností je tu celá řada a odvíjí se od samotného prohlížeče, čímž také končíme dnešní článek. Pokud máte k tématu jakýkoliv dotaz, diskuze pod článkem je vám k dispozici.

Volby tisku ve Writeru

Writer: Tvoříme jídelní lístky pro školu a restauraci

Michal Polák

Jídelní lístky jsou třeba všude tam, kde se vaří ve velkém. Najdeme je pochopitelně ve školních jídelnách, hospodách, restauracích a v mnoha dalších typech stravovacích zařízení. V dnešním článku se zaměříme právě na tvorbu jídelních lístků pomocí aplikace Writer.

V první části bude pozornost věnována školnímu jídelníčku, v druhé části pak jídelnímu lístku pro restauraci. Na příkladu bude vysvětlena práce s obrázkem, práce se styly, ohraničení stránky, práce s poli a další. K článku jsou také připojeny šablony vhodné k úpravě a dalšímu použití.

Školní jídelníček

Školní jídelna je typickým místem, kde je potřeba vytvářet aktuální jídelníček. Přístupů může být celá řada a záleží na vkusu, potřebě a možnostem. Ideální je využití velkého a dobře viditelného nadpisu a dále uvedení daného časového období. Samozřejmě tím nejdůležitějším je sdělení informací o chystaných jídlech, které je vhodné vytvořit dostatečně velkým písmem a také jej barevně odlišit. Ideální školní jídelníček by měl také obsahovat informaci o možnostech zrušení oběda a odpovědných osobách. Ale to všechno jsou obecné informace, nyní se tedy zaměříme na samotný Writer a jeho možnosti v tomto odvětví. Pokud se nechcete zabývat tvorbou jídelníčku, můžete si jej rovnou stáhnout níže.

Jídelníček vytvořený v aplikaci Writer

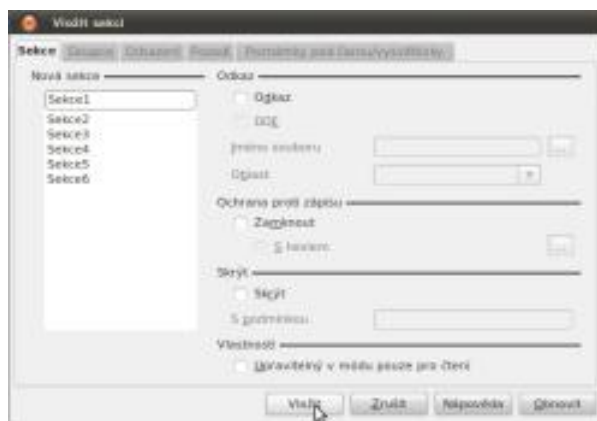
Samozřejmě nejjednodušším a na první pokus nejrychlejším způsobem je prostě jen použít text a ten případně naformátovat. Na jídelní lístek se ani jiným směrem jít nedá a naformátované písmo je také základem v uvedeném příkladě, respektive šabloně. Aplikace Writer však obsahuje celou řadu funkcí, kterými si lze práci značně zjednodušit. Jedná se zejména o využití stylů, sekce, exportu do PDF nebo hypertextového odkazu. V případě školního jídelníčku se však jedná – vzhledem k jeho jednoduchosti – pouze o velice netradiční využití sekce, a to prostě jen jako „textových polí“ pro větší pořádek v dokumentu a export do PDF pro snazší tisk nebo umístění na webové stránky. Na příkladu si tedy vyzkoušíme vytvoření sekce, ohraničení stránky a vložení obrázku.

Vložení sekce a ohraničení stránky

Sekce je svým způsobem dokument v dokumentu a nabízí celou řadu možností. V jednoduchém jídelním lístku se však nabízí její využití velice netradičně, a to jako „textové pole“. Ve vytvořeném jídelníčku stačí označit jeden ze dnů jako na snímku Příprava pro sekci, v nabídce **Vložit | Sekce** a potvrdit tlačítkem **Vložit**. Sekce sice nemá v tomto případě žádnou funkci, ale odlišuje část, která se bude přepisovat od části, která zůstane stejná (například pondělí, úterý atd.).

Příprava pro sekci

Sekce v dokumentu

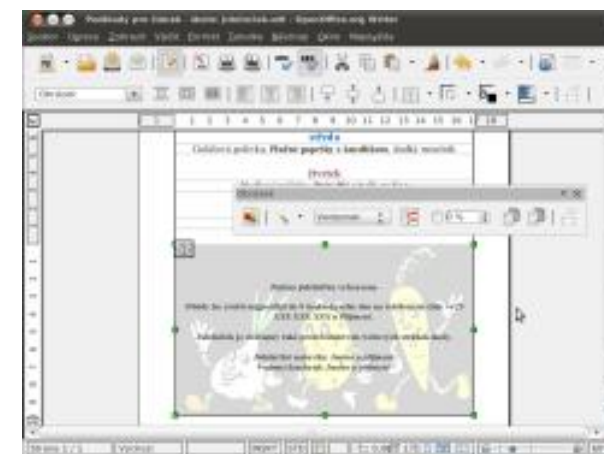
K tomu, aby jídelníček pěkně vypadal, využijte jednoduché ohraničení stránky. Jděte na **Formát | Stránka...** a záložku **Ohraničení**. V ní můžete zanechat styl jako v příkladu nebo dle uvážení vybrat jiný. Pozornost věnujte části **Uspořádání čar**, kde klikněte na druhý čtvereček zleva, a to **Ohraničení na všech 4 stranách** (popisek se objeví po najetí myši). Potvrďte **OK**.

Nastavení jednoduchého ohraničení stránky

Oživte jídelníček obrázkem

Posledním postupem, ke kterému využijeme uvedený školní jídelníček, je základní práce s obrázkem. Stáhněte si pro volné použití obrázek ze stránky [OpenClipArt](#) ve formátu PNG a uložte si ho. Vložte si jej přes nabídku **Vložit | Obrázek | Ze souboru...** nebo jej obvykle zkopírujte. Klikněte na něj pravým tlačítkem a v **Obtávání textu** vyberte **Na pozadí**. Dále jej můžete upravit podle příkladu, klikněte na něj levým tlačítkem myši a v neukotveném panelu **Obrázek** vyberte v rozbalovacím poli **Grafický režim** místo **Výchozí možnost Vodoznak**. Dále jej už pouze tažením za zelené čtverečky roztáhněte do krajů.

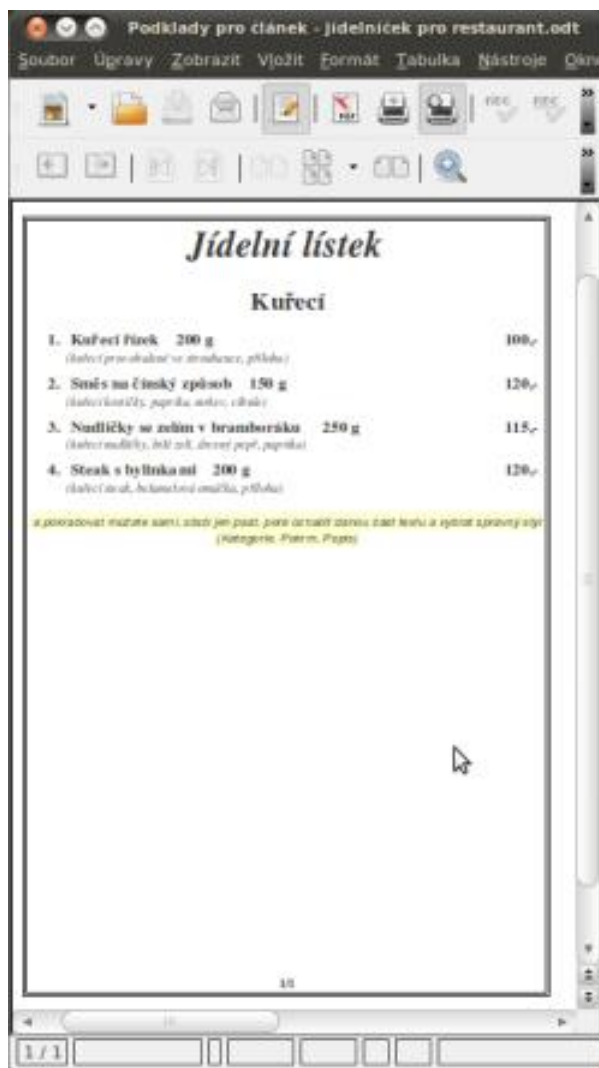

Nastavení obrázku jako vodoznaku

Jídelní lístek pro restauraci

Jídelní lístek pro restauraci by měl být hlavně jednoduchý a přehledný. Je důležité zvážit, zda se jídla nevejdou na jednu stranu listu a nápoje na stranu druhou. Pak si totiž ušetříte nejen čas, ale hlavně finanční prostředky za tisk takového lístku. V příkladě budeme pracovat s klasickým vícestránkovým jídelním listem vytvořeným s důrazem na přehlednost. U každého jídla by také určitě nemělo chybět pořadové číslo v dané kategorii, což může značně ulehčit práci a nervy nejen číšníkovi, ale také hostům. Samozřejmě nesmí chybět hmotnost a cena. Vhodné je také uvést detailní popis nabízeného pokrmu, a to nejlépe do závorčky pod jeho název, kde nepůsobí rušivě.

Jídelní lístek pro restauraci

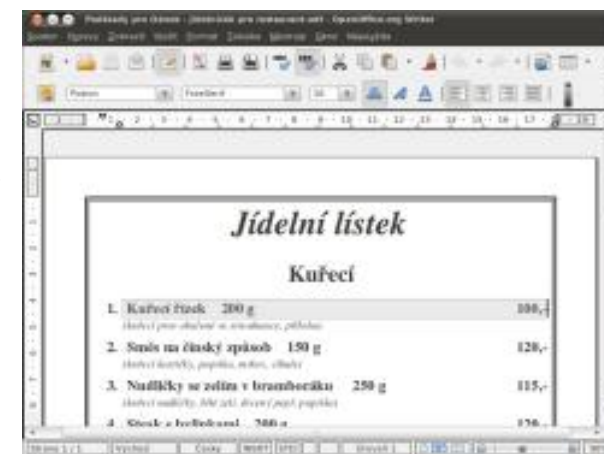
Vraťme se ale k praktické části a využití funkcí Writeru. V případě jídelního lístku (menu) pro restauraci se bude jednat zejména o využití stylů, polí a pěknou grafickou úpravu. Pokud se nechcete zabývat tvorbou a jednotlivými funkcemi, můžete si níže soubor se šablonou rovnou stáhnout a popis funkcí využít pro uleh-

čení případných úprav. U větších dokumentů je vhodné používat styly a jídelní lístky rozhodně tedy nejsou výjimkou. V první řadě si vždy připravte alespoň část dokumentu a ten si **ručně naformátujte**. Změňte dle uvážení písmo, parametry, zarovnání, odsazení apod. V příkladu a potažmo i v šabloně je trojice nadefinovaných stylů:

- Kategorie (FreeSerif, velikost 24, tučně, zarovnání na střed, od shora 0,2 cm, od zdola 0,6 cm)
- Pokrm (FreeSerif, velikost 16, tučně, zarovnání doleva, od shora 0,2 cm)
- Popis (FreeSerif, velikost 12, tučně, zarovnání doleva)

Vlastní styl z výběru

Tím se totiž na již existující části dokumentu přesvědčíte, zda vypadá podle vašich představ. Poté stačí jen označit danou část naformátovaného textu a kliknout na tlačítko Styly a formátování (ikona vlevo v horním panelu nástrojů, na snímku Označený text – je na něm kurzor). Nyní se objeví okno Styly a formátování, kde vpravo nahoře rozkliknete nabídku Nový styl z výběru (popisek se objeví po najetí myší). Ze tří nabídnutých možností vyberte Nový styl z výběru. Objeví se malé okno Vytvořit styl, kde jen napíšete název nového stylu a potvrďte svou volbu tlačítkem OK. Vámi vytvořený styl by se měl objevit po boku ostatních stylů. Pokud s nimi nemáte zkušenosti, doporučuji si o nich přečíst samostatný článek [Základy: Formátování textu ve Writeru pomocí stylů](#).

Označený text

Styly a formátování (Nový styl z výběru)

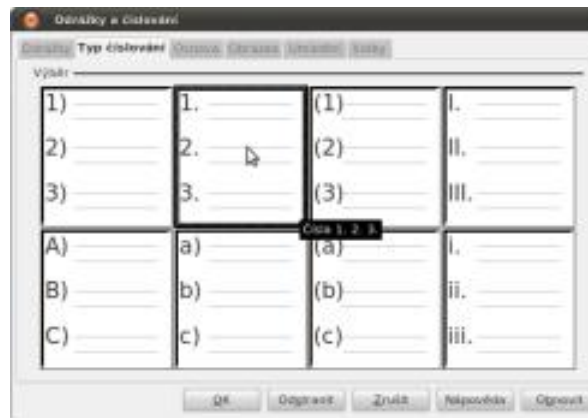

Vytvořit styl

Číslování a úprava

Vhodné je použít také číselné číslování, které se nastavuje přes **Formát | Odrážky a číslování...**, například druhé nahoře zleva v záložce **Typ číslování**. V příkladu je číslování použito u názvu pokrmu ve stylu Pokrm. Pracuje se s ním následujícím způsobem: tlačítkem Enter vznikne nový očíslovaný řádek, u něž se musí klávesou Backspace číslování smazat (na tomto řádku je přeci popis jídla v závorce). Poté se znovu použije Enter a objeví se další číslice až na dalším řádku. Tento postup si je zapotřebí vyzkoušet metodou pokus-omyl a přijít tomu na kloub. Jde prostě jen o to, že Writer vytvoří číslování původně na každém řádku, protože neví, že na něm bude něco jiného.

***Poznámka:** Na panelu nástrojů Vložit | Panely nástrojů | Odrážky a číslování také stačí kliknout na osmou ikonu zleva Vložit nečíslovanou položku. Automaticky Writer odřádkuje, ale nevloží číslo. Následující řádek číslo mít bude dle pořadí, ale použijte opět Enter.*

Odrážky a číslování | Typ číslování

A na závěr je vhodné vytvořit (podobně jako v prvním příkladě) ohraničení stránky. Případně přes **Formát | Stránka** v záložce **Zápatí** zaškrtnout **Zápatí vloženo**. A následně do něj přes **Vložit | Pole** umístít dvojici polí, a to **Číslo stránky** a **Počet stran**. Oddělte je navzájem lomítkem, pole se objeví nadále na každé další straně, přičemž je lze naformátovat.

Zapnutí zápatí

Počet stran v zápatí

A to už je z dnešního článku, který se netradičně věnoval jídelním lístkům, vše. Níže pod článkem jsou dostupné ke stažení šablony použité v příkladě. Pokud máte jakýkoliv dotaz, neváhejte se vyjádřit, či zeptat dole v diskuzi.

Stáhnout [jídelníček pro školy](#)
 Stáhnout [jídelníček pro restauraci](#)
<http://www.openclipart.org/> OpenClipArt

Skúste si vytvoriť knihu v OpenOffice.org

Július Pastierik

Potrebujete vytvoriť podobnú knihu, ako je kniha Makrá v OpenOffice.org? V nasledujúcom návode si ukážeme kroky, ktoré budete musieť pri jej tvorbe urobiť.

Pretože kniha Makrá v OpenOffice.org bola kompletne pripravená výhradne v OpenOffice.org, ukážeme si v nasledujúcom návode, ako podobnú knihu dokážete vytvoriť aj vy. Návod je riešený veľmi stručne a predpokladá sa v ňom, že príslušné veci už viete nastavovať.

Štýly strán

Ako prvé si je potrebné pripraviť vhodné štýly strán. Pre celú knihu vystačíte so štyrmi štýlmi (teoreticky by stačili aj tri, ale potom by sa už horšie pracovalo):

- titulná a iné podobné strany – neobsahujú ani záhlavie ani zápätie
- strany s obsahmi – neobsahujú záhlavie, v zápätí je číslo strany, nasledujúci štýl je strana s obsahom
- úvodné strany hlavných („nultých“) častí osnovy – neobsahujú záhlavie, v zápätí je číslo strany, nasledujúci štýl je bežná strana
- bežné strany – v záhlaví je názov osnovy prvej úrovne, v zápätí je číslo strany, nasledujúci štýl je bežná strana

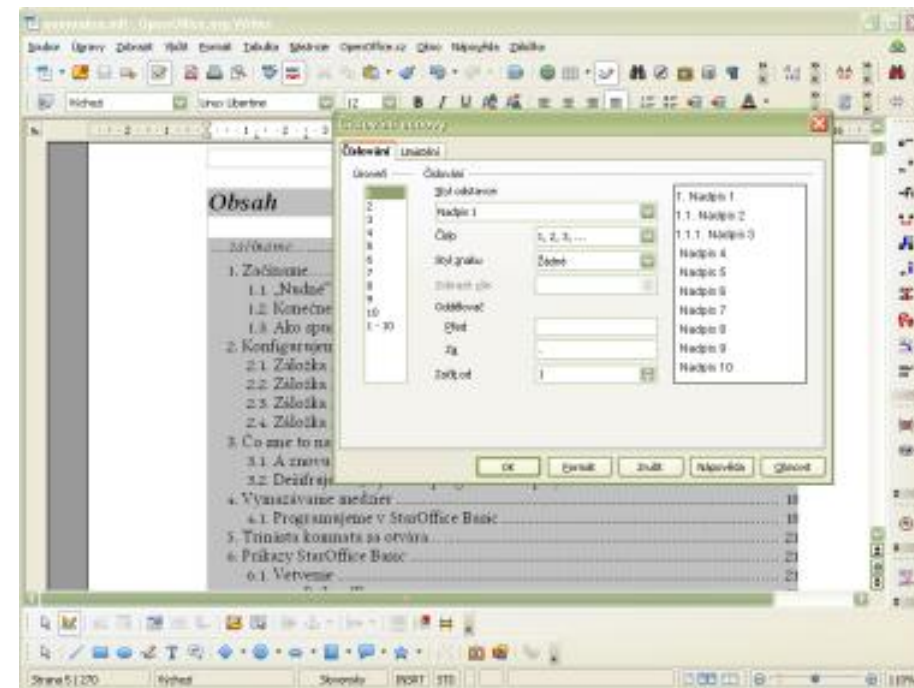

Príklad definície štýlu strany pre obsahy

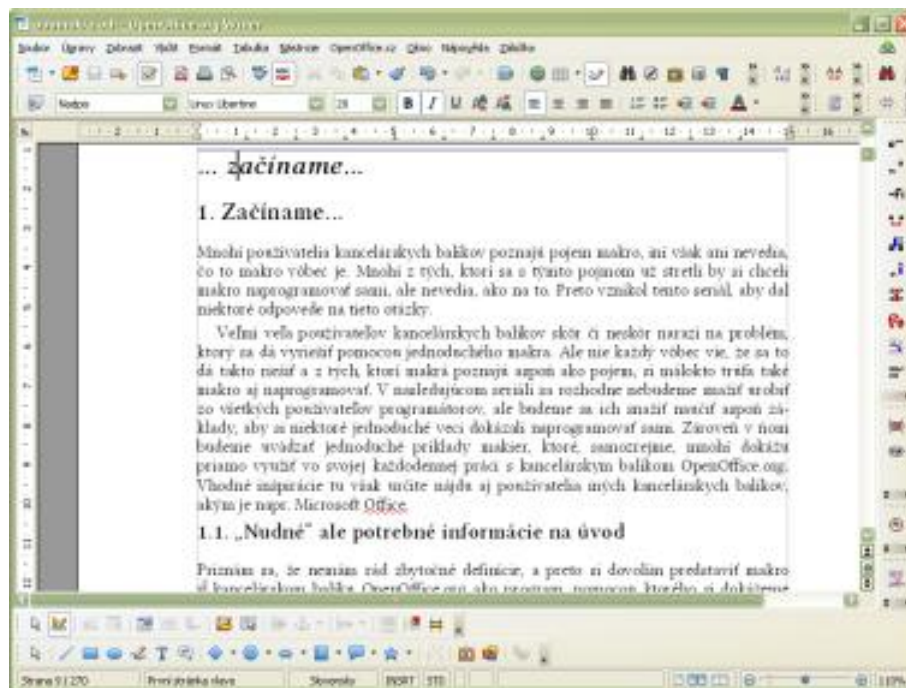
Všetky záhlavia a zápätia sú riešené tak, že sú rozdielne na ľavých a pravých stranách – texty v nich sú zarovnané k vonkajšiemu okraju tak isto, ako je to v tlačných knihách.

Číslovanie odsekov

Kniha je urobená tak, aby sa hlavné (nazvime ich nulté) nadpisy nečíslovali a číslovali sa iba nadpisy od prvej až po tretiu úroveň, pričom sa tieto vyššie časti číslovali nezávisle od nulte úrovne. Na tento účel musíte použiť štyri štýly nadpisov, pričom do číslovaní osnovy môžete zahrnúť iba tri z nich – najlepšie, ak pre číslovanie použijete štýly Nadpis1 až Nadpis3 a pre nečíslované nadpisy štýl Nadpis.

Nastavenie číslovaní osnovy

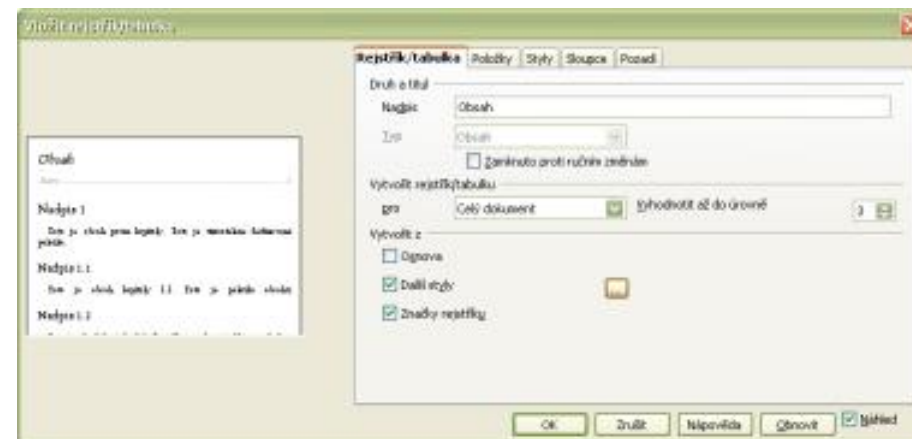

Nečíslovaný štýl nadpisu „Nadpis“

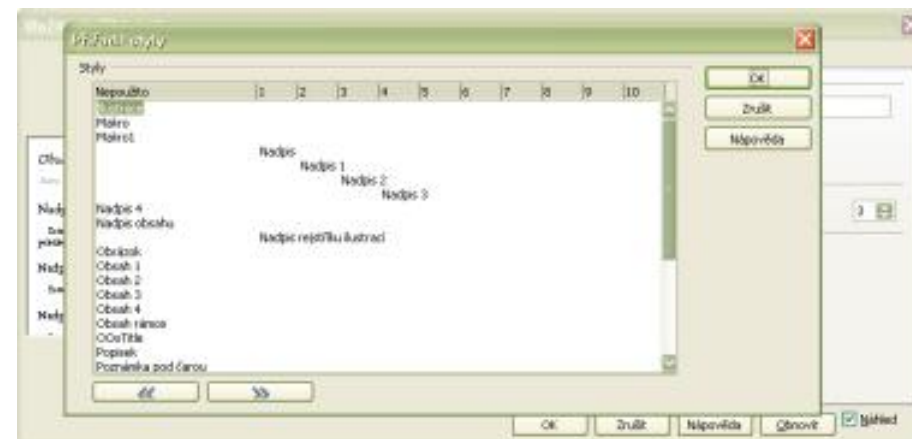
V závere knihy bude vložený aj zoznam obrázkov, a preto nesmiete zabudnúť ani na štýl jeho nadpisu, ktorý, pochopiteľne, nebudete tak isto číslovať.

Obsah

Vzhľadom na to, že niektoré nadpisy sú a iné nie sú súčasťou číslovania osnovy, musíte vložiť obsah špeciálne. Po otvorení pracovného okna **Vložiť register/tabuľku** zrušíte zaškrtnutie políčka **Osnova** a zaškrtnete políčko **Ďalšie štýly**. Následne cez tlačidlo „...“ priradíte do obsahu všetky štýly nadpisov, z ktorých obsah budete vytvárať. Pri tejto práci nezabudnite ani na štýl nadpisu, ktorý použijete pre zoznam obrázkov.

Príprava na vloženie obsahu

Nastavenie štýlov nadpisov, z ktorých sa bude generovať obsah

Následne sa prepnete na záložku **Položky**, kde vložte do štruktúry hypertextové odkazy. Týmto dosiahnete, že obsah bude „klikací“. Pretože chcete, aby bol „klikací“ každý odkaz, nezabudnite po zadaní štruktúry stlačiť tlačidlo **Všetko**, čím dosiahnete, že hypertextové odkazy sa použijú v každej úrovni vkladaneho obsahu.

Vloženie hypertextových odkazov do obsahu

Obsah je vložený za titulnými listami (tieto si musíte pripraviť vopred), a preto v čase jeho vytvárania nebude ihneď definovaný. Po jeho vložení môžete začať písať vlastnú knihu.

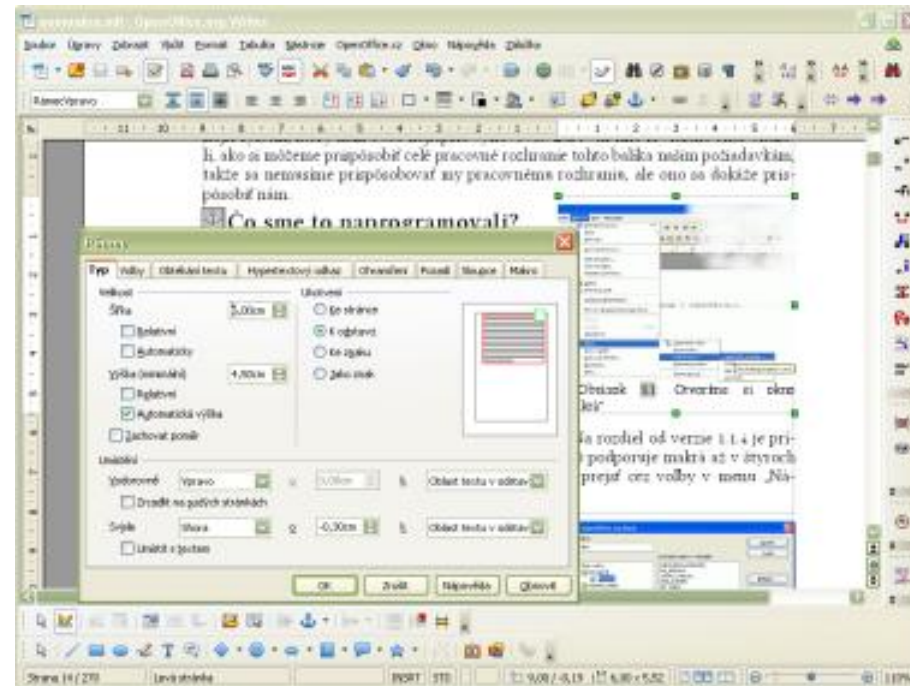
Vkladanie obrázkov

Okrem vlastného textu je v knihe použitých aj veľa obrázkov, ktoré sú číslované podľa prvej úrovne nadpisov. Samozrejme, v knihe sú aj obrázky (napr. logo [Inet.sk](#) či [Liberix, o.p.s.](#)), ktoré nie sú číslované. Zároveň z obrázkov budete na konci vytvárať zoznam, ktorý, pochopiteľne, nebude obsahovať nečíslované obrázky.

Nastavenie číslovania obrázkov

Aby ste mohli vykonať uvedené kroky a dosiahnuť požadované číslovanie iba pri tých obrázkoch, pre ktoré to požadujete, musíte pri vkladaní popisu prvého obrázku zapísať novú kategóriu (napr. Obrázok) a následne cez tlačidlo **Voľby...** musíte nastaviť číslovanie popisov od úrovne 1.

Manuálny posun rámca s obrázkom

Pri umiestňovaní (posúvaní) obrázkov pomocou myši sa môže vyskytnúť situácia, že sa ukotvia k inému odseku. Pretože číslovanie je závislé od prvej úrovne nadpisov, týmto krokom niekedy dôjde k situácii, že sa číslovanie „rozhádže“. V tomto prípade musíte obrázok presunúť nazad a jeho umiestnenie nastaviť číselne. Vzhľadom na to, že pri obrázkoch je vložený popis, musíte v tomto prípade označiť rámec obklopujúci obrázok a umiestnenie nastaviť preň.

Typografické úpravy

Po napísaní knihy je potrebné prejsť na niektoré typografické úpravy. Pretože kniha obsahuje zdrojové texty makier, nie je možné prevádzať úpravy univerzálne, ale podľa príslušných častí. Preto je vhodné, ak príslušné časti knihy pripravujete najprv v osobitných súboroch, kde môžete previesť napr. vymazanie viacná-

Toto místo
může být
VAŠE
jen za

1000 Kč
bez DPH

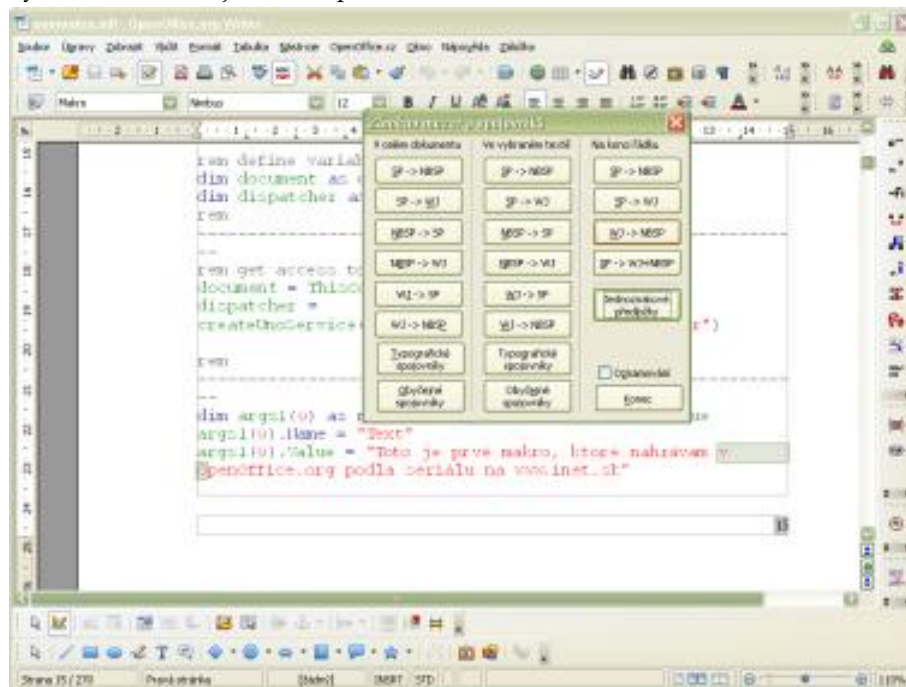
pro
alespoň
7200*
čtenářů

objednávejte
na

Liberix, o.p.s.
obchod@liberix.cz
+420 595 175 184

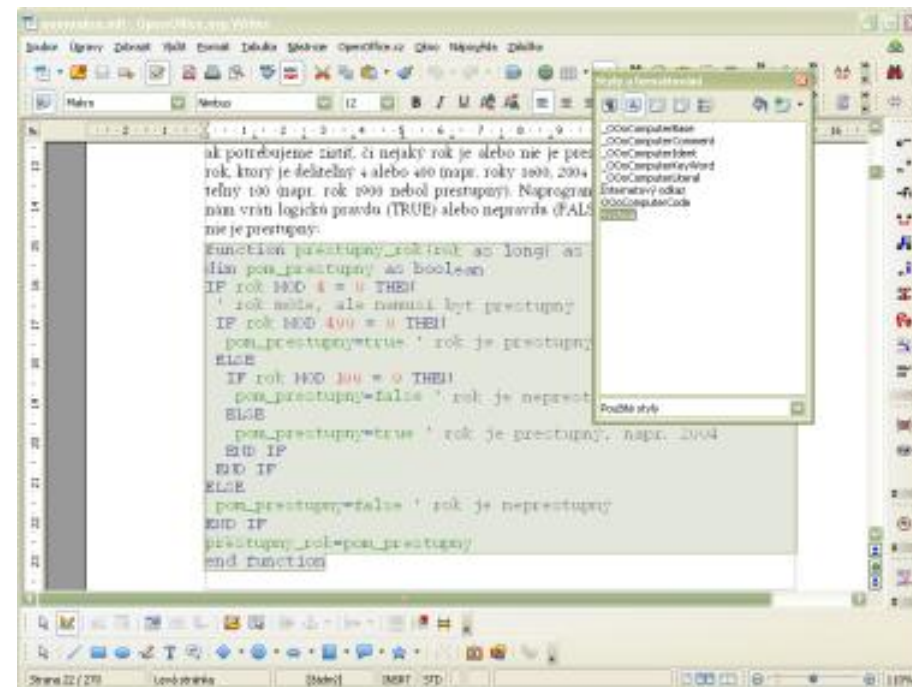
*www.openmagazin.cz/co-je-openmagazin/

sobných medzier (čo však nebudete robiť v makrách, pretože tam sú viacnásobné medzery, presne naopak, veľmi potrebné). Nie všetky úpravy je však možné robiť osobitne, pretože napr. nesprávne jednoznakové predložky a spojky na konci riadkov sa ukážu až po vložení obrázkov, a preto takéto typografické úpravy musíte vykonať v samotnej knihe až po ich vložení.

V makrách neopravujeme jednoznakové predložky a spojky

Na tento účel (ale nielen na tento) je vhodné použiť niektoré z rozšírení, ktoré pre vás na stránkach OpenOffice.cz pripravujeme – v tomto prípade postačí rozšírenie **JP Rozostupy znakov**. Pretože jednoznakové predložky a spojky na konci riadku prekážajú iba vo vlastnom texte, ale v makrách nie (tam musia dokonca zostať, pretože ide o zdrojové kódy, ktoré si môže každý skopírovať), využijete hlavne funkciu pre ich hľadanie a následné manuálne opravenie. Upozorňujeme na to, že pri tomto postupe môže dôjsť k takej zmene, že sa vám posunie obrázok, a preto je potrebné po typografických opravách skontrolovať umiestnenie obrázkov (a potom znovu skontrolovať jednoznakové predložky a spojky...).

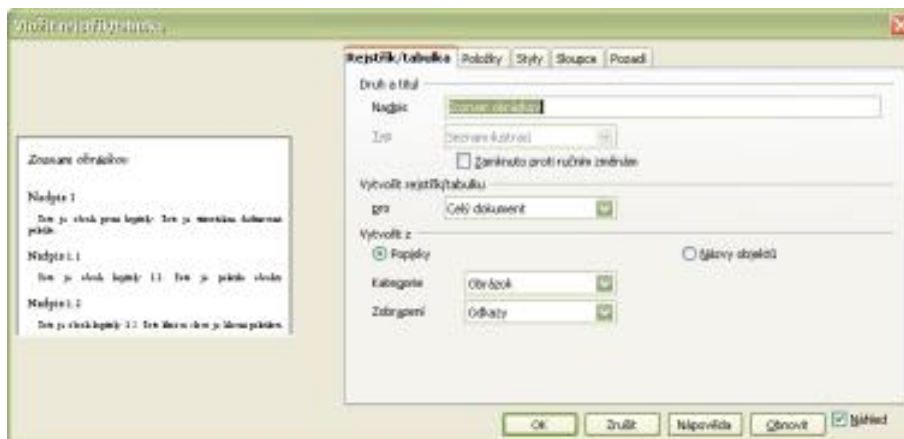

Farebné zvýraznenie syntaxe pomocou znakových štýlov

Zdrojové texty makriér je vhodné farebne zvýrazniť tak, ako ich zvýrazňuje OpenOffice.org Basic. Na tento účel môžete použiť napr. rozšírenie **COOder**, ktoré však, paradoxne, nedokáže zvýrazniť syntax jazyka OpenOffice.org Basic. Preto sme pri príprave knihy použili makrá, ktorých základom boli makrá **Andrewa Pitonyaka** a, samozrejme, v budúcnosti z nich pripravíme pre všetkých používateľov OpenOffice.org rozšírenie, ktoré budú môcť v tomto smere používať.

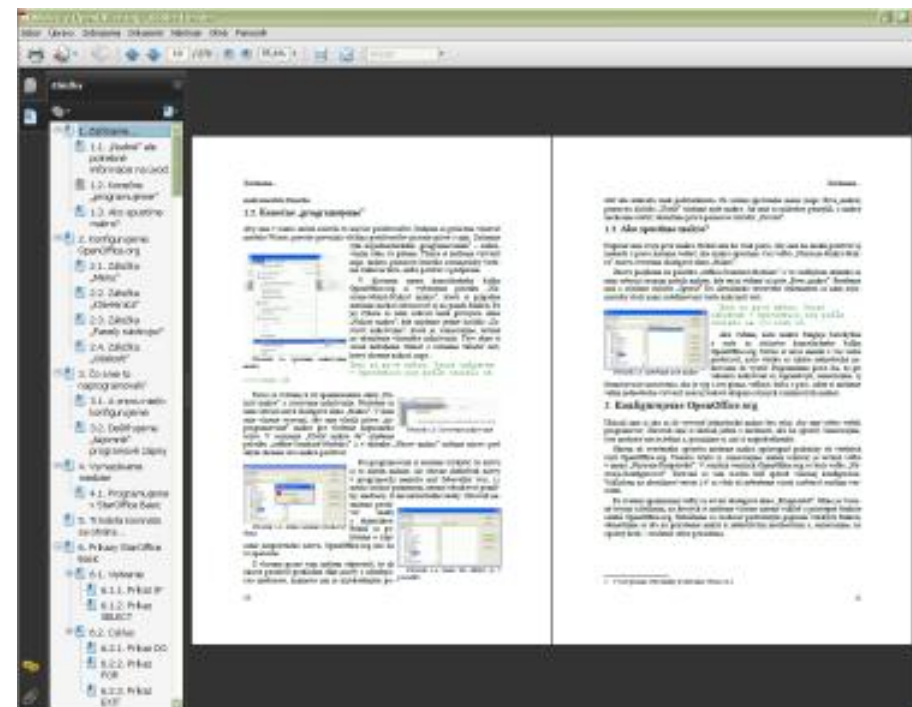
Zoznam obrázkov a záverečné úpravy

Po ukončení všetkých úprav a kontrole umiestnenia obrázkov môžete na koniec knihy vložiť ich zoznam tak isto, ako sa vkladá obsah. Po vložení zoznamu obrázkov je potrebné znovu vygenerovať obsah, pretože jeho súčasťou je aj odkaz na zoznam obrázkov. Pretože pri generovaní obsah narastie, zmení sa aj číslovanie nasledujúcich strán, a preto je vhodné previesť aktualizáciu všetkých automaticky číslovaných častí knihy (a to radšej dvakrát).

Vložení zoznamu obrázkov

Na úplný záver stačí previesť export knihy do PDF súboru. Pravdže, pokiaľ chcete, nezabudnite zaškrtnúť voľbu **Export záložiek**, čím budete mať k číslovaným častiam rýchly prístup aj v prehliadači PDF súborov. Pozor, vzhľadom na špecifické zadávanie nadpisov neuvídite v záložkách „nulté“ a iné nečíslované nadpisy.

Knihy v prehliadači PDF súborov

Export do PDF

Jak na jazyková nastavení ve Writeru

Michal Polák

Vytváření dokumentů, zvláště pak těch ve Writeru, je pochopitelně spojeno s používaným jazykem a jeho nastavením. To však nepracuje od začátku přesně tak, jak by si většina z nás představovala. Přitom se často jedná o skutečně protivné problémy spojené například s nedostačující slovní zásobou ve slovníku nebo jen špatným jazykovým nastavením. Právě tomu se budeme věnovat v tomto článku.

Slovníky, rozšíření a lokalizace

Aplikace balíku OpenOffice.org pracují s jazyky za pomoci modulů (rozšíření) a slovníků. Jakékoliv jiné funkce jsou na správnosti textu naprosto nezávislé. V první řadě je třeba mít nainstalované potřebné slovníky a rozšíření pro práci s daným jazykem podle potřeby. Informace o jejich instalaci naleznete včetně instalačních souborů na stránce [Stáhnout](#) (české a slovenské slovníky), návod na instalaci pak v článku [Jak se instaluje rozšíření](#). Může se však stát, že některé základní slovníky včetně dalších rozšíření jsou obsaženy v základní instalaci. Existuje totiž celá řada verzí OpenOffice.org od různých tvůrců (podle společnosti, distribuce, dané země) a v různých jazykových lokalizacích. Původní jazyková vybavenost a nastavení mohou být různé (sám vycházím z OpenOffice.org verze 3.2 předinstalovaného na distribuci Ubuntu).

V článku budeme vycházet z balíku rozšíření [Czech dictionary pack / České slovníky](#) obsahující kontrolu pravopisu, slovník synonym a slovník pro dělení slov. Stáhnout si jej můžete například ve Writeru přes **Nástroje | Správce rozšíření...** a klikněte na tlačítko **Přidat...** . Po instalaci slovníků restartujte celý kancelářský balík také vypnutím QuickStarter OpenOffice.org (ikona rychlého spuštění v dolní liště ve Windows). Více o rychlém spuštění ve Windows i Linuxu [na wiki](#).

A nakonec ještě malé varování před zbytečnou komplikací: Slovník synonym je omezen pouze na nekomerční použití (v opačném případě je zapotřebí sou-

hlas autora). Z tohoto důvodu se mu vůbec nebudeme věnovat, ostatní součásti rozšíření jsou pod svobodnou licencí.

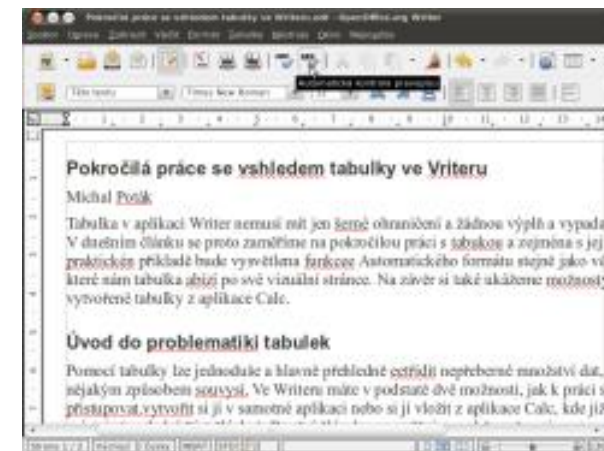
.....
Pokud vám slovníky přesto nefungují, přečtěte si návod na naší wiki: [Ako na nefunkčné slovníky](#).
 .....

Správce rozšíření

Kontrola pravopisu, označování překlepů

Základní hlídání překlepů přes červené podtržení vlnkou spustíte přes ikonku **Automatická kontrola pravopisu** (červeně podtržené ABC), která se ve výchozím nastavením nachází v horním panelu. Pokud se vám od této chvíle všechny překlepy podtrhnou červeně, upozorní vás na vaši chybu v textu. Podtržením však často přijдете na celou řadu skutečně obvyčejných překlepů, které jednoduše přepíšete a dále se jim nevěnujete. Pokud nechcete podtrhávat žádný text, stačí odkliknout ikonku **Automatická kontrola pravopisu**.

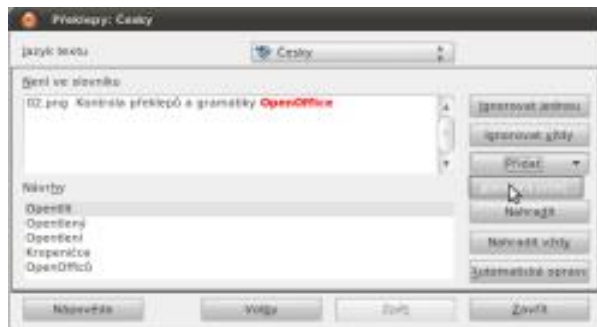
Červeně podtržená, špatně napsaná nebo neznámá slova, kurzor myši na ikonce Automatická kontrola pravopisu

Přidání neexistujících nebo nahrazení špatných slov

Často se však může jednat o slova dobře napsaná, která jen nejsou ve slovníku. V tom případě stačí kliknout na ikonku **Kontrola překlepů a gramatiky** (vlevo od Automatické kontroly pravopisu) nebo jen stisknout klávesu F7. Následně se dostanete do okna **Překlepy**, kde kliknutím na **Přidat** a dále většinou **Vše**, přidáte nové slovo do slovníku a nadále se již nebude nesprávně zvýrazňovat podtržením.

Za špatně napsaná nebo doposud neopravená slova se vám v okně Překlepy nabídnou možné alternativy, konkrétně v aplikaci **Návrhy** na změnu. Z nabídnutého seznamu stačí nalézt slovo správné

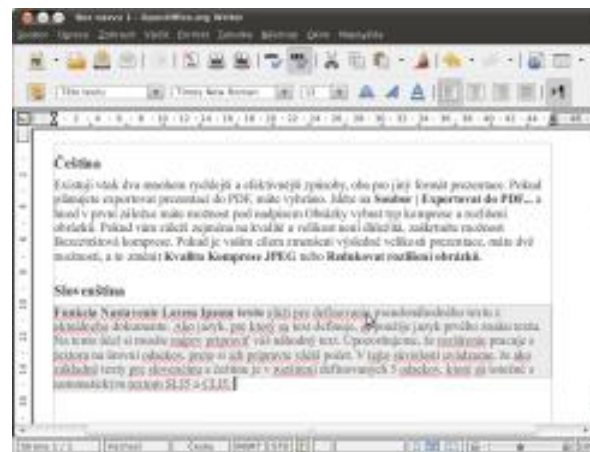
a dvakrát na něj poklepat levým tlačítkem myši. Další možností je také zvolit jedno z tlačítek **Ignorovat jednou** a **Ignorovat vždy**, poté by se gramatika již daným slovem podle vašeho výběru neměla zabývat, tedy jej červeně zvýrazňovat.

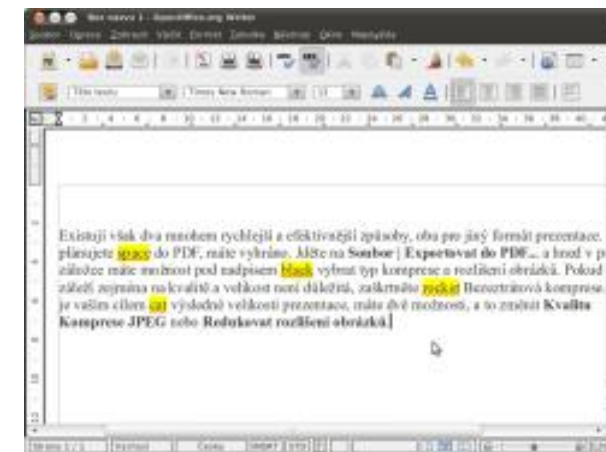
Kontrola překlepů a gramatiky

Více jazyků v jednom dokumentu

Může se stát, že v rámci jednoho dokumentu budete psát ve více jazycích. V tom případě se vám podle výchozího nastavení bude jeden z nich červeně podtrhávat, jelikož nebude nastaven jako výchozí. Je přitom úplně jedno, zda používáte dva nebo deset jazyků. V podstatě máte dvě možnosti, každá má své pro i proti a je jen na vás, pro jakou se rozhodnete. První možností je manuální nastavení jazyka u určité části textu. Označíte část textu v určitém jazyce a jděte na **Formát | Znak | Písmo** a v nabídce **Jazyk** vyberte ten, ve kterém je daný text napsán. Tento způsob je však vhodný spíše pro dokumenty, kde lze část textu v určitém jazyce jasně odlišit od druhého. Nevýhodou je však nutnost manuálního nastavení každé takové části, což však lze řešit přes **Styly a formátování** úplně stejným způsobem. Vždy však musíte k danému textu přiřadit nadefinovaný styl. Pracovat s jazykem můžete také přes **Nástroje | Jazyk** a dále podle dalších možností dle potřeby.

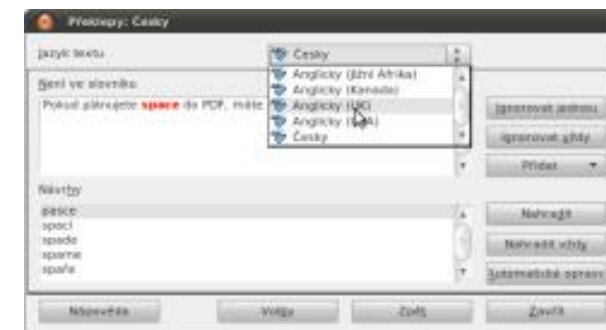
Označený text v jiném jazyce, než je výchozí

Více cizích slov ve výchozím jazyce

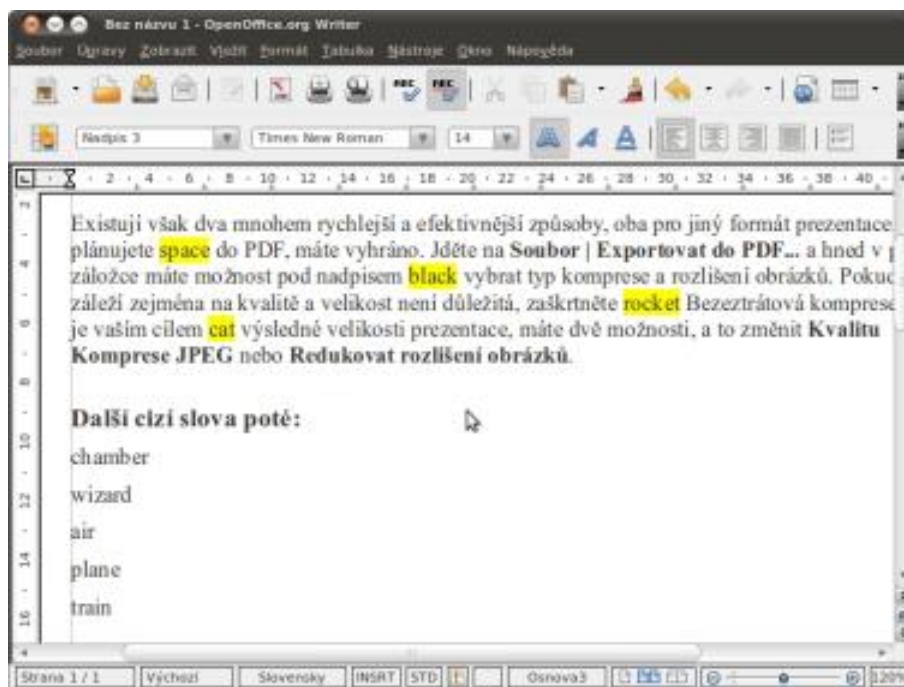

Nastavení jazyka v okně
(Formát | Znak | Písmo)

Nastavení jazyka v Překlepech

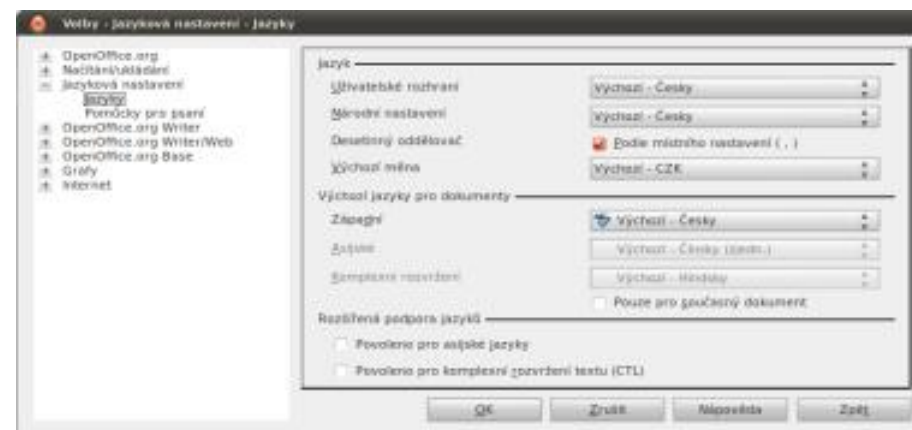
Další možností je nastavení automatického rozpoznávání jazyka, které je poněkud zmatené. Mně se podařil následující postup: U prvního správně napsaného slova v cizím jazyce, který není nastaven jako výchozí, stisknete F7 a v okně **Překlepy** zvolíte u tohoto slova daný jazyk. Dále by se již všechna slova v tomto jazyce neměla červeně podtrhávat jako nesprávně napsaná. Ještě je dobré mít aktivované vše v **Pomůckách pro psaní** (více v části Jazyková nastavení dále).

Další slova v jiném jazyce po nastavení v Překlepech

Jazyková nastavení

Pokud si chcete chování kontroly pravopisu a jazyka více přizpůsobit, jděte na **Nástroje | Volby...** Po rozkliknutí **Jazykových nastavení** (třetí od shora) máte na výběr mezi: **Jazyky** a **Pomůcky pro psaní**. V první nabídce je vhodné, aby všechny jazyky byly nastaveny na ten, který používáte jako výchozí, v našem případě tedy na češtinu (případně na slovenštinu). Mnohem více možností k přizpůsobení naleznete v **Pomůčkách pro psaní**, kde se nachází seznam všech dostupných jazykových modulů, slovníků a jejich voleb. Zaškrtnutím nebo odškrtnutím je můžete aktivovat nebo naopak deaktivovat podle potřeby. S **Jazykovými moduly** a **Slovníky** doporučuji nemanipulovat, pokud to není třeba. Jiné možnosti máte naopak v sekci **Volby** níže, kde lze nastavit podrobnosti k hlídání velkých písmen, číslic, dělení slov a samotné gramatice.

Jazyky

Pomůcky pro psaní

Na co si dát pozor

Samozřejmě na vlastní písemný projev. Kontrola pravopisu a překlepů rozhodně nezastane pozorné psaní, natož jazykového korektora. Jedná se vesměs o funkce, které dokáží varovat nebo pomoci při některých v podstatě triviálních chybách. Nelze se tak spoléhat na to, že pokud nic není červeně podtrženo, je všechno v pořádku. Jedná se zejména o skutečnou gramatiku jako například psaní čárek v souvětích, shodu podmětu s přísudkem a další jazykové záležitosti. Stejně tak aplikace neohlídá i/y ve slovech, které existují v obou tvarech a mají více významů. Prostě základní gramatiku musíte umět sami, funkce ve Writeru vám pouze mohou usnadnit práci nebo vás upozornit na překlepy a jiné chyby. Do budoucna by se však mohla situace zlepšit díky nástroji LanguageTool a jeho možné **české lokalizaci**. Samozřejmě v článku nelze rozebrat celou problematiku do nejmenších detailů, pokud tedy máte jakékoliv dotazy, stačí se ozvat v diskuzi pod článkem.

Co nového u FreeRunnerů?

Jiří Brožovský

Není toho málo, i když je to spíš mírný pokrok v mezích zákona. Ostatně posuďte sami.

Úvodem

Možná to někoho překvapí, ale i v dnešním překotném světě, kdy včerejší mobil je už beznadějně zastaralý (a kdy i skalní linuxáci mají možnost vybrat si mobil s Linuxem nebo aspoň s operačním systémem na bázi Linuxu), se najdou lidé, kteří používají tři roky starý **OpenMoko Neo FreeRunner**.

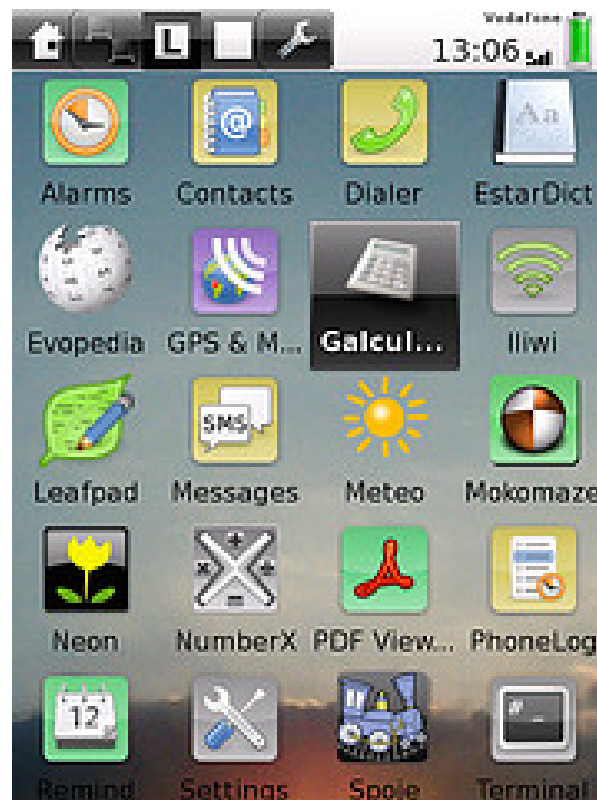

Asi neaktivněji se dnes vyvíjí linuxová distribuce **SHR**, kterou také používám. **QtMoko** jsem zkoušel rovněž, ale prostředí QTopia (byť je velmi propracované) mi tak nějak vůbec nevyhovuje.

Systém

Během léta se v SHR měnila řada věcí ve „vnitřnostech“ (telefonní framework, nové jádro, novější verze grafických knihoven a tak dále). Vidi-

telem výsledkem je, kromě nové a méně elegantní horní lišty, zejména celkové zrychlení prostředí a (dle mého názoru) větší stabilita. V minulosti byly potíže třeba se startováním GPS po uspání přístroje, což se už zřejmě nestává (je však třeba používat zavaděč systému Qi místo staršího U-Bootu, který už není podporován). Taký už spolehlivě funguje klávesnice v poloze „naležato“, což dříve nebývalo pravidlem (akorát by ještě mohla jít víc roztáhnout, ale to se zatím neděje).

Aplikace

Telefon je hlavně na telefonování, ale když už ho člověk má, tak je dobré, když se dá použít i k něčemu dalšímu. První věc je **Evopedia**. To je offline čtečka **Wikipedie**. Je samozřejmě bez obrázků a potřebujete na ni velkou microSD kartu. Ale existují i offline data pro českou Wikipedii (kdyby vám třeba nestačila verze v esperantu) a při připojení do sítě se zobrazují i obrázky. Taký má funkci zobrazení dostupných článků na mapě (mapy bere z projektu **OpenStreetMap** a aktuální polohu z přijímače GPS), ale to jsem zatím nezkoušel. Každopádně encyklopedie v kapse se v mnoha situacích více, než hodí.

Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava

Souřadnice: 49° 50' 0.86" s. š., 18° 9' 50.44" v. d.

**Vysoká škola báňská -
Technická univerzita
Ostrava (VŠB - TUO,**
zkráceně také **VŠB** nebo
TUO) navazuje na
činnost **Báňské akademie**
(pozdější Vysoké školy

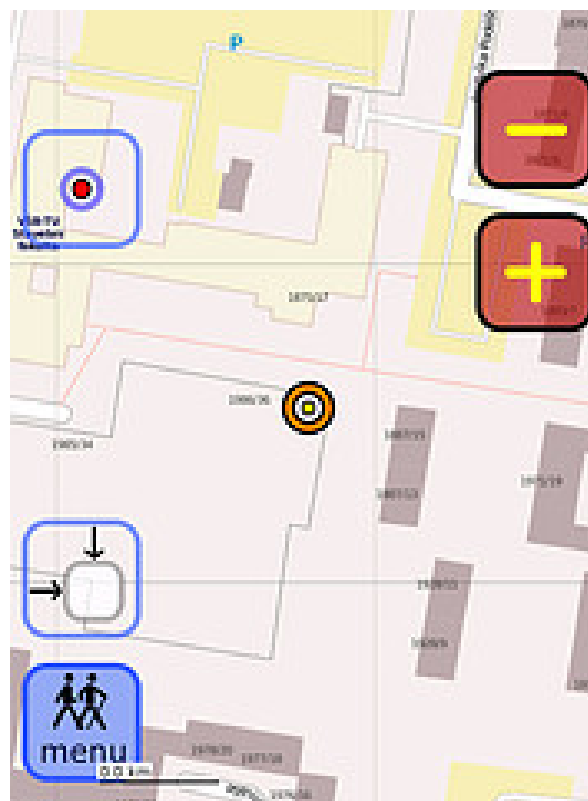

Jako slovník používám Estardict, který má z mého pohledu jen jeden nedostatek, a to nemožnost mít načteno více než jednu slovníkovou databázi (takže tam mám [GNU/FDL Anglicko-Český slovník](#)).

Dlouho pro mě byla problémem neexistence sofistikovanější kalkulačky. Jednoduchý program Calc neumí ani goniometrické funkce, byť by mi jinak stačil. Naštěstí se v distribuci SHR objevila kalkulačka [Calculator](#) z GNOME a je (po troše nastavování) ovladatelná i bez stylusu. Sláva! Taky už je k mání program [Gnuplot](#) pro tvorbu grafů. I ten se občas hodí. Podobně tak programovací jazyk Tcl/Tk, ale ten asi 99% čtenářů stejně nevyužije.

Prohlížeče PDF (ePdfView) nebo obrázků (Neon) jsou k dispozici už dávno stejně jako přehrávač hudby (Intone). Pozitivní novinkou je nový www prohlížeč Eve z projektu Enlightenment. Ten nejenže zapadne do prostředí, ale také se dobře ovládá (i prsty) a zatím mi přijde dostatečně rychlý.

Zajímavou relativní novinkou, kterou však zatím nepoužívám, je navigace [modRana](#).

Závěrem

Snad ani nelze nevidět, že za dobu existence Neo FreeRunneru urazil software pro něj pořádný kus

cesty. Nejenže se podařilo odstranit nebo nějak „obejít“ všechny odstranitelné chyby softwaru (jen s nevhodností umístění a typu dotykového displeje pro ovládání prsty se bohužel asi nic dělat nedá), ale vnikla spousta zajímavých věcí (od speciálního grafického prostředí a bázi knihoven [Enlightenmentu](#) po spoustu uživatelských programů). Bohužel vývojářů je málo, a tak některé věci stále čekají na vylepšení a další funkce (včetně telefonních aplikací – určitě by se dala vylepšit práce s kontakty nebo se SMS), pro SHR chybí hlavně snadno ovladatelný e-mailový klient (v distribuci je jen Claws Mail, který je na můj vkus moc „překombinovaný“) nebo kalendář a úkolník se synchronizací (osobně používám [remind](#) a [todo.sh](#), což je sice funkčně ideální, ale asi to není řešení pro každého, protože jde o řádkové programy).

Připouštím, že už jsem byl pevně rozhodnut nahradit FreeRunner za něco jiného (za telefon bez operačního systému), ale nedávná návštěva zahraničí, kdy FreeRunner spolehlivě sloužil jako navigace a PDA (a spolu s Ben NanoNote nahradili i notebook), mě přesvědčila, abych uvedenou investici ještě na pár let odložil... Má sice svoje mouchy, ale jako telefon s otevřeným softwarem (a tedy možností rozšiřování a doplňování softwaru dle mých potřeb) je pro mě zatím k nezaplacení.

AndLinux: Bezešvé Ubuntu pro Windows

Adam Štrauch

Spuštění linuxových programů ve Windows může mít mnoho důvodů, jejichž společným řešením je vždy nějaké prostředí, které volání linuxových programů přetlumočí Windows. Cygwin asi už znáte, ale o AndLinux moc slyšet není a přitom funguje na mnohem zajímavějším principu. Přináší totiž na Windows celé Ubuntu.

Projekt AndLinux by se mohl časem stát řešením pro uživatele Windows „z donucení“, kteří chtějí používat linuxové programy a Cygwin jim nesedí. AndLinux je stabilní, i když při stahování narazíte v názvu na „Beta 2“. Na rozdíl od **projektu Cygwin** funguje trochu jinak. Cygwin se snaží postavit mezi programy a Windows tak, že se volání programu překládají do volání Windows. Je to tedy nějaká emulace Linuxu ve Windows. Na druhé straně má AndLinux blíže spíše k virtualizaci a je od Windows mnohem více oddělený. To sebou přináší i limity ve sdílení dat mezi oběma prostředím, o kterých píš níže.

Když si spustíte **VirtualBox** v bezešvé módu, dostanete prakticky stejný výsledek jako s AndLinuxem. Rozdíl je hlavně v tom, že AndLinux využívá **projekt Cooperative Linux**, ve zkratce coLinux. Jedná se o port linuxového jádra do prostředí Windows, takže aplikace, které pod ním běží, se mohou cítit mnohem víc jako doma, než tomu je u Cygwin, přece jen se dá říct, že běží nativně. AndLinux přidává ke coLinuxu **X server Xming**, což je X server pro Windows.

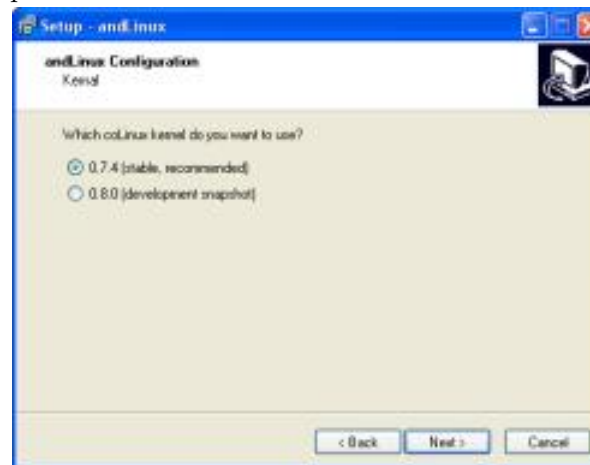
Uvnitř to pak funguje tak, že se spustí coLinux, pod ním všechno, co má správný linuxový systém mít, a samozřejmě nemůžeme zapomenout na grafické programy. Ty se i na normálním Linuxu připojují k X serveru, jenže tady X server neběží pod linuxovým jádrem, tedy na stejném systému, ale pod Windows. Vše se pak zobrazí na ploše Windows, jako kdyby šlo o normální aplikaci. Xming tedy není závislý na tom, jestli jsou coLinux nebo Cygwin nainstalovány, ale běží nativně na Windows a tam zobrazuje okna, která se

k němu připojí. Xming je pravděpodobně také důvod, proč je AndLinux k dispozici jen jako 32bitová binárka.

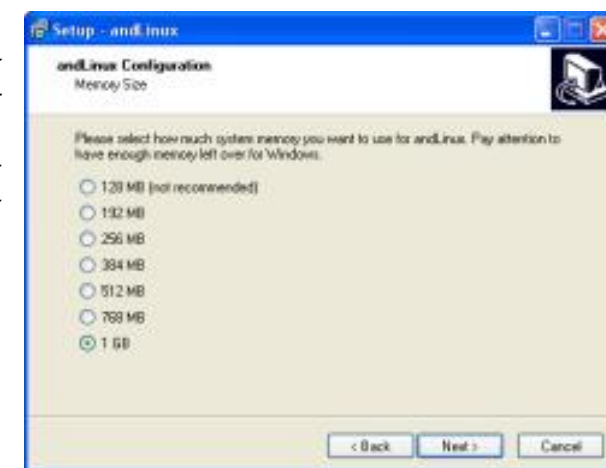
Velkou výhodou AndLinuxu proti Cygwinu je fakt, že AndLinux je prakticky Ubuntu. To znamená, že si do něj můžete nainstalovat balíček běžným způsobem třeba přes program *apt-get* a běžným způsobem s ním pracovat, jako kdybyste opravdu v Linuxu byli. K dispozici je i grafické klikátko Synaptic. Jako prostředí bylo vybráno KDE, ale je k dispozici ještě verze s Xfce. Zkoušel jsem variantu s KDE, jejíž instalační balík má přes 500 MB a po instalaci si ukrojí úctyhodně 4 GB. Xfce je o něco menší a instalační balík má kolem 200 MB.

Instalace

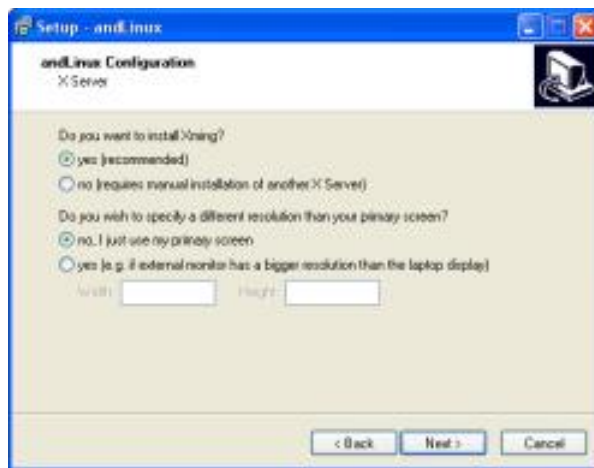
K instalaci stačí použít jen připravený balík **na stránkách projektu**. Po spuštění se objeví průvodce, ve kterém se nastaví základní chování prostředí. Na výběr je stabilní i vývojová verze, což vysvětluje trochu přehnanou velikost celého balíku.

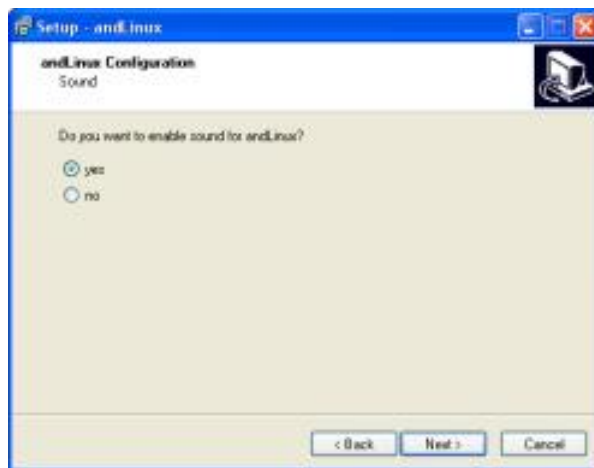
Hned v dalším kroku se vás instalátor zeptá na velikost paměti, kterou chcete virtuálnímu prostředí přidělit.

Další formulář se týká Xming. Tomu můžete říct, že chcete použít jiné rozlišení nebo že ho nechcete vůbec, protože už používáte jiný X server. Pokud chcete používat AndLinux pro vývoj serverových aplikací bez použití X serveru, klidně Xming neinstalujte, jenom by se pletl. K Linuxu budete mít přístup přes tzv. NT konzoli.

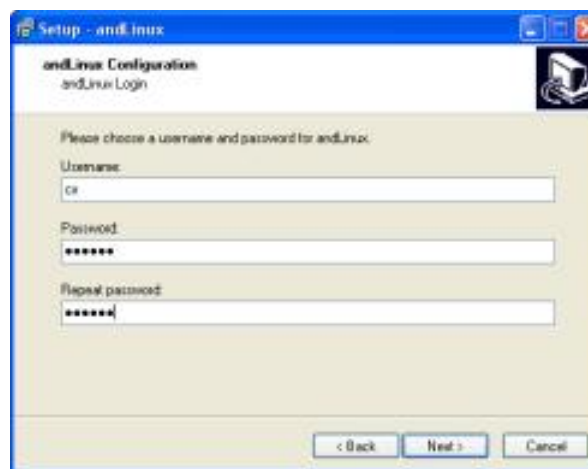
AndLinux umí samozřejmě i zvučit a k tomu používá PulseAudio. Jeho parametry lze v omezené míře později měnit v ovládacím panelu.

AndLinux se umí spustit buď automaticky jako služba, nebo to můžete udělat sami pomocí ikonky na ploše. Prostřední možnost nainstaluje AndLinux jako službu, ale ta nebude sama startovat.

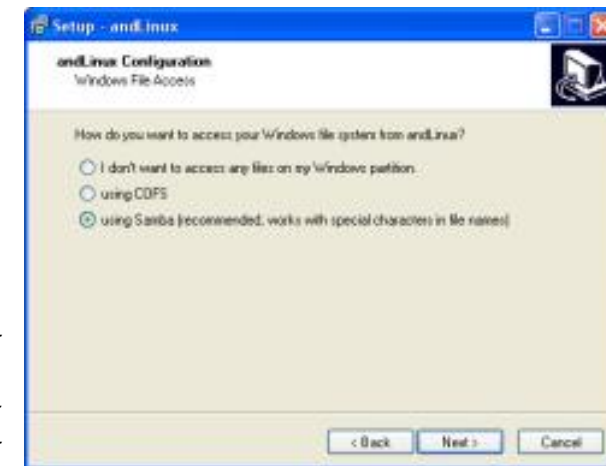

Co nesmí žádnému linuxovému systému chybět, je samozřejmě uživatelský účet. Ten je ovšem jen takovou formalitou, protože pokud se přihlásíte a zároveň používá počítač ještě někdo jiný, tak se může bez problémů připojit k Xming a manipulovat s ním, jak se mu zachce. V horším případě to ani nemusíte vědět a vývojáři na svých stránkách doporučují používat AndLinux na stanicích, na které má přístup jen jeden uživatel.

Pro sdílení dat mezi systémy můžete využít službu Samba a COFS pocházejícího z projektu coLinux. Sambu určitě znáte, ale COFS je pro vás pravdě-

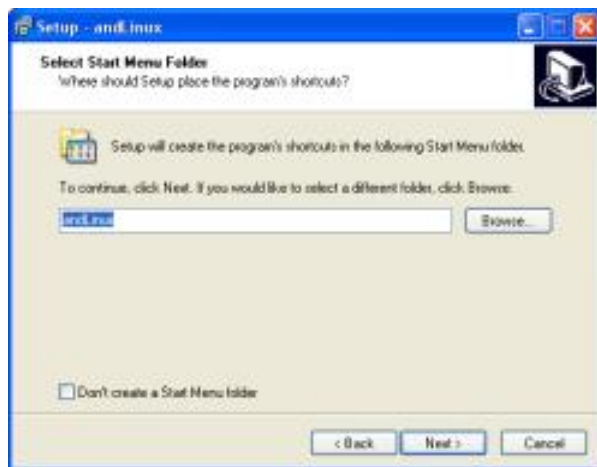
podobně novinka. COFS umožňuje přímý přístup do disků ve Windows, takže se vlastně bude chovat podobně jako Cygwin, kde je přímý přístup taktéž. Vývojáři projektu coLinux varují, že COFS je velmi nestabilní a když se vám ztratí data, tak je za to nemáte vinit. Doporučovanou volbou je Samba.

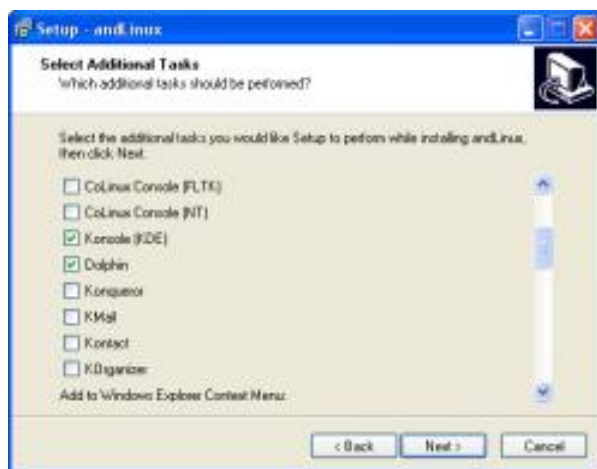
V další nabídce je k dispozici nastavení přístupu ke sdíleným diskům přes Sambu. Aby se vám v dialogu se sdílenými adresáři něco objevilo, musíte nejdříve nějaký adresář ve Windows sdílet. Bez toho se také nedostanete dále, pokud nějaké sdílení zvolíte.

V dalším okně budete vyzváni k zadání názvu adresáře v nabídce start. Můžete klidně nechat.

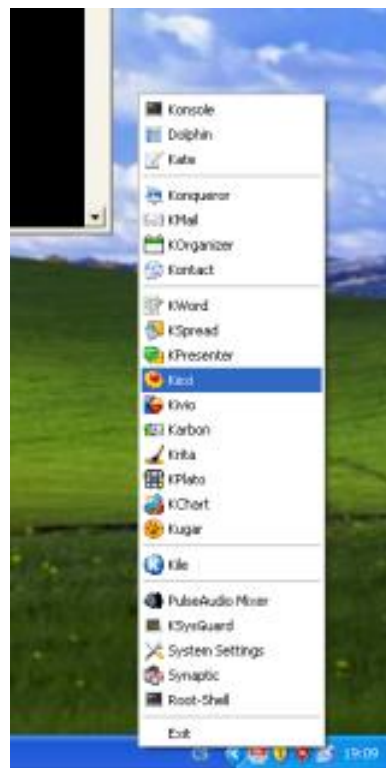

Nakonec chybí už jen vybrat správné programy, dvakrát kliknout a vše se začne instalovat. Nakonec nás čeká restart.

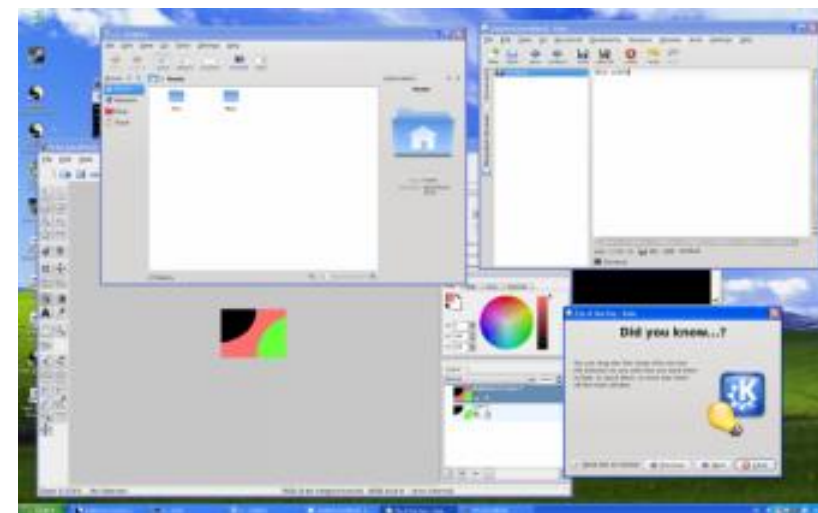

Jak se AndLinux chová

Pokud jste navolili automatické spuštění jako službu, mělo by už všechno jet a v traybaru by se měla objevit ikonka KDE. Když na ní kliknete druhým tlačítkem, objeví se seznam programů, jenž můžete spustit.

Programy fungují dobře, ale proti nativnímu linuxovému prostředí trochu pomaleji. Myslím si, že to má na svědomí více faktorů včetně toho, že se AndLinux schovává za virtuální síťovkou. Dokázal bych si představit použití AndLinuxu na desktopu, kdybych opravdu chtěl použít např. linuxového mail klienta nebo nějaký na odezvu nenáročný program. V opačném případě je to jako škrabat se levou nohou na levém rameni. Nezapomeňte také, že mnoho programů pro Linux je zároveň dostupných i pro Windows, a to s mnohem větším komfortem, než nám dá AndLinux.

Závěr

Nemyslím si zrovna, že by AndLinux bylo nějaké velké vítězství pro grafické aplikace, ale pro serverové určitě. Pokud vyvíjíte serverové aplikace, ať už to je web nebo cokoli jiného, nebo jen potřebujete otestovat aplikaci primárně vyvíjenou pro Windows na Linuxu, je AndLinux přesně to, co hledáte. Určitě to ale není nic pro každodenní použití. Odezvy rozhraní jsou docela pomalé a například kreslení v editoru Krita bylo vyloženě utrpení.

I když sám AndLinux asi nikdy používat nebudu, určitě je dobré vědět, že něco takového existuje. Nechci hodnotit, jestli je to dobrý nebo špatný nástroj, na to si tak jako tak musíte udělat názor sami. Existují oblasti a situace, kdy by mohl být nenahraditelný, a jsou situace, kdy jeho použití bude spíše na obtíž. Určitě vždy zvažte i jiné možnosti, jako je třeba virtualizace, kde můžete použít aktivně vyvíjené produkty a pokud máte podporu virtualizace v procesoru, rozdíl ve výkonu nemusí být ani poznat.

Clonezilla: Klonování disků levou zadní

Petr Krčmář

Už se vám určitě někdy stalo, že jste chtěli zálohovat obsah celého svého systémového disku nebo jste potřebovali obsah přenést na nový disk třeba kvůli poruše. Existuje řada utilit, které to dokáží, ale Clonezilla nabízí ještě něco navíc: všechny potřebné funkce v jednom úhledně zabaleném balíčku.

Klonování bez etických otázek

Důvodů pro zálohu a obnovení diskových oblastí může být mnoho. Ať už experimentujete se svým počítačem a potřebujete ho pak uvést do původního stavu nebo potřebujete ve firmě nainstalovat dvacet stejných počítačů, potřebujete nějaký robustní nástroj, který to dokáže. Těmi nejznámějšími jsou pravděpodobně Norton Ghost či Symantec Ghost. Jejich největší nevýhodou je pravděpodobně to, že za ně musíte platit. Clonezilla ovšem umí totéž a zadarmo. Proč ji tedy nezkusit?

Clonezilla je specializovaná linuxová distribuce, zaměřená na zálohu a obnovu disků – takzvané klonování. Podporuje velké množství různých souborových systémů a je plně open-source. Existuje ve dvou variantách – Clonezilla Live a Clonezilla SE. První jmenovaná varianta je distribuovaná jako živý systém pro vypálení na CD nebo nahrání na USB. Té se budeme věnovat v další části článku.

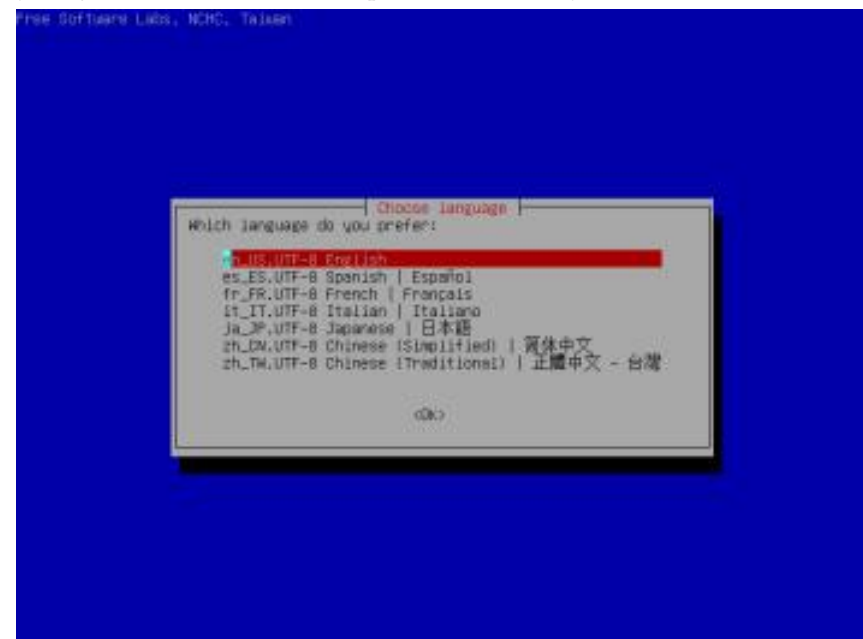
Clonezilla SE slouží k hromadné instalaci většího množství počítačů po síti. Výhodou řešení je, že umí multicast a boot klienta přímo ze sítě. Stačí tak rozjet server (je možné i jako live systém), zapnout klienty a pak spustit hromadné hnutí nového systému do všech najednou. Autoři projektu uvádějí, že v praxi instalovali systém na 41 nových počítačů najednou a 5,6 GB systém na ně dostali za deset minut.

Kurz klonování za pět minut

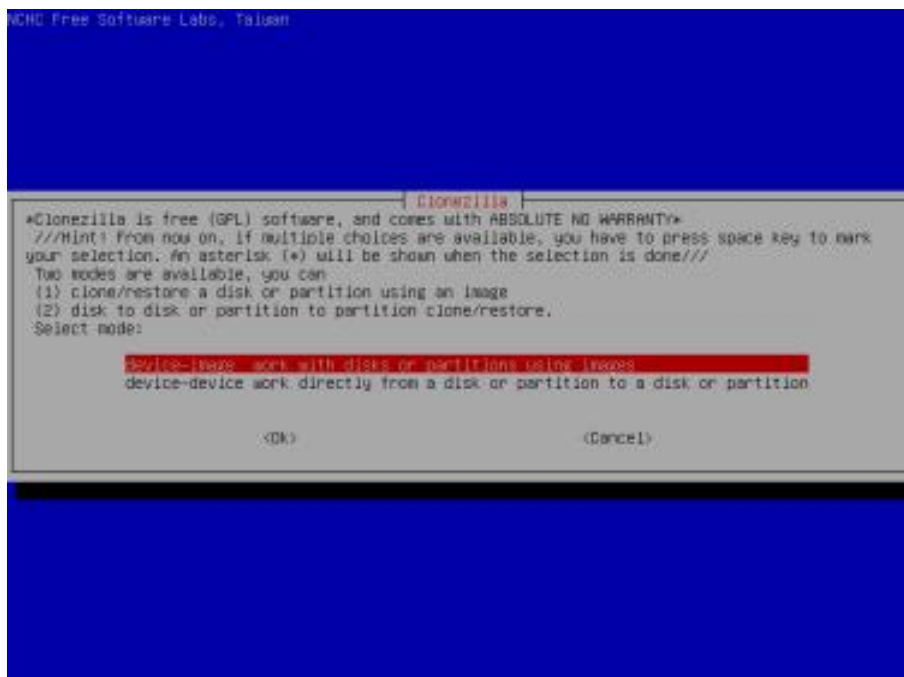
Standardní Clonezillu **můžete stáhnout** jako 118 MB obraz pro CD nebo flash disk. Vybrat si přitom můžete z 32bitové verze pro i486 nebo i686, případně můžete zvolit ještě 64bitovou variantu. Na práci by ale vaše volba neměla mít vliv a je nezávislá na tom, jaký systém (32 či 64bitový) hodláte klonovat. Stažený obraz pak stačí vypálit na CD/nainstalovat na flash disk a můžete začít startovat.

Od Clonezilly nečekejte žádné grafické prostředí, klikací menu a podobné vychytávky. Jedná se o nástroj pro administrátory a od těch se předpokládá, že vědí, co dělají a vyznají se i v textovém prostředí. Přesto se nemusíte bát příkazové řádky. Clonezilla má vlastní ncurses rozhraní, ve kterém stačí mačkat kurzorové klávesy a Enter. Všechno pak umí udělat za vás.

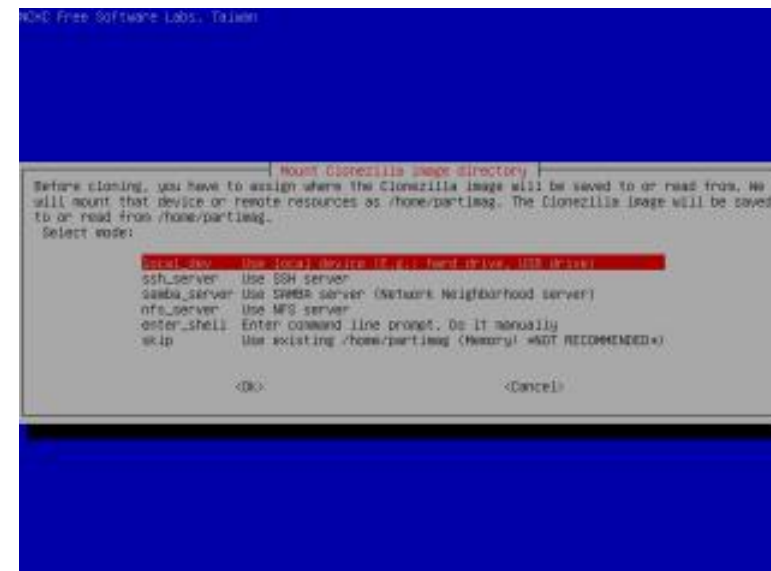
Po startu se vás systém zeptá na volbu jazyka a změnu rozložení klávesnice. Čeština stejně chybí a navíc vlastně ani není potřeba, takže stačí jen několikrát stisknout Enter.

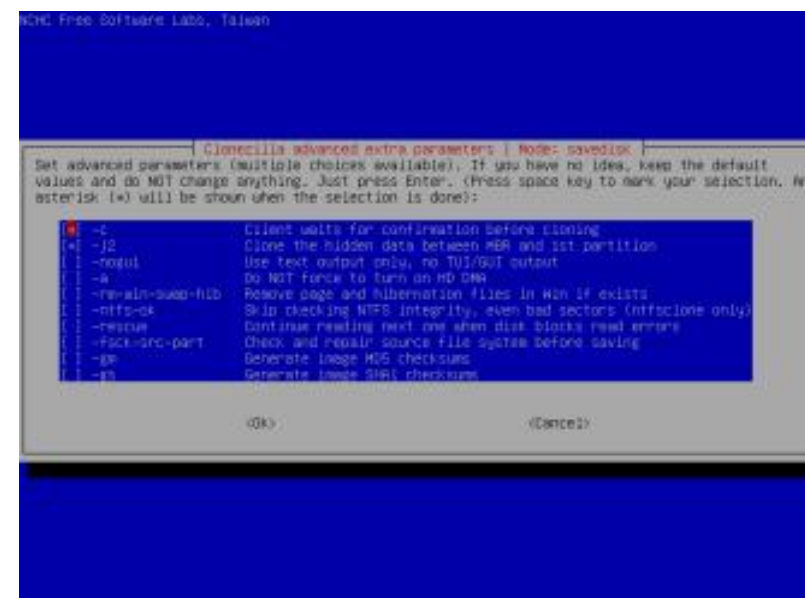
Následuje zásadní volba: Chcete uložit/obnovit obsah disku do/z souboru, nebo chcete přímo kopírovat jeden připojený disk na druhý? Častěji pravděpodobně zvolíte první možnost.

Pokud chcete pracovat skutečně s diskovými obrazy, můžete je mít uloženy na různých místech. Od lokálního disku přes Samba a NFS server až po server, na který se **připojíte přes SSH**. Ve firemním prostředí tak můžete pohodlně na jeden server umístit obrazy různých instalací, které chcete v budoucnu využívat, a pak si jen pohodlně vyberete, co chcete na nový či třeba opravený počítač nainstalovat.

Zvolit můžete standardní nebo expertní režim. V tom druhém budete mít možnost například zvolit míru komprese nebo použité nástroje. Můžete tak například nastavit, jestli se má Clonezilla pokoušet rozeznat souborový systém nebo rovnou provádět zálohu disku jako celku. Doporučuji se tím ale příliš nezdržovat a vybrat standardní režim, ve kterém už jsou parametry předvoleny.

V následující nabídce máte možnost zvolit, zda budete ukládat či obnovovat a zda celý disk nebo jen jednotlivé oddíly. V případě zálohy například nemá obvykle smysl komprimovat a ukládat swap oddíl a naopak v případě obnovy se vám může hodit přepis systémového oddílu, přičemž ten datový můžete zachovat.

```

NCSC Free Software Labs, Talisman

Clonezilla: Select mode
*Clonezilla is free (GPL) software, and comes with ABSOLUTE NO WARRANTY*
This software will overwrite the data on your hard drive when restoring! It is recommended to
backup important files before restoring!***
///Hint: From now on, if multiple choices are available, you have to press space key to mark
your selection. An asterisk (*) will be shown when the selection is done///
Select mode:
  savedisk  Save local disk as an image
  saveparts Save local partitions as an image
  restoredisk Restore an image to local disk
  restoreparts Restore an image to local partitions
  exit      Exit. Enter command line prompt

  <Ok>                                <Cancel>

```

Samozřejmě si na cílovém zařízení můžete vytvořit neomezené množství různých záloh, každá je umístěna do samostatného adresáře se jménem, které si sami zvolíte. Ani ve větším množství obrazů se tak při rozumném pojmenování neztratíte.

Následuje samotná akce, program se ještě několikrát zeptá, jestli vážně chcete udělat to, co mu říkáte. Riziko ztráty dat při nepozornosti je totiž poměrně velké a měli byste proto přesně vědět, co děláte. Při samotné akci vidíte řádkový výpis použitých programů a úplně dole probíhá hezký odpočet.

```

dd if=/dev/sda of=/home/partimag/2010-09-21-06-1ng/sda-hjcd5en-data-after-nbr-skip1 bs=512 count=2047
2047+0 records in
2047+0 records out
1048064 bytes (1.0 MB) copied, 0.367524 s, 2.8 MB/s
*****
done!
Saving the MBR data for sda...
1+0 records in
1+0 records out
512 bytes (512 B) copied, 0.0523964 s, 9.8 kB/s
*****
Starting saving /dev/sda1 as /home/partimag/2010-09-21-06-1ng/sda1.OXX...
/dev/sda1 filesystem: ext4
*****
Checking the disk space...
*****
Use partclone with gzip to save the image.
Image file will be split with size limit 2000 MB.
*****
If this action fails or hangs, check:
* Is the disk full?
*****
Partclone v0.2.11 http://partclone.org
Starting to clone device /dev/sda1 to image (-)
Reading Super Block
Calculating bitmap...
Elapsed: 00:00:02, Remaining: 00:00:00, Completed:100.00%
Total Time: 00:00:02, 100.000% completed!
File system: EXTFS
Device size: 8.2 GB
Space in use: 2.0 GB
Free Space: 6.1 GB
Block size: 4096 Byte
Used block : 494635
Elapsed: 00:00:15, Remaining: 00:06:52, Completed: 3.51%, Rate: 284.43MB/min...

```

Clonezilla v praxi

Vyzkoušel jsem klonování disků v praxi a použil jsem k tomu 2 GB instalaci distribuce **Lubuntu**. Tu mi Clonezilla zálohovala na druhý disk přibližně šest minut. Protože se kopírují jen skutečně použité bloky a vše se navíc komprimuje, měla moje instalace po zkopírování na druhý disk jen 606 MB.

Obnovení disku pak trvalo podstatně kratší dobu a bylo hotové za dvě minuty. Takto příjemně krátké časy samozřejmě platí jen v případě, že si k počítači připojíte druhý disk (klidně i externí do USB). Pokud budete pracovat se sítí, musíte počítat s pomalejším přístupem a konfigurací síťového prostředí.

Clonezilla je jednoduchý nástroj, který plní přesně to, co má. Znam několik lidí, kteří ji používají v poměrně velkých organizacích se stovkami počítačů a nemůžou si vynachválit, kolik času jim ušetří. Po výměně vadného disku stačí jen zasunout flash disk, stisknout několikrát Enter, připojit se k serveru a za pár minut je počítač zase připraven pracovat.

Nemusíte ale zrovna pracovat jako administrátoři na krajském úřadě, abyste Clonezillu využili. Hodí se i v domácím prostředí, kde mají děti svůj vlastní počítač, který si jednou za dva měsíce kompletně rozbourají. Záchranu pak zvládnete během reklamní přestávky uprostřed vašeho oblíbeného seriálu.

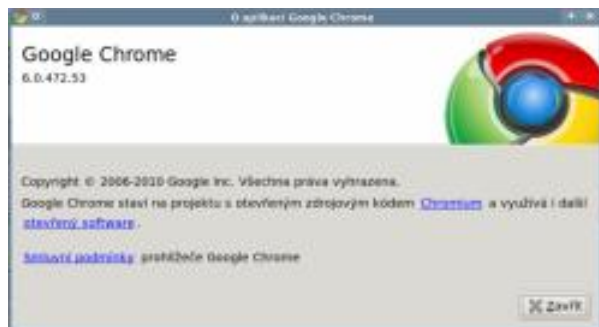
Google Chrome 6: Hodně novinek nad i pod kapotou

Petr Krčmář

Po dvou letech jsme se minulý týden dočkali šesté verze populárního webového prohlížeče Google Chrome. Opět je k dispozici řada oprav, drobných vylepšení, ale i naprostých novinek. Pojďme se společně podívat na to, co nám vývojáři Googlu naservírovali ke druhým narozeninám svého nadějného prohlížeče.

Druhé narozeniny

Když si představíme průměrné dvouleté dítě, zjistíme, že se zatím ještě moc daleko nedostalo: nosí plínky, sotva chodí, teprve se učí opakovat první slabiky a rostou mu zuby. Kdyby byl takovým dítětem Chrome, už by ve dvou letech chodil na univerzitu a běhal za děvčaty. Je až neuvěřitelné, jak dokázal prohlížeč od Googlu za dva roky vyspět, usadit se napevno v mysli uživatelů a obsadit mnoho počítačů.

Google Chrome je už mnoho měsíců **třetím nejpoužívanějším prohlížečem** a podle různých statistik se jeho podíl mezi uživateli pohybuje **od sedmi do jedenácti procent**. Celkem už bylo za dva roky vydáno šest ostrých verzí a nespočet těch vývojových. Nejnovější šestá verze vyšla **po třech měsících minulý pátek**. Společně se podíváme podrobně na to, co je nového.

Drobnosti všude kolem

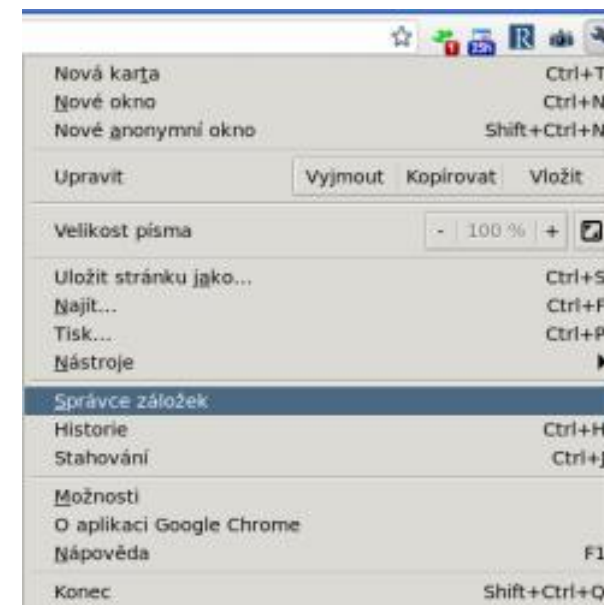
Na první pohled si všimnete drobných změn v designu. Zmizelo ohraničení tlačítek na liště, zmizelo

la šipka vpravo na adresním řádku a vše se tak ještě více graficky zjednodušilo. Žádné razantní změny ale nečekejte, v minimalistickém designu Chrome se toho koneckonců už moc měnit nedá.

Chrome se šestou verzí také **přechází na jiný vývojový cyklus**. Nové verze budou vycházet pravidelně každých šest týdnů. Pokud jste tedy kvůli novinkám používali vývojovou verzi, už nemusíte. Vývojáři si od této změny slibují hladší vývoj, možnost bez problémů odložit nedodělanou funkci a bezproblémové držení termínů. Uvidíme, jak se v praxi tato změna projeví na kvalitě vydání.

Menší změny na povrchu

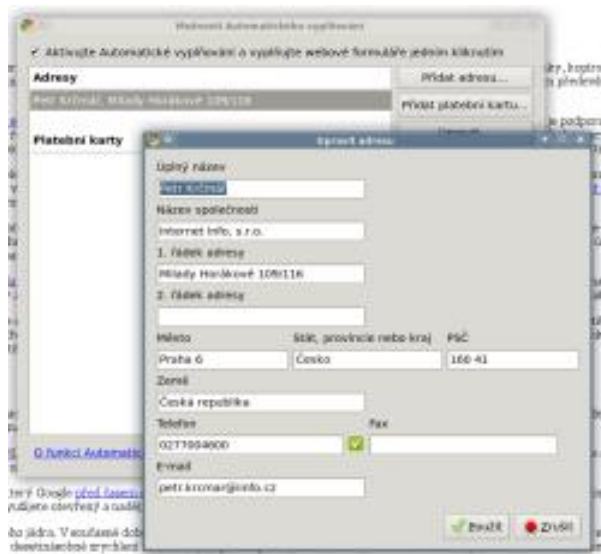
Zajímavou změnou **prošlo menu prohlížeče**, které propojilo původní dvě menu do jednoho. To teď integruje přehledně víc funkcí, jako je zvětšování stránky, kopírování-vložení-vyjmutí a některé věci se v něm přesunuly. Podle mého názoru se jedná o velmi příjemnou změnu, většinu důležitých položek teď vidíte hned v první úrovni. Přestože jsem především uživatelem klávesových zkratk, zpřehlednění a zjednodušení menu vítám.

Velmi příjemná je také schopnost Chrome **otevřít soubory PDF**. Už nebudete potřebovat externí software a externí zásuvný modul do prohlížeče. Teď je podpora součástí Chrome od instalace. Občas se mi ale bohužel stává, že prohlížeč na PDF řekne jen „Missing Plugin“ a tím skončí. Pravděpodobně to nějak souvisí s aktualizacemi, u některých dev verzí fungovalo prohlížení skvěle a nenarazil jsem na nejmenší problém. Některé vývojové verze a bohužel i čerstvě nainstalovaná šestka ale odmítá PDF ukázat, přestože mám modul normálně aktivovaný.

Často se také diskutuje o tom, že největším nepřítelem prohlížečů a bezpečnosti je Adobe Flash Player. Je to především z toho důvodu, že jej uživatelé často zapomínají aktualizovat, což je problém zejména na Microsoft Windows, ale pokud máte v Linuxu doinstalovaný Flash ručně, jste na tom stejně. Google se tedy rozhodl distribuovat Flash jako **součást instalačního balíčku Chrome**. Když se aktualizuje jedno, aktualizuje se druhé. Samozřejmě je možné Flash v about:plugins deaktivovat, pokud se vám jeho přítomnost nelíbí.

Šestá verze Chrome přináší také vylepšený automatický doplňovač formulářů. Ten se snaží odhadnout a ukládat opakované informace, jako jsou: jméno, adresa, e-mail, telefon a podobně. Pokud se tak například registrujete do nového e-shopu, Chrome vám nabídne seznam jmen, která zná a podle toho vyplní také ostatní informace ve formuláři. Veškeré údaje je pak možné měnit v konfiguračním dialogu. Chrome si volitelně umí zapamatovat i čísla platebních karet, ale kvůli bezpečnosti se vždy ptá, jestli má skutečně číslo ukládat.

Další zajímavou novinkou je integrace **Google Překladače**. V případě, že prohlížeč pozná, že stránka

není ve vašem rodném jazyce, nahoře vyskočí lišta, která nabídne automatický překlad. Šikovné je, že program sám detekuje jazyk stránky a nabízí rovnou správný slovník. Pokud vás lišta obtěžuje, je možné ji v nastavení prohlížeče velmi jednoduše vypnout.

Poslední uživatelskou změnou, o které se zmíním, je synchronizace údajů mezi více prohlížeči Chrome. Pokud máte například počítač ve škole, v práci, doma a ještě používáte notebook, hodí se vám synchronizace záložek, nastavení témat, rozšíření a uložení formulářů. Chrome má nyní tuto funkci integrovanou, stačí programu zadat účet u Google a okamžitě začne synchronizace. Změny se pak na ostatní počítače přenášejí okamžitě a uloženy jsou ve speciální složce Google Docs.

Velké změny pod kapotou

Pod povrchem je novinek o něco méně, ale jsou zásadnější než ty, které vidí uživatel pouhým okem. Google se zaměřil například na bezpečnost uživatelů a prohlížeč vás nyní varuje, pokud se snažíte navštívit webovou stránku, která je označena za nebezpečnou. Objeví se výrazné varování a vy se můžete rozhodnout, zda budete pokračovat, nebo ne.

Velmi vítanou novinkou je podpora **File API z HTML5**. To umožňuje například v Gmailu dostávat hro-

madně soubory do příloh tím, že je jednoduše přetáhnete ze systému přímo do okna prohlížeče. Stejně tak je možné soubory hromadně ukládat. Pokud používáte Chrome 6 a Gmail, můžete tuto funkci rovnou začít používat.

Šestka nově podporuje také video formát WebM, který Google **před časem otevřel** a už nyní je možné jej **využít na YouTube**. V novém Chrome si tak můžete vybrat, jestli budete video na YouTube přehrávat v integrovaném Flashi nebo využijete otevřený a nadějný HTML5 video formát WebM.

Samozřejmostí je také další zrychlení javascriptového jádra. V současné době je podle Googlu běh JavaScriptu asi **desetkrát rychlejší**, než když Chrome začínal. Přestože se stále dozvídáme o tom, jak je každá verze každého prohlížeče o kousek rychlejší, desetinásobné zrychlení za dva roky je překvapivě vysoké číslo. Výkon JavaScriptu si můžete vyzkoušet v některé z demo ukázek na ChromeExperiments.com.

Chrome samozřejmě také opravuje bezpečnostní chyby, od posledního vydání jich bylo **odstraněno celkem čtrnáct**. Firma také zvýšila odměnu za nalezení vážné bezpečnostní chyby na 4300 USD, tedy něco přes 80 000 Kč. To už je částka, za kterou se vyplatí začít hledat chyby.

Co bude dál?

Nemáme zatím podrobnosti o větším množství novinek, které Google chystá do dalších verzí. Je to pochopitelné, vždyť vývojová řada sedm existuje jen pár dní. Už teď ale známe jeden velký projekt, na který se chce Chrome zaměřit: **akcelerované vykreslování**. V budoucnu by tak 3D i 2D grafické operace měly být vykreslovány pomocí grafické karty a měly by tak být rychlejší a plynulejší. To jde samozřejmě také ruku v ruce s akcelerací WebM videa, chystanou podporou WebGL a dalších grafických funkcí.

Chrome se za dva roky posunul z laboratorního projektu do nejprogressivnějšího prohlížeče v aktuálním softwarovém světě. S každou novou verzí přichází velká porce novinek a podle rostoucí oblíbenosti se to uživatelům velmi líbí.

Rokycanský magazín EXIT62 je sázen ve Scribusu

Michal Hlavatý

Chcete vydávat časopis a nevíte, v čem ho sázet? Pak je tento rozhovor určen právě pro vás. Uvedeme si příklad využití DTP programu Scribus – jeho přednosti i slabiny a nasazení při vytváření rokycanského magazínu EXIT62.

Odkud jste se dozvěděli o Scribusu? Jak dlouho/od jaké verze používáte Scribus?

Scribus používám aktivně od léta 2008. Do té doby jsem pracoval s Corelem a Xarou. Právě v létě 2008 jsem potřeboval nutně vyřešit tři problémy:

- Tím prvním bylo to, že doposud používaný Corel nedosahoval při PDF exportu požadované kvality, dále pak absence funkce či skriptu na sazbu předložek a zkratk s nedělitelnou mezerou.
- Druhým problémem byl import hotových PDF souborů do dokumentu. Téměř všichni inzerenti totiž dodávají svoje reklamy v PDF a jejich následný import do Corelu či dokonce do InDesignu je velmi problematický. Jediný Scribus má funkci **Vložené PDF**, která, ač označena jako experimentální, funguje naprosto bezproblémově.
- Třetím problémem bylo, jak vyřešit možnost pracovat jak na desktopu, tak na už tehdy staříčkém notebooku Toshiba s trojkovým Pentiem a 256 MB ramky. Samozřejmě, že softwarový mamut InDesign cenově i hardwarovými nároky nepřipadal v úvahu. Nezbylo tedy nic jiného než povtívě „zagúglovat“ a hledat schopný **DTP software**. Narazil jsem i na Scribus, tehdy tuším ve verzi 1.1.3 (toto opravdu nevím přesně).

Otevřeně musím přiznat, že z prvního setkání se Scribusem jsem neměl nejlepší pocit. Ovládání naprosto odlišné od známých „okenních“ programů,

spousta funkcí nelogicky umístěných atd. Jsem zástupcem „střední“ generace (za rok mi bude čtyřicet) a počítače využívám při práci již hodně přes dvacet let. A právě v té, z dnešního pohledu, prehistorické době výpočetní techniky jsem se naučil využívat každý kus „železa“ a každíčkový program na maximum.

Možná trochu odbočím od tématu, ale dovedl by si dnes někdo představit editovat S-VHS video na mašině s procesorem 486, taktem 66 MHz, 8 MB ramky, 40 MB HDD a půl megovou grafickou kartou? Asi ne. A přesto to šlo, sestříhal jsem tak tehdy několik desítek dokumentů. Problémem dnešní doby a dnešních uživatelů hardwaru i softwaru jsou, myslím si, hlavně čísla. Dnes se prostě pořádá hon na čísla, ať už jsou to takty procesoru, velikosti dat, počty funkcí programu nebo třeba i počet stran uživatelské příručky. Na samotný výsledek práce se jaksí zapomnělo. Chápu, že to patří k době, že marketing firem je neúprosný, ale přesto by se nemělo zapomínat na to hlavní, a tím je výsledek práce.

Jak byste zhodnotili Scribus? Chybí vám nějaké funkce? Byli byste ochotni věnovat finanční prostředky na úpravu vlastností Scribusu nebo na přidání konkrétní funkce?

Jeho hlavním problémem pro spoustu nových uživatelů, kteří absolvovali předražený rychlokurz užívání Microsoft Office, Corel nebo Adobe, je v tom, že Scribus je prostě jiný. Přejít na Scribus z jiného DTP softwaru by se dal přirovnat k Američanovi, který je donucen ze svého Buicka s automatem najednou řídit v Anglii MiniCoopera a ještě k tomu řadit levou rukou. Jde to, ale musí se chtít.

Nakonec i ten Američan přijde na to, že s malým autíčkem má mnohem víc volnosti a možností, nehledě na spotřebu. A naprosto stejné je to i v případě Scribusu. Po překonání prvotních nesympatií se Scribus odmění skvělým výstupem v PDF, obrovskou multiplatformností a velikou úsporou v podobě nulové ceny, coby open-source softwaru.

Titulní strana rokycanského magazínu EXIT62

Jak jsem již psal, Scribus používám dva roky. Rok a půl na sazbu měsíčníku NejPress stejnojmenného plzeňského vydavatelství a poslední půl rok na sazbu rokycanského magazínu EXIT62. Ofsetová tiskárna, která tento magazín tiskne, hodnotí PDF soubory ze Scribusu jako jedny z nejlepších a nejkvalitnějších. Dle slov operátora osvětlu s ním nemají žádnou práci.

V praxi to znamená, že vyexportované PDF vždy koresponduje s konečným výsledkem, což se u jiných programů říci nedá. Po zkušenostech můžu odpovědně říci, že co a jak vidím v PDF souboru, to uvidím i na papíře. Samozřejmě že je to také zásluhou pracovníků tiskárny, od osvětlu až po tiskaře.

Další nespornou výhodou Scribusu je, jak jsem se již zmínil, multiplatformnost a velmi nízké hardwarové nároky. Osobně jsem Scribus provozoval především v jeho verzi pro Microsoft Windows, ale na různých „mašinách“. Asi nejkurióznější byla situace, kdy jsem ve Scribusu sázel na prvním netbooku od Asusu – Eee 7. Až na malé rozlišení displeje byla práce svižná a nenastal žádný problém.

Co se týče kombinace Scribus a Linux, tak mám velmi dobrou zkušenost s distribucí Slax. Mám ji na klíčenke, včetně Scribusu, a využívám ji čas od času na právě již zmíněném obstarožním notebooku Toshiba. A opět, všechno funguje tak, jak má. Samozřejmě, vše je o nárocích. Osobně však nepovažuji za důležité, jestli se mi například soubor ukládá pět sekund nebo půl sekundy, podstatný je pro mě výstup a jeho kvalita.

Scribus má samozřejmě i mnoho záporů. Tím největším je, že je to funkčně poněkud „kočkopos“. Myslím si však, že je to problém téměř každého open-source softwaru, včetně samotného Linuxu. Někdy mi prostě dodržování „pravidel“ poněkud chybí. Mám pocit, jakoby každý, kdo se programově podílí na Scribusu a jiném open-source softwaru, chtěl vložit právě tu svou funkci, to své rozšíření. V konečném důsledku je sice program funkčně na výši, ale bez jasných pravidel a dost často i bez logiky.

Rokycanský magazín EXIT62

Co se týče funkčního vybavení Scribusu, myslím si, že je na velmi dobré úrovni. Osobně bych už počet funkcí nezvyšoval. Spíše bych poprosil programátory, aby zapracovali na logice ovládání, na sjednocení vlastností, a aby vše, co funguje tak nějak napůl, začalo fungovat naplno.

Scribus je DTP program, a tak by to mělo do budoucna i zůstat. V tom je jeho síla. Pokud někdo potřebuje upravovat vektory, je tu [Inkscape](#), na bitmapy [GIMP](#) a stovky jiného softwaru. Pokud by se stal ze Scribusu balík typu Corel či InDesign, ztratil by, dle mého názoru, převážnou část výhod. Je jasné, že přeci jenom nějaké to vylepšení by bylo dobré. A nemám

na mysli funkční, ale spíše uživatelské vylepšení. Některé triviální operace se ve Scribusu dají provádět vcelku krkolomně.

Celkově by se toho dalo o kladech i záporech Scribusu napsat spousta. Důležité je však podívat se na něj jako na OSS, tedy na software zcela zdarma. A pokud by v budoucnu byla možnost podpořit tvůrce finančně, nebránil bych se tomu. Celý tým včetně toho, který se podílí na české mutaci, odvedl a odvádí skvělou práci.

Nakonec si dovoluji malé shrnutí. Scribus je vynikající DTP program, který je určen pro lidi, kteří požadují vynikající výstup, pro lidi, kteří si umí poradit, pro lidi, kteří umí improvizovat. Rozhodně není určen pro ty, kteří očekávají, že si spustí program, otevrou dokument, do něj „nasekají“ spoustu průhledností, stínů, barevných efektů a jiných zbytečností, pak stisknou tlačítko „exportovat“ a mají hotovo. Takoví lidé, ať raději sáhnou po některém z komerčních balíků. Ale i tak, nám „scribusákům“, budou nakonec závidět naše skvěle vytištěné časopisy, noviny, letáky a brožury.

Rostislav Prokop

šéfredaktor a „tvůrce“ rokycanského magazínu EXIT62

Podpořte Liberix a jeho konkrétní aktivity

Liberix, o.p.s. aktivně prosazuje volně šiřitelný software, organizuje vzdělávací akce, spravuje obsah webových portálů, vydává tento elektronický časopis, překládá software a zapojuje se do mnoha různých aktivit. Mnohé činnosti vykonávají dobrovolníci, některé činnosti je ale vhodné zaplatit, protože také v neziskovém sektoru jsou finance důležitým motivačním prostředkem. Hledáme proto dárce a mecenáše.

Podpořte nás finančním darem

Obracíme se na vás s prosbou: *Podpořte naše aktivity finančně.* Peníze jsou univerzální pomoc a my je také potřebujeme. Vítejte podporu v jakékoliv výši, protože nám umožňuje realizovat některé z našich cílů. Dary přijímáme na následujícím transparentním účtu:

- **2100055120/2010 (FIO) – [online náhled na účet](#)**

Uvádíme aktuální seznam činností, které financujeme z darů a zisku. Pokud vás zajímají další informace, [neváhejte se nás zeptat.](#)

- odměna za redakční práce – příprava openMagazinu
- odměna za korektury – články na našich webech
- honoráře autorům za články na našich webech
- odměny za grafické práce

Aktivity obecně prospěšné společnosti směřují k naplňování cílů hlavní činnosti, nikoliv k vytváření zisku. Pokud bude (např. prostřednictvím doplňkových činností) vytvořen zisk, ze zákona musí být použit ve prospěch plnění hlavních činností. Dary tedy použijeme výhradně na financování našich hlavních aktivit. Doporučujeme vám k přečtení dokument [Zakládací listina společnosti](#) (PDF; 1,8 MB).

.....
Rádi vám vystavíme doklad o poskytnutí daru, kontaktujte nás, prosím. Každý dárců bude uveden na stránce [Pomáhají nám.](#)
 .....

Začněte odebírat newsletter – informace z Liberixu

Liberix, o.p.s., připravil pro své partnery, spolupracovníky, fanoušky a další zájemce nový informační servis. Přihlaste se k odběru newsletteru a nechte si pravidelně zasílat informace o dění ve společnosti, jejich úspěších, plánech či potřebách. Newsletter bude také informovat o nových vydáních elektronického openMagazinu.

Jak se přihlásit

Registrovat se můžete na stránce <http://newsletter.liberix.cz/register.php>. V současné době obsahuje newsletter následující skupiny:

- *Děni v Liberixu* – každé druhé úterý, počátek 1.12.2009
- *openMagazin* – jakmile bude dostupné nové vydání

Každá z nich bude příjemcem jiných informací, pokud máte zájem dostávat maximum, vyberte všechny skupiny (stiskněte klávesu Ctrl a klikněte na skupiny myší). Po vyplnění formuláře vám přijde potvrzovací e-mail, klepněte prosím na odkaz, který je v něm uvedený – jinak nebude vaše přihlášení funkční.

Jak se odhlásit

V každém e-mailu bude odkaz na odhlášení. Odhlášení je celkové, tedy ze všech skupin.

Jak změnit skupiny

Pokud chcete přidat nebo ubrat tematickou skupinu, napište nám prosím na adresu info@liberix.cz, a to z adresy, která je přihlášená pro příjem newsletteru. Skupiny vám nastavíme podle vašeho přání.

.....
Napište nám, prosím, jak bychom měli službu vylepšit, o jaké informace máte zájem, v jakém formátu bychom měli newsletter zasílat apod. Děkujeme!
 .....

Internetové jazykové kurzy pro nevidomé žáky

Cílem projektu je **modernizovat** výuku cizích jazyků pro zrakově postižené vytvořením nových jazykových modulů. Děti se zrakovým hendikepem se tak mohou **lépe učit** vybrané jazyky: angličtinu, němčinu, španělštinu a italštinu.

V současnosti jsou výukové texty všech modulů k dispozici v cizích jazycích a češtině. Textové informace i zvukové nahrávky jsou vkládány do výukového systému. Probíhá **optimální nastavení** softwaru a připravuje se **metodika** pro používání celého systému. **Další fází** bude testování a školení lektorů (podzim 2010).

Řešitel projektu

Partner projektu

Základní škola prof. V. Vejdovského
náměstí Přemysla Otakara 777
784 01 Litovel

Informace o projektu najdete na adrese ec3.liberix.cz

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ